

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI İKTİSAT
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**YOKSULLUK SORUNU VE İSTANBUL'DA YAŞAYAN
BİREYLERİN YOKSULLUK ALGISI ÜZERİNE BİR
UYGULAMA**

**Ayşenur Bengisu PADIR
17710004**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Senem ÇAKMAK ŞAHİN**

**İSTANBUL
2020**

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI İKTİSAT
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**YOKSULLUK SORUNU VE İSTANBUL'DA YAŞAYAN
BİREYLERİN YOKSULLUK ALGISI ÜZERİNE BİR
UYGULAMA**

**Ayşenur Bengisu PADIR
17710004
ORCID NO: 0000-0002-7844-6446**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Senem ÇAKMAK ŞAHİN**

**İSTANBUL
2020**

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI İKTİSAT
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**YOKSULLUK SORUNU VE İSTANBUL'DA YAŞAYAN
BİREYLERİN YOKSULLUK ALGISI ÜZERİNE BİR
UYGULAMA**

**Ayşenur Bengisu PADIR
17710004**

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih:

Tezin Savunulduğu Tarih: 11.08.2020

Tez Oy birliği ile başarılı bulunmuştur.

	Unvan Ad Soyad	İmza
Tez Danışmanı	: Doç.Dr. Senem Çakmak Şahin	
Jüri Üyeleri	: Prof Dr. Nevin Coşar	
	Dr. Selda Görkey	

**İSTANBUL
AĞUSTOS, 2020**

ÖZ

YOKSULLUK SORUNU VE İSTANBUL'DA YAŞAYAN BİREYLERİN YOKSULLUK ALGISI ÜZERİNE BİR UYGULAMA

Ayşenur Bengisu PADIR
Ağustos, 2020

Tarih boyunca toplumların farklı boyutlarda karşı karşıya kaldıkları en önemli sorunlardan biri hiç şüphesiz yoksulluktur. Yoksulluk sadece belirli bir gelir düzeyinin altında kalmak gibi yalnızca ekonomik değerlerle açıklanabilecek bir olgu değil, aynı zamanda sosyal, siyasi ve insani öğeleri de barındıran çok yönlü bir olgudur. Son yıllarda dünya üzerinde büyük bir refah artışı sağlanmasına rağmen yoksulluğun hâlâ günümüzün en önemli sorunlarından biri olması bu çok yönlü ve girift yapısından ileri gelmektedir. Mutlak, göreceli, kronik vb farklı şekilde isimlendirilebilen yoksulluk, farklı ölçüm yöntemleriyle tespit edilebilmektedir.

Bu çalışmada İstanbul'da yaşayan bireylerin yoksulluk durumlarının ve yoksulluk algılarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmanın verileri, bireylerin yoksulluk durumlarını ve algılarını ölçmeye yönelik hazırlanan anket çalışmasıyla sağlanmıştır. İstanbul'da yaşayan 540 kişiye uygulanan anket sonucunda elde edilen veriler SPSS 25.0 istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Örneklem sayısının yeterli olup olmadığı ve verilerin faktör analizine uygun olup olmadığı KMO katsayısı ve Bartlett Sphericity testi yapılarak değerlendirilmiş, elde edilen sonuçların gerekli varsayımları karşıladığı görülmüştür. Ayrıca yapı geçerliğini incelemek için keşfedici faktör analizi uygulanmış ve iki faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Araştırma kapsamında katılımcıların sorulara vermiş olduğu cevapların dağılımının belirlenmesi için yüzde-frekans analizi, katılımcıların yoksulluk algısını belirleme ölçeğinden almış oldukları puanların incelenmesi için ise betimsel analiz teknikleri kullanılarak çalışma detaylandırılmıştır. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular bireylerin yoksulluk durumlarının tespiti ve yoksulluk algısı üzerine kapsamlı bir yorum yapma imkânı sunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Yoksulluk Algısı, Ölçek, İstanbul.

ABSTRACT

POVERTY AND AN EMPIRICAL STUDY ON POVERTY PERCEPTION: THE CASE OF ISTANBUL

Ayşenur Bengisu PADIR

August, 2020

One of the major difficulties that societies have experienced throughout the history is poverty. Poverty is not an issue that can be defined only by economic criteria like living under a certain income level, it is an issue that includes social, political and human factors. Although, an increase in welfare occurred in last decade the poverty is still one of the major problems because of its complex structure. Poverty, which can be named as absolute, relative, chronic etc. differently, can be determined by different measurement methods.

The aim of this study is to state the poverty level and poverty perception of people who live in Istanbul. The data of this study is determined by the questionnaire that includes the questions about individual's poverty level and perception of poverty. The questionnaire has been applied to overall 540 participants in Istanbul and the data of the questionnaire is analyzed through SPSS 25.0 statistical program. Whether the number of sample is sufficient or not and the data for factor analysis is appropriate or not was evaluated through Bartlett Sphericity test and KMO parameter and it is observed that the obtained results meet the hypothesis. In order to examine the construct validity of the scale, exploratory factor analysis was performed and a twofactor structure was acquired. By using the validity-reliability analysis, it is observed that the Cronbach Alfa coefficient met the required reliability condition based on the internal consistency. In order to determine the distribution of participant's answers, the percentage frequency analysis was used. In addition, in order to examine participants' scores from poverty scale, descriptive analysis was used. Thus, the study was elaborated by using different types of analysis. In conclusion, findings obtained by the analysis present the opportunity of comprehensive evaluation on the perception level and perception of poverty of people who live in Istanbul.

Key Words: Poverty, Perception of Poverty, Scale, Istanbul.

ÖN SÖZ

Yüksek lisans öğrenimim süresince, tez konumun belirlenmesi, kaynak seçimlerim, uygulama çalışmamı sonuçlandırmam vb. pek çok konuda desteğini benden hiç esirgemeyen tez danışmanım, kıymetli hocam Doç. Dr. Senem Çakmak Şahin'e teşekkürlerimi borç bilir, emeklerini hiç bir zaman ödeyemeyeceğim ve varlıklarıyla beni hep güçlü kılan biricik aileme de şükranlarımı sunarım.

İstanbul, Ağustos 2020

Ayşenur Bengisu PADIR

İÇİNDEKİLER

ÖZ	i
ABSTRACT	ii
ÖN SÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
KISALTMALAR	ix
1. GİRİŞ	1
2.YOKSULLUK	2
2.1. Yoksulluğun Türleri	4
2.1.1. Mutlak Yoksulluk.....	5
2.1.2.Görelİ Yoksulluk.....	7
2.1.3. Subjektif-Objektif Yoksulluk.....	8
2.1.4. Kronik Yoksulluk.....	8
2.1.5. İnsani Yoksulluk.....	9
2.1.6. Kentsel Yoksulluk.....	10
2.1.7. Kadın Yoksulluğu.....	13
2.2. Yoksulluğun Ölçülmesi.....	15
2.2.1. Yoksul Kişi Oranı İndeksi.....	15
2.2.2. Yoksulluğun Açığı Oranı	15
2.2.3. Yoksulluğun Açığının Karesi	16
2.2.4. Foster, Greer ve Thorbecke Endeksi.....	17
2.2.5. Sen Endeksi.....	18
2.2.6. Leyden Endeksi.....	19
2.3. Yoksulluğun Nedenleri	19
2.3.1. İş Gücü Piyasasından Kaynaklanan Nedenler.....	21
2.3.2. Ekonomik Nedenler.....	22
2.3.3. Sosyal ve Demografik Nedenler.....	23
2.3.4. Coğrafi Nedenler.....	26
2.3.5. Siyasal Nedenler.....	27

3.TÜRKİYE’DE YOKSULLUK VE YOKSULLUKLA MÜCADELE.....	28
3.1. Türkiye’de Yoksulluk.....	28
3.2. Türkiye’de Yoksullukla Mücadele.....	47
3.2.1. Türkiye’de Yoksullukla Mücadele Eden Kuruluşlar ve Uygulamalar.....	48
3.3. Türkiye’de Yoksullukla Mücadele Önerileri.....	57
4. İSTANBUL’DA YAŞAYAN BİREYLERİN YOKSULLUK ALGISI ÜZERİNE ÖLÇEK ÇALIŞMASI.....	59
4.1. Literatür Araştırması	59
4.2. Araştırmanın Amacı.....	62
4.3. Araştırmanın Evren ve Örnekleme.....	62
4.4. Araştırmanın Geçerlik Ve Güvenirlik Analizi.....	63
4.5. Araştırmanın Yöntemleri.....	65
4.6. Araştırmanın Bulguları.....	66
5.SONUÇ.....	81
KAYNAKÇA.....	85
EKLER.....	89
ÖZ GEÇMİŞ.....	94

TABLolar LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1: Dünyada Yoksul Kişi Sayısının Dünya Nüfusuna Oranı ve Yoksul Kişi Sayısı(Milyon)	5
Tablo 2: 2018 Yılı İnsani Gelişme Endeksi Çok Yüksek İnsani Gelişme Kategorisi	9
Tablo 3: Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Medyan Gelirinin %60'ına Göre Hesaplanan Yoksul Sayıları, Yoksulluk Oranı ve Yoksulluk Açığı, 2010-2018	30
Tablo 4: Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Sıralı Yüzde 20'lik Gruplar 2017-2018	31
Tablo 5: Türkiye'nin OECD Ülkelerinin Arasındaki Yeri ve OECD Gini Katsayısı	32
Tablo 6: Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Gelirine ve Eğitim Durumuna Göre Yoksul Sayıları ve Yoksulluk oranı, 2017, 2018	33
Tablo 7: Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Fert Yoksulluk Oranları 2007-2015	34
Tablo 8: Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Gelirine ve Hane Halkı Tipine Göre Yoksul Sayıları ve Yoksulluk oranı, 2017-2018	36
Tablo 9: Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Medyan Gelir Grupları ve Seçilmiş Yaşam Koşulları Göstergelerine Göre Kurumsal Olmayan Nüfusun Dağılımı, 2017- 2018	38
Tablo 10: Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Bölgesel Yoksul Sayıları ve Yoksulluk Oranları, 2017-2018	40
Tablo 11: Hane Halkı Fertlerinin Esas İşteki İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Yıllık Ortalama Esas İş Gelirleri, 2017, 2018	42
Tablo 12: 2017 yılı OECD Ülkelerine ait Göreli Yoksulluk Oranları	43
Tablo 13: $\alpha= 0.05$ İçin Örneklem Büyüklükleri	63
Tablo 14: Yoksulluk Algısını Belirleme Ölçeğinin Faktör Yapısı	64
Tablo 15: Çarpıklık ve Basıklık Değerleri	65
Tablo 16: Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı	66
Tablo 17: Katılımcıların Çalışma ve Gelir Durumlarının İncelenmesi	67
Tablo 18: Katılımcıların Oturdıkları Eve ve Aylık Masraflarına Ait Bilgilerin İncelenmesi	68
Tablo 19: Katılımcıların Yoksulluk Durumlarını Belirlemeye Yönelik Hazırlanan Anket Sorularına Vermiş Olduğu Cevapların Dağılımının İncelenmesi	69
Tablo 20: Yoksulluk Algısı Ölçeğinden Elde Edilen Puanlara Ait Betimsel Değerler	70
Tablo 21: Cinsiyete Göre Yoksulluk Algısı Ölçeği Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve T Testi Sonuçları	70

Tablo 22: Yaşa Göre Yoksulluk Algısı Ölçeği Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve ANOVA Sonuçları	71
Tablo 23: Medeni Duruma Göre Yoksulluk Algısı Ölçeği Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve ANOVA Sonuçları	72
Tablo 24: Oturulan Ev Değişkenine Göre Yoksulluk Algısı Ölçeği Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve ANOVA Sonuçları	72
Tablo 25: Aylık Mutfak Masrafına Göre Yoksulluk Algısı Ölçeği Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve ANOVA Sonuçları	73
Tablo 26: Eğitim Durumuna Göre Yoksulluk Algısı Ölçeği Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve ANOVA Sonuçları	74
Tablo 27: Aylık Toplam Gelire Göre Yoksulluk Algısı Ölçeği Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve ANOVA Sonuçları	75
Tablo 28: Çalışma Durumuna Göre Yoksulluk Algısı Ölçeği Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve ANOVA Sonuçları	75
Tablo 29: Gelirden Hobiler İçin Pay Ayırabilme Durumuna Göre Yoksulluk Algısı Ölçeği Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Testi Sonuçları	76
Tablo 30: Sosyal Güvenceye Sahip Olma Durumuna Göre Yoksulluk Algısı Ölçeği Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Testi Sonuçları	77
Tablo 31: Tatil Amaçlı Seyahat Edebilme Durumuna Göre Yoksulluk Algısı Ölçeği Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Testi Sonuçları	77

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Aile, alıŐma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın Yürüttüğü Sosyal Yardım Programları 50

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BMÖ	: Birleşmiş Milletler Örgütü
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
GSYİH	: Gayri Safi Yurt içi Hasıla
IMF	: International Monetary Funds (Uluslararası Para Fonu)
İNSAMER	: İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi
KKTC	: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KYK	: Kredi Yurtlar Kurumu
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
OECD	: İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı
RTÜK	: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
SYDTF	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu
SYDV	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP	: United Nations Development Programme (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)

1. GİRİŞ

Refahın önünde bir engel niteliğindeki yoksulluk, uzun yıllardır Türkiye'nin ve Dünyanın önünü alamadığı bir sorun olarak kendisini göstermektedir. Böylesine evrensel bir niteliğe sahip olması nedeniyle de akademisyenlerin de üzerinde sürekli tartıştığı, sonuçlarını irdelediği bir olgu olarak literatürde kendisine yer bulmuştur. Bu çalışmada da yoksulluk kavramı, yoksulluk algısı ve Türkiye'de yoksulluk sorunu İstanbul üzerine yapılan bir uygulama çalışmasıyla birlikte işlenmekte, ortaya çıkan olumsuzlukların giderilmesi için öneriler dile getirilmektedir.

Çalışmanın ilk bölümünde yoksulluk kavramı detaylandırılmaktadır. Mutlak, görelî, objektif-subjektif, kronik ve insani yoksulluk olmak üzere yoksulluğun türleriyle birlikte kentsel yoksulluk ve kadın yoksulluğu gibi yoksulluğun görünümüne yer verilmektedir. Yoksulluğun ölçülmesinde kullanılan yöntemlere ait bilgilerde bölüm içinde paylaşılmaktadır. Son olarak bölüm kapsamında, yoksulluğa neden olan faktörler iş gücü piyasasından kaynaklanan, sosyal ve demografik, ekonomik, siyasi, coğrafi olmak üzere beş ayrı gruba ayrılarak ayrı ayrı değerlendirilmektedir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise Türkiye'nin yakın yoksulluk geçmişi üzerine genel bir değerlendirme yapılarak TÜİK tarafından paylaşılan yoksulluk verileri incelenmektedir. OECD ülkelerine ait yoksulluk verilerine de yer verilerek Türkiye'nin bu ülkeler arasındaki konumu gösterilmeye çalışılmıştır. İkinci bölümün son kısmında ise Türkiye'de yoksullukla mücadeledeki kurum ve uygulamalarla birlikte Türkiye'de yoksulluk sorununun çözümü için gerekli bazı öneriler paylaşılmaktadır.

Çalışmanın son kısmında ise İstanbul'da yaşayan bireylerin yoksulluk algısı üzerine yapılan bir uygulama çalışmasına ait detaylar paylaşılmaktadır.

Yoksulluk algısı üzerine yapılan ölçek çalışması sonucunda iki faktörlü bir yapı elde edilerek ekonomi politikalarının etkisi ve bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenler olarak isimlendirilmiştir. Ölçek faktör puanları, katılımcıların sosyal demografik durumlarına göre yüzde frekans analiz tekniği kullanılarak analiz gerçekleştirilmiştir.

2.YOKSULLUK

Tarih boyunca toplumların farklı boyutlarda karşı karşıya kaldıkları en önemli sorunlardan biri hiç şüphesiz yoksulluktur. İlk zamanlarda Yoksulluk bireysel bir sorun olarak algılansa da yoksul insan sayısının fazla olduğu yerlerde kişilerin birbirine olan güveninin azalması, huzursuzluk ve suça eğilimin artması gibi gözlemler yoksulluğun toplumsal bir sorun olarak ele alınmasını sağlamıştır. Günümüze gelindiğinde ise üzerinde pek çok çalışma yapılan bu sorun, ülkelerin gelişmişlik durumuna bakılmaksızın küresel bir hal aldığı herkes tarafından kabul edilen bir gerçektir.

Yoksulluğun literatürde kendisine daha fazla yer bulmasıyla beraber yoksulluk tanımları da çeşitlenmiştir.

Yoksulluk tanımlarının bazıları aşağıda sıralanmaktadır.:

- Yoksulluk, asgari yaşam standardına erişilememiş olma durumu olarak tanımlanmaktadır (World Bank,1990).
- Yoksullukla ilgili ilk çalışmalarda da ismi geçen Seebom Roventree yoksulluğu, “bireye ait toplam gelirin, onun biyolojik varlığının devamı için en alt düzeyde gerekli olan yiyecek, giyim vb. maddeleri karşılamaya yetmemesi halidir ”şeklinde tanımlamıştır (Frank,1983).
- Lipton’a göre yoksulluk, bireye ait tüketimdeki yetersizliklere yoğunlaşarak kişi başına özel tüketimin belirli bir düzeyin altındaki durumu olarak tanımlanır (Lipton, 1997).

- Genel olarak yeterli kaynak ve gelir sahibi olmama konumuyken, insan yaşantısının onurlu bir şekilde sürdürülebilmesi için gerekli olan gıda, su, giyecek, barınacak ev, sağlık hizmetlerinden yararlanma ve güvenlik gibi temel insani gereksinimlerden yoksun olmak olarak tanımlanabilir (Oktik, 2008, 25).
- “Yoksul olmak” kavramının geri kalmış ülkelerdeki tanımı ile gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki tanımları arasında yoksullukların fiziki ve ruhsal durumları açısından birçok fark bulunmaktadır. İnsanlık tarihinin büyük kısmında yoksulluk durumu hayatta kalma açısından doğrudan bir tehlike oluşturmuştur. Yoksulluk “normal yaşam” olarak kabul edilen her şeyden mahrum bırakılma anlamına da gelmektedir (Vargı, 2005, 114).
- “Açlıktır”, “eğitimsizliktir”, “barınacak bir evinin olmamasıdır”, “hasta olmak ve tedavi olamamaktır”, “hiçbir işinin olmaması ya da iyi bir işe sahip olamamaktır”, “kirli suyun sebep olduğu hastalık nedeniyle çocuğunu kaybetmektir”, “gelecek korkusuyla yaşamak ve çocuklarının geleceğinden endişe duymaktır”, “umutsuzluktur”, “eşitsizliktir”, “özgür olamamaktır”, “siyasal yaşama katılamamaktır”(Gündoğan, 2008, 42).
- Baratz ve Grigsby; ise yoksulluğu tanımlarken yoksullukla yakından ilgili faktörleri sıralamaktadırlar (Özgüler, 2014, 134-135).
  - Fiziksel ortamın yetersizliği (uygun olmayan koşullarda barınma, giyinme, açlık...)
  - Sağlık koşullarının eksikliği (hastalıklar, kronik hastalıklar, ortalama yaşam süresinin düşüklüğü..)
  - Güvenlik eksikliği; gelir azalışlarına karşı korumanın olmaması (güvencesiz barınmavb.)
  - Refah göstergelerindeki olumsuzlar (gelir ve eğitim kalitesinin düşüklüğü) gibi ifade şekilleri kullanılmaktadır.
- Amartya Sen ise yoksulluğa “yapabilirlik” kavramı ile yaklaşarak en kapsamlı yoksulluk tanımını ortaya koymuştur. Bu kapsamda yapabilirlik; açlık, sağlıksızlık,

cahillik, kötü barınma koşulları gibi her insanın mutlaka kaçınmak isteyeceği durumlardan kaçınma yetisi olarak görmekte ve yoksulluğu ise “yapabilirlikten yoksunluk” olarak tanımlamaktadır (Doğan, 2014, 7).

Nobel İktisat ödüllü Sen'in yaklaşımından hareketle yoksulluğun sadece belli bir gelir düzeyinin altında kalmak gibi yalnızca ekonomik değerlerle açıklanabilecek bir olgu olmadığı sosyal, siyasi ve insani öğeleri barındıran çok yönlü bir olgu olduğunu da görmek gerekir. Son yıllarda dünya üzerinde büyük bir refah artışı gerçekleşmesine rağmen yoksulluğun halen daha günümüzün en önemli sorunlarından biri olmaya devam etmesi bu çok yönlü ve grift yapısından ileri gelmektedir.

Küresel dünyada artan bu refah artışının yoksulluk verilerine istenilen şekilde yansımamasına neden olarak büyümeden elde edilen karın toplumlar arasında adil paylaşılmasını gösterilmektedir. İNSAMER'in 2018 yılı raporunda da belirtildiği gibi, "Dünyadaki en zengin 42 kişinin mal varlığı, dünya nüfusunun %50'sine tekabül eden 3,6 milyar insanla eşittir; en zengin 10 ülkenin geliri de en fakir 10 ülke gelirinin tam 77 katıdır. ". Bu oranlar küresel gelir adaletsizliğinin çok ciddi boyutlara ulaştığının somut birer ifadesidir. Artan gelir adaletsizlikleri de toplumlarda yoksulluk, açlık ve çatışmalar gibi çeşitli sosyal ve ekonomik sorunlar şeklinde karşılık bulmaktadır.

2.1 Yoksulluğun Türleri

Yoksulluğun farklı yönleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir. (Karluk,2007)

- Maddi kısıtlılık (yeterli gelir olmaması)
- Fiziksel eksiklik (yetersiz beslenme, açlık, hastalık)
- Soyutlama (okur-yazarlık olmaması, eğitim eksikliği)
- Güçsüzlük, durumunu değiştirememesi
- Katılımın yetersiz olması
- Zaman yetersizliği
- Çevre kirliliği.

Yoksulluğun bu yönlerinin eksiklik durumunun derecelendirilmesiyle de yoksulluk türleri kavramı ortaya çıkmıştır. Temelde yoksulluk türleri mutlak yoksulluk(absolute poverty), göreceli yoksulluk(relative poverty) ve insani yoksulluk(human poverty) olarak üç şekilde ele alınabilirken bölüm kapsamında objektif, subjektif, kronik yoksulluk gibi kavramlarda detaylandırılmıştır. Yoksulluğun görünüşleri arasında değerlendirilebilecek kentsel yoksulluk ve kadın yoksulluğu da bu bölüm içerisinde incelenmiştir.

2.1.1.Mutlak Yoksulluk

Hane halkının ya da bireyin asgari yaşam düzeyini sürdürebilmesi için gerekli; yalnızca en temel ihtiyaçlarını karşılayabilme durumudur. Bu sınırdaki yaşayan bireylere gerekli yardımlar ulaştırılmadığında yaşam tehlikelerinin olduğu unutulmamalıdır.

Yaşamın devamlılığını sağlayacak asgari bu sınır ülkeye ve bölgeye göre çeşitlilik göstermektedir. Dünya Bankası'nın belirlediği ölçütlere göre açlık sınırı gelirin günde 1,9\$'ı ifade ederken, refah seviyesi orta ve üst gruplarda bu gelir yoksulluk sınırını doğru ifade etmeyeceğinden alt ve orta gelir ülkelerinde yoksulluk sınırı 3,2\$ iken üst gelir grubu ülkelerde 5,5\$'lık gelir mutlak yoksulluğu belirleyen sınırlar olarak gösterilmiştir (Arabacı, 2019, 129).

Tablo 1: Dünyada Yoksul Kişi Sayısının Dünya Nüfusuna Oranı ve Yoksul Kişi Sayısı (Milyon)

BÖLGE	Yoksul Kişi Sayısının Toplam Nüfusa Oranı (%)-2011PPP (Günlük 1,9\$'ndan az gelir)				
	1999	2002	2008	2012	2015
Dünya	28,8	25,8	18,1	10,9	9,6
Doğu Asya & Pasifik	38,8	29,9	15,1	3,6	4,1
Avrupa & Merkez Asya	7,8	5,9	2,8	1,6	1,7
Latin Amerika & Karayipler	13,5	11,7	6,9	4,5	5,6
Orta Doğu & Kuzey Afrika	3,8	3,2	2,7	2,7	-
Güney Asya	-	38,6	29,5	15,1	13,5
Sahra Altı Afrika	58,3	56,9	47,7	42,3	35,2

BÖLGE	Yoksul Kişi Sayısı(Milyon)-2011PPP (Günlük 1,9\$'ndan az gelir)				
	1999	2002	2008	2012	2015
Dünya	1731,9	1613,2	1222,8	782,7	776,3
Doğu Asya & Pasifik	695	552,5	293,7	73,2	82,6
Avrupa & Merkez Asya	36,8	27,6	13,3	7,2	4,4
Latin Amerika & Karayipler	69,3	62,7	39,7	27,8	29,7
Orta Doğu & Kuzey Afrika	10,3	9,4	8,8	9,6	-
Güney Asya	-	554,6	467	257,3	231,3
Sahra Altı Afrika	380,25	401,5	396,1	400,8	347,1

World Bank, 2011, Poverty Indicator, www.data.worldbank.org [03.03.2020].

Dünya genelinde yıllar itibariyle açlık sınırı olarak kabul edilen 1,9\$'lık gelirinde yoksulluk kişi sayısının ve buna bağlı oranın düşme eğiliminde olduğu görülmektedir.16 yıllık süreçte(1999-2015) üçte bir şeklinde bir azalış sağlanarak 2 milyar kişiye yakın yoksul kişi sayısı 776 milyona kadar gerilemiştir. Avrupa ve Merkez Asya bölgeleri, yüksek refah düzeyine sahip ülkeleri de barındırdığından bu bölgeler arasında en avantajlı bölge durumundadır. Avrupa ve Merkez Asya bölgesini Doğu Asya&Pasifik ve Latin Amerika& Karayipler bölgeleri izlemektedir. Bu bölgeler genel olarak belli bir refah seviyesine erişerek açlık sınırında yaşayan bireylerini minimum seviyede tutmayı başarmıştır.

Bölgeler arasında yoksulluk seyrine bakıldığında ise en dezavantajlı olan bölgeler Güney Asya ile Sahra Altı Afrika'dır. Bu bölgelerde 2015 yılında 600 milyona yakın kişinin hala açlık sınırında olduğu görülmektedir. Diğer bölgelere oranla da bu bölgelerde açlık sınırında yaşayan kişi sayısında yeterli bir azalış sağlanamamıştır. Mevcut değerler de göstermektedir ki bu bölgelerde yaşayan ve özellikle de Sahra Altı Afrika bölgesinde yaşayan insanların önemli bir kısmı yaşamlarını devam ettirebilecek gelire dahi erişememektedir. Düşük gelir grubu ülkeleri barındıran bu bölgelerde yeterli gelirin sağlanamamasına neden olarak ülkelerin yeterli büyüme rakamlarına ulaşamamaları ve hızlı nüfus artışı gösterilse de, asgari bir düzeyde yaşama herkesin hakkı olması gerektiği unutulmamalıdır. Soruna küresel bir sorun olarak yaklaşarak çözüm için gerekli adımların atılması da dünyanın öncelikli ödevlerinden biri olmalıdır.

Ülkemizde ise TÜİK tarafından yoksulluk sınırı yöntemleriyle belirlenmiş yoksul kişi sayısı ve oranı bilgisi paylaşılmaktadır. Mutlak yoksulluk bilgisini gıda ve gıda dışı yoksulluk olmak

üzere iki şekilde görmek mümkündür. Açlık sınırı olarak da bilinen gıda yoksulluğu biri bir kişinin hayatını idamesi için alması gereken kalori miktarını baz alarak oluşturulur. Diğer bir yoksulluk bilgisi olan gıda dışı yoksullukta ise gıda harcamalarının yanı sıra ulaşım, barınma gibi diğer ihtiyaçlarda gözetilerek daha yüksek bir yoksulluk çizgisi belirlenir. Ülkemizde 2000’li yılların ortalarından itibaren gıda yoksulluğunun neredeyse sıfırlandığı bilinmektedir.

TÜİK tarafından hazırlanan Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırmasında, kişi başı günlük 1\$’ın altında gelire yaşayan kişi sayısının 2005 yılına geldiğimizden neredeyse sıfırlandığı, kişi başı günlük 2.15\$’ın altında yaşayan kişilerin sayısının 2015 yılına %1’lere indiği ve kişi başı günlük 4,3\$’ın altında gelire yaşayan kişi sayısının da 2015 yılında %1,58 olduğu görülmektedir (TÜİK, [02.03.2020]).

Yardıma muhtaç ve son derece düşük gelir gruplarını ifade eden bu aralıklarda ülkemizin sağlamış olduğu bu düşük oranlar, açlık seviyesinde yaşamaya çalışan bireylerin azlığını gösterdiğinden son derece sevindiricidir.

2.1.2 Göreli Yoksulluk

Adam Smith’in de belirttiği şekilde, zorunlu ihtiyaçlarını karşılayabilen fakat toplumda belirlenen ortalama refah düzeyine erişememiş bu nedenle toplumda sosyal anlamda kendini gösteremeyen bireyler göreli yoksul kategorisinde değerlendirilir.

Görelî yoksulluk farklı gelir gruplardaki bireylerin belli bir gelir seviyesini sağlayabilme durumlarının değerlendirilmesinden farklı olarak toplumda refahın ve gelirin nasıl dağıldığıyla ilgilendir. Toplumda kabul görmüş yaşam standardının altına düşüldüğü durumda yoksulluktan bahsedilir. Bu bir ülkede telefon, televizyon gibi dış dünyayı takip edip haberleşmeyi sağlayan araçlara erişim olabilirken başka bir ülkede bilimsel çalışmalar yapmaya elverişli ortamın olması olarak karşımıza çıkar. Bu farklılık ülkelerin refah ölçütü olarak gördüğü değer ve düşünce yapılarının farklılığından kaynaklanmaktadır.

Türkiye’de göreli yoksulluk analizi ortalama gelir üzerinden hesap edilmektedir. Standart gelirlerin küçükten büyüğe sıralandığında ortalama gelirin %50’si(medyanı) belirlenerek

yapılır. TÜİK görelî yoksulluk analizinde ortalama gelirin %50'sinin yanı sıra %60'ını da baz aldığı analizleri de paylaşmaktadır.

2.1.3 Objektif- Sübjektif Yoksulluk

Objektif yoksulluk kavramı normatif değerlerle belirlenir. Bireyin değerlendirmelerinin dışında konunun uzmanları tarafından değerlendirilip sonuçlanan verilerdir. Yoksullukla ilgili bu normatif değerler, kalori hesabıyla belirlenen yoksulluk sınırı, gelir ve tüketime dayalı harcamalar gibi somut özellikleriyle dikkat çekmektedir (İncedal, 2013).

Sübjektif yoksullukta ise birey düşünceleri esas alınır ve bu doğrultuda bireyin kendini yoksul olarak görüp görmediği önem kazanır. Bu yaklaşımda anket sorularıyla ilerlenir. Bireylere yoksul durumları ve bu konudaki algılarını anlamaya yönelik sorular yönlendirilir. Gelen yanıtlarla yoksulluk düzeyi belirlenir. Sonuçların değerlendirilmesi noktasında normatif yoksulluk hane halklarının refah durumlarını karşılaştırma imkânı sunarken, sübjektif yoksulluk bu karşılaştırmayı sağlayamamaktadır. Bunun nedeni de benzer refah seviyesine sahip hane halklarındaki bireylerden biri kendini mevcut koşullarda yoksul olarak tanımlayabilirken bir diğeri bu konuya böyle yaklaşmayabilir (Özgüler, 2014).

2.1.4. Kronik Yoksulluk

Uzun süre bireylerin belirlenen yoksulluk sınırlarının altında yaşadığı ve bu sınırdan çıkma olasılığının düşük olduğu durumu ifade eder. Kronik yoksullukta eğitim, sağlık ve sosyal imkânlardan çok kısıtlı yararlanma söz konusudur. Kronik yoksulluğu geçici yoksulluktan ayıran en önemli fark sürekliliktir. Bireyler uzun süre belirli bir gelir seviyesinin altında yaşadıklarından yoksulluk şiddetlenmektedir. Yoksulluğun şiddetlenmesine neden oluşturabilecek başka bir faktör ise sosyal yardımlardan yeterli desteği alamamalarıdır.

Kronik yoksulluk bir ülkede ekonomik kriz, verimlilik eksikliği, kötü yönetim, siyasi istikrarsızlık, güvenlik sorunları, doğal afet, salgın gibi çeşitli ekonomik, sosyal ve siyasi faktörlerle beslenmektedir. Türkiye'de ise kronik yoksulluğun göstergesi olarak değerlendirilecek 2018 yıl sürekli yoksulluk oranı %12,7 olarak belirlenmiştir (TÜİK, [15.05.2020]).

2.1.5 İnsani Yoksulluk

Yoksulluk tartışmalarına yön verilmesi ve yoksulluğun ölçülebilmesi adına yapılan çalışmaların çeşitlilik sağlanmasına destek veren Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)'nin 1997 yılında yayınlanan İnsani Gelişme Raporunda ilk kez İnsani Yoksulluk kavramından bahsedilmiştir. UNDP söz konusu raporda insani yoksulluğu, iyi bir hayat standardında uzun, sağlıklı ve üretken bir hayat sürdürebilme fırsat ve seçeneklerinden yoksun olma durumu olarak tanımlamaktadır (Gündoğan, 2008, 44).

Tablo 2: 2018 Yılı İnsani Gelişme Endeksi Çok Yüksek İnsani Gelişme Kategorisi

ÇOK YÜKSEK İNSANI GELİŞME	
İGE Sıralaması	İnsani Gelişme Endeksi
1.Norveç	0,954
2.İsviçre	0,946
3. İrlanda	0,942
4.Almanya	0,939
6.İzlanda	0,938
8. İsveç	0,937
10. Hollanda	0,933
13. Kanada	0,922
15. ABD	0,920
19. Japonya	0,915
22. İsrail	0,906
25. İspanya	0,893
26. Fransa	0,891
32. Yunanistan	0,872
36. Suudi Arabistan	0,857
41. Katar	0,848
49. Rusya	0,824
52. Romanya	0,816
59. Türkiye	0,806
60. Bahamalar	0,805
62. Seyşeller	0,801

UNDP, 2018, Human Development Indicators, www.hdr.undp.org [14.03.2020].

İnsani gelişmişlik ve beraberindeki kalkınma sürecinin sağlıklı ilerleyebilmesinde ve devletlerin ulusal politika seçeneklerini sorgulamalarında UNDP tarafından yayınlanan insani gelişmişlik raporları ülkelere önemli bir veri seti sunar.

Ülkelerin sınıflandırılması noktasında ise ortalama yaşam beklentisi, eğitim süresi ve temel ihtiyaçlara kolay erişimi baz alan değerlendirme ölçütleri kullanılır. Endeks, Ülkeleri İnsani gelişme göstergelerine göre 4 farklı kategoriye ayırır.

Yukarıdaki tabloda çok yüksek insani gelişmişlik tablosu dört kategori içinde refah düzeyi en çok yüksek ülkeleri barındırmaktadır. Tabloda ülkelere karşılık gelen endeks değerleri de 1'e ne kadar yaklaşıyorsa insani gelişmişlik düzeyi yüksektir şeklinde okunmaktadır. Bu endeks hazırlanırken sağlık (ortalama yaşam süresi), eğitim (ortalama eğitim süresi) ve gelir endeksleri (kişi başına düşen GSYİH) değerlendirilerek puanlama yapılır.

Türkiye 0,806 endeks değeriyle, 62 ülkenin bulunduğu Çok İyi İnsani Gelişme kategorisinde 59. Sırada yer almaktadır. Listenin başlarında ise Kuzey Avrupa Ülkeleri aynı zamanda refah ülkeleri olarak da bilinen Norveç, İsveç, İzlanda, İrlanda gibi ülkelerin yanı sıra Almanya, Hollanda, Fransa gibi Batı Avrupa ülkeleri yer almaktadır. Düşük insani gelişme kategorisinin çoğunluğunu ise Nijerya, Çad, Mali, Mozambik, Yemen gibi Afrika ülkeleri oluşturmaktadır.

2.1.6 Kentsel Yoksulluk

Kent yoksulluğunun başlangıcı, kapitalist rejimin ülkelerde hakim sistem olarak kendini gösterdiği dönemlere denk düşmektedir.

20. yüzyılın sonlarına gelindiğinde uluslararası arası rekabet koşullarıyla birlikte gelişen küreselleşme süreci, insanların günlük hayatlarında önemli zorluklara neden olmuştur. Bu döneme kadar az gelişmiş ülkelerin bir sorunu olarak görülse de yoksulluk, 21. yüzyıl dünyasında sanayileşmiş güçlerin dahi ilgilenmek durumunda olduğu bir dünya sorunu olarak kendine yer bulmuştur. Dünya Bankası sanayileşmiş dünyanın yüzü olan kent yoksulluğunu; "istihdam olanaklarına ve gelire sınırlı erişim, yetersiz ve güvencesiz barınma ile hizmetler, şiddet, sağlıksız çevre, sosyal koruma mekanizmalarının sınırlılığı veya hiç olmaması, eğitim ve sağlık hizmetlerine sınırlı erişim" şeklinde tanımlamaktadır (İncedal, 2013, 25-26).

“Kent yoksulları” kavramı; 1996 yılında yayınlanan Birleşmiş Milletler HABDTAT raporunda da kendine yer bularak, ülke nüfusun kentlerde yaşayan bir kısmının, farklı nedenlerden dolayı, tarihsel ve coğrafi olarak belirlenmiş minimum geçim standardını sağlayabilecek yeterli kaynaklara ve konuta ulaşamaması, barınma yoksulluğu ile beraber davranışsal ve toplumsal ilişkiler açısından sorunlara yol açabilecek bir konumda olması durumu olarak açıklanmıştır (Armağan, Özden, Peker, 2012, 316).

Ücretlerin düşüklüğü, dolaylı ücret kapsamında yer alan kamu harcamalarının azaltılması ve gerekse de ücretli çalışanlar arasındaki gelir dağılımı farklılaşmalarının ciddi boyutlara varması, kent yaşantısı içinde yoksulluğu giderek daha kapsamlı ve çok boyutlu bir sorun haline getirmiştir. Bu durumdan en çok etkilenebilecek sosyal gruplardan olan küçük üretici, enformel sektörlerde çalışan işçi kesim, kentlerdeki zorlu yaşam şartlarında ortalama bir yaşam şartını sağlayacak imkanı elde edemeyecek olduğundan toplumdaki yoksulluk oranını besleyecek bir sonuç elde edilecektir.

Kent yoksulluğunu etkileyen faktörler de şu şekilde sıralanabilir: Yetersiz gelir, yetersiz ve istikrarsız kaynak sahipliği, yetersiz barınma, kamusal altyapı hizmetlerinin yetersizliği, sosyal güvenlik mahrumiyet, yoksulların hukuk sisteminin işleyiş sürecinde yeterince korunamaması, yoksul kesimlerin karar alma süreçlerindeki etkisizliği ve güçsüzlüğü, yoksul kesimlerin sessizliği’dir (İncedal, 2013: 26). Yapılan çokça çalışmadan da elde edilen bilgiler ışığında, kentte yoksulluğun görünümünün değiştiği daha farklı şekillerde karşılık bulduğundan dolayı da “yeni kentsel yoksulluk” çerçevesinde kavramsallaştırılmıştır. Yeni kentsel yoksulluk kapsadığı alan açısından az gelişmiş ülkelerin yanında gelişmiş ülkelerde de var olduğunu savunan aynı zamanda kent yoksulluğunun da sınırlarını genişletip ve görece yoksullaşan kesimin hayat standartlarını da içine alan daha kapsamlı bir yaklaşım olarak ortaya çıkmaktadır.

İşsizlik oranlarındaki ciddi artışlar, cüzi ücretlerle güvensiz şartlara sahip istihdam olanakları, çocukların da içinde bulunduğu suç oranlarındaki artış kent yaşamının görülen en büyük sorunları arasında yer almaktadır. Bu tablo, gücünü kentlerde hissettirmeyen yönetimlerin bir sonucu olduğu ifade edilebilir.

Aile planlaması, eğitim, sağlık alanlarında disiplinli yürütülemeyen sosyal politikalar, kamu harcamalarının doğru yerlerde ve zamanında aktarılmaması gibi sorunlar büyük metropollerde insanların günlük ihtiyaçlarına cevap verilemeyişleriyle birlikte başlayıp suç oranlarındaki artışla sonuçlanan negatif bir kısır döngünü ortaya çıkarmaktadır.

Kimi yazarlar sözü edilen yeni yoksulluğu kent içi mekansal farklılaşmanın bir sonucu olarak değerlendirmektedir(Kaygalak, 2001, 130).Bu yaklaşımla yeni yoksulluk, sırf bireylerin gelirleriyle ilgili bir değerlendirme olmaktan çıkmakta, daha çok kentlerin mekansallığını içeren bir görünüme bürünmektedir. Günümüzde de yoksulların yaşadığı yerlere bakıldığında, devletin hizmetlerinin pek çok alanda yetersiz kaldığı yerler olduğu görülmektedir. Bir yerde kentin alt yapı imkanlarından dahi yoksun yaşayan işsiz kesim veya düşük ücret ve güvensiz çalışma koşullarına sahip düşük gelir grubu içindeki kesim, diğer tarafta ise kentte görece fazla sosyal olanaklara sahip, site ve benzeri yapılarda daha rahat bir yaşam standardı yakalamış üst ve orta sınıf gelir grubu temsil eden bir kesim olarak kent, iki taraflı bir görüntü çizmektedir. Bu durumda sosyal bilimcilerin üzerine tartıştıkları toplumların tarihsel devinimleriyle gerçekleşen mekansal farklılaşma tezini doğrular niteliktedir. Kentlerde zengin- fakir mahalleleri şeklinde beliren mekansal farklılaşma, kentteki insanlar arasındaki gelirsel dengesizliği tırmandırmakta ve mekansal yoksulluğu da belli bölgelerde gözle görülür şekilde arttırmaktadır.

Yeni kentsel yoksulluk beraberinde önemli kavramları gündeme getirmektedir. Bunlar arasında en önemlileri şunlardır: Kenardalık (marginality), alt-sınıf (underclass), toplumsal dışlanma (social exclusion) (Buğra, Keyder, 2003, 20).

“Kenardalık” topluma ve toplumdaki sistemsel işleyişin içine dahil olamama şeklinde ifade edilebilir. “Kenarda” olarak değerlendirilebilecek kesim de toplumdan siyasi, sosyal ve ekonomik olarak herhangi bir beklenti içinde olmadıkları için sorunlarına bireysel çözüm arayışı içinde olmaktadır.

Alt sınıf kavramı ise ABD’de yaygın olarak kullanılan bir kavramdır. İşçi sınıfının sistem çarkının dönüşümü ile eski olmalarına sahip olamaması ve sosyal (ABD’de temelde ırk) durumlarından ötürü bir alt tabaka olarak toplumda ortaya çıkmaları ve belli bölgelerde yaşamlarını sürdürmeleri, zamanla alt sınıf kavramının kavramsallaşmasına neden olmuştur.

Toplumsal dışlanma kavramı ise, topluma dahil edilişin sosyal politikalarla mümkün olacağı yaklaşımından temel alır. Yani toplumun kendi kendini algılayışı neoliberal yaklaşımdan farklı olarak bütüncül bir model çerçevesinde değerlendirilmekte, bu nedenle de toplumun bütün fertlerine yönelik bir sorumluluk olduğu söylenmektedir (Buğra, Keyder, 2003, 21).

AB ülkeleri sosyal politikalara “refah devleti” kapsamında ağırlık verip eşitsizliklerin giderilmesinde önemli bir rol yükleseler de, toplumsal dışlanma sorununun giderek toplumda belirginlik kazanması yeteri kadar başarılı olamadıklarının bir göstergesidir. Bunun nedeni ekonomik büyüme ile istihdam arasındaki ilişkinin kopması ve alacakları ücretle ekonomik bakımdan kendi ayakları üzerinde durabilecek, giderek toplumla bütünleşebilecek imkanlara sahip olmayan ve bu nitelikleri açısından da süreklilik kazanan bir katmanın ortaya çıkmasıdır(Buğra, Keyder, 2003, 21).

Özetlenecek olursa, yeni yoksulluk toplumunda bir bütünleşmenin önüne geçecek unsurların birikiminin neticesinde ortaya çıkmış bir olgudur. Ücretlerin düşüklüğü, dolaylı ücret kapsamında yer alan kamu harcamalarının azaltılması ve gerekse de ücretli çalışanlar arasındaki gelir dağılımı farklılaşmalarının ciddi boyutlara varması, kent yaşantısı içinde yoksulluğu giderek daha kapsamlı ve çok boyutlu bir sorun haline getirmiştir.

2.1.7 Kadın Yoksulluğu

Toplumda yoksulluğun genel görüntüsünde kendine yer bulan temel konulardan biri kadın ve yoksulluk sorunudur. Günümüzde yeryüzünde 1 USD'nin altında bir gelire geçinmek durumunda olan 1,2 milyar insanın %70'ini kadınlar ve doğrudan onlara bağımlı olan çocukların oluşturduğu, sıkça vurgulanmıştır (Özbudun, 2014, 274). Hem kadın yoksul sayısındaki artış hem de yoksullar arasında hane reisi kadın olan hanelerdeki artış yoksulluk konusunda kadına ayrı bir parantez açılması gereksimini doğurarak “yoksulluğun kadınlaşması” (feminization of poverty) kavramını literatüre kazandırmıştır.

Yoksulluk başlığında kadını anlamak için ilk önce yaşamlarında nelerin yer alamadığına bakmak gerekmektedir. Bu noktada da hem kıt olan kaynakların hem de beşeri ve sosyal sermayenin paylaşımında ya da dağılımında toplumsal cinsiyet eşitsizliği kendini göstermektedir(Topçuoğlu, Aksan, Alptekin, 2014, 10). Yoksul bir kadın iş bulma, eğitim, temel hizmetler ve benzeri bir çok olanaktan da yoksundur.

Bu yoksunluklar ile yaşamak durumunda olan kadınlarda öz güvensizlik, yalnızlık ve çaresizlik gibi psikolojik rahatsızlıklar artmakta yaşamdan doyum sağlayamayan yoksul kadınların topluma olan aidiyet bağları zayıflamakta ve toplumsal kurumlara olan güven duyguları azalmaktadır (Alptekin, 2014, 29).

Birleşmiş Milletler Örgütü (BMÖ), Uluslararası Para Fonu (IMF) kadının yoksulluğuna çözüm maksatlı pek çok belge yayınlamış, raporlar hazırlamış, paneller düzenletmiş olsa da temel sorun olarak görülen gerçeklikleri çözümlenmede bir başarı elde edememiştir. Bu çalışmalardan ne kadar fayda sağlanacağı düşünülse de neoliberal politikalar, kadınların ekonomik ve sosyal anlamda erkeklerle eşit haklara sahip bir şekilde yaşamalarının önünde bir engel konumundadır. Bunun temel nedeni aslında bir çıkar uyumsuzluğuna dayanmaktadır. Kadınların arzu ettiği imkanlara sahip olabilmesi için devletin kadınlara yönelik kamu politikalarını devreye sokması gerekmektedir. Fakat, neoliberal politikalar özel sektöre ve girişimci diğer güçlerden sağlanacak faydaya imtiyaz tanıyıcı politikaları tercih etmektedir.

Kadınların bir nevi kurtuluşa ulaşma süreci, bir sosyal bütçeyle başlar: eğitimlerine, vasıflandırılmalarına, her kademesine ücretsiz olarak erişebilecekleri sağlık hizmetlerine, ev işi, çocukların bakımı gibi yüklerin toplum tarafından paylaşılmasına, onların eşit ve özgür varlıklar olduklarına dair toplumsal bir bilinç geliştirmeyi sağlayacak bir kitle erişimine, cinsel sömürünün önlenmesine, kadınların her düzlemde karar alma mekanizmalarına tam ve eşit katılımlarının sağlanmasına, yaşam alanlarının onlar için sağlıklı ve güvenli mekanlar olarak düzenlenmesine yönelik bir sosyal bütçeden bahsedilmektedir (Özbudun, 2014, 287-288).

Buradan hareketle toplumsal cinsiyet meselesinin, kadının toplumdaki yeri ve konumu gibi kadının yoksulluğunu bir çıkmaza sürükleyen arzu edilmeyen bir döngü olarak ortada olduğu kesindir. Bu döngüden çıkılabilmesi adına yapılacak pek çok şey olmasına karşın en önemli nokta, kadının yoksulluğunun temel tetikleyicileri olan eğitim ve istihdam noktalarındaki sorunlara çözüm bulunmasının gerekliliğidir. Bir kadın toplumda işlevini ve statüsünün varlığını hissettiğinde, ihtiyaçlarına cevap verir hale gelecek ve yoksulluğun üstesinden gelebilecektir.

2.2.Yoksulluğun Ölçülmesi

Yoksulluğun ölçümünde pek çok yöntem kullanılmaktadır. Her ülkenin yoksullukla ilgili verileri konusunda fikir sahibi olmak ve ülkelerin yoksulluk konusundaki genel durumlarını karşılaştırabilmek adına ölçüm yöntemlerinin katkısı büyüktür. Her ölçüm yöntemi bir öncekinin eksik yönlerini tamamlayacak şekilde geliştirilse de net rakamlara ulaşamadığını da söylemek gerekir.

2.2.1. Yoksul Kişi Oranı İndeksi

Belirlenmiş minimum gelir seviyesini ifade eden yoksulluk sınırına erişememiş bireylerin toplam nüfustaki oranı baz alarak hesaplama yapılmaktadır.

$$P_y = Q/N$$

Q: Yoksulluk çizgisinin altındaki geliri olan nüfus N: Toplam Nüfus

Kafa sayımı olarak da bilinen yoksulluk oranı, hesaplamasının kolaylığı ve anlaşılır oluşuyla yoksulluk ölçümleri arasında en tercih edilen yöntemlerden olmuştur. Fakat belirlenen yoksulluk sınırı altındaki bireyler bu sınırının üzerine çıkmaları takdirde bireylerin refahındaki değişimi yakalamak güçtür. Yoksulluğun derinliği ya da dağılımı şeklinde de bilgi vermediği için ancak toplumdaki genel görünüm hakkında bilgi sağlamak amacıyla yapılacak çalışmalar için değerlendirilmesi uygun olacaktır.

2.2.2 Yoksulluk Açığı Oranı

Yoksulluk açığı oranında, kafa sayımı oranından farklı olarak yoksulluğun derinliğine odaklanılır. Bu doğrultuda yoksulların ortalama gelirlerinin yoksulluk çizgisinin ne kadar uzağında olduğu da tespit edilmiş olur.

Yoksulluk açığı aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır. (Şengül, 2003, 79)

$$I = \frac{\sum_{i=1}^q \frac{z-y_i}{q}}{z} = \sum_{i=1}^q \frac{g_i}{qz}$$

I: yoksulluk açığı oranını,

z: yoksulluk sınırı

g_i : yoksulluk açığı

q: geliri yoksulluk sınırının altında kalan nüfusu

Ölçüm yoksulluğun derinliğinin yanı sıra yoksulluk çizgisindeki yaşayan bireyleri yoksulluktan çıkarmak için gerekli harcamanın ne olması gerektiği ile ilgili bilgi verir. Yoksul açığı ölçümüyle yoksul kişi sayısına ulaşılması da yoksulluğun boyutu hakkında yorum yapılabilir.

Bu yöntemin dezavantajı olarak da yoksulluğun şiddetindeki değişimleri tam olarak gösterememesi söylenebilir. Kafa sayımında olduğu gibi ölçüm gelir dağılımı farklılıkları da göz ardı etmektedir.

2.2.3 Yoksulluk Açığının Karesi

Eşitsizliği ölçmek için daha çok tercih edilen yoksulluk açığının karesi oranı ise aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır.(Şeker, 2008)

- $p_2 = \frac{\sum_{i=1}^q ((z-y_i)/z)^2}{N}$
- p_2 : yoksulluk açığının karesi oranı
- $z - y_i$: yoksulluk açığı
- n : Nüfus büyüklüğü

Yoksulluk açığının karesinin alınmasıyla görülmek istenen, geliri yoksulluk sınırının uzağında bir başka ifadeyle en yoksul kesimde ne kadar birey olduğudur. Bu uzaklık ne kadar fazla olursa yoksulluk açığı değeri artmaktadır. Yoksul olan bireylerin yoksulluğunun derecesiyle ilgili de bilgi verdiği için yoksulluğun şiddetinin ölçümü yorumlanmasında tercih edilen bir ölçek konumundadır.

2.2.4 Foster, Greer ve Thorbecke Endeksi

Foster, Greer ve Thorbecke (FGT) Endeksi yoksulluğu kafa sayımı oranı, yoksulluk açığı ve yoksulluk açığının karesi yöntemlerini de kullanarak daha kapsamlı sonuçlar elde etme maksadıyla oluşturulmuş bir endekstir.

Endeks aşağıdaki formül kullanılarak hesaplanmaktadır (Yavuzkanat, 2013, 17):

$$P_{\alpha}(y,z)=\frac{1}{N}\sum_{y_i<z}\left(\frac{z-y_i}{z}\right)^{\alpha}$$

z: yoksulluk sınırı,

y_i : i-inci bireyin geliri

Q :geliri yoksulluk sınırının altında kalan nüfus

N: Populasyon büyüklüğü

α ise negatif olmayan parametreyi ifade eder.

Yoksulluk parametresi α , arttıkça yoksulluğa verilen ağırlık değeri formülde artmaktadır.

Görülebileceği gibi, endekste, (Şeker, 2008)

- $\alpha = 0$ ise, yoksulluk oranına,
- $\alpha = 1$ ise, yoksulluk açığı oranına,
- $\alpha = 2$ ise, yoksulluk açığının karesi oranına dönüşmektedir.

FGT endeksi yoksul kesimi çeşitli alt gruplara ayırıp ve hepsi için ayrı yoksulluk ölçümlerini belirlemesi yönüyle de diğer ölçümlerden ayrılmaktadır.

Farklı gelir gruplarına ait yoksulluk ölçümü yapması yoksulluk derinliğinin yorumlanmasına da imkân tanımaktadır. Bu ölçüm yöntemiyle ilgili eleştiriler ise formülün içinde yer alan tepki parametresinin hesaplama değerinin belirsizliğinden gelmektedir.

2.2.5 Sen Endeksi

Amartya Sen tarafından geliştirilen Sen endeksi, diğer ölçüm yöntemlerinden farklı olarak hesaplamasında barındırdığı gini kat sayısı ile yoksullukta gelir dağılımının da etkilerinin de değerlendirildiği bir indeks görünümündedir. Formülüne yoksulluk açığı oranını dahil etmesiyle de yoksulluk şiddetinin yorumlanmasına katkı sağlamıştır. Elde edilen sonuçlarda yoksullar arasındaki gelir dağılımında adalet sağlanamadıysa yoksulluk şiddetinin de artacağı tespitinde bulunur.

Sen'in yoksulluk oranı, yoksulluk açığı ve gini birlikte değerlendirdiği endeks şu şekilde hesaplanmaktadır (Şenses, 2001, 66).

$$P_s = H[I + (1 + I)G_p]$$

P_s =Sen endeksini

H=Yoksulluk oranı

I=Yoksulluk açığı oranı

G_p = yoksullar arasındaki gelir dağılımı Gini katsayısını göstermektedir.

G_p değerinin alacağı bir değeri gini katsayısında olduğu tam eşitsizlik anlamına gelir ve endeks yoksul kişi oranına denk hal alır. Paralel bir yorumla , G_y 'nin 0 olması ise, tam eşitliğin sağlandığı durumu ifade eder ki endeks bu durumda yoksulluk açığı değeriyle aynı değeri alır.

Sen endeksinin en büyük iki katkısı diğer ölçüm yöntemlerinin göz ardı ettiği hanenin gelirinde bir azalma olduğunda endekste bunun karşılığının artış olarak görülmesidir. Yine benzer şekilde yoksulluk seviyesi daha düşük bir hane halkına yapılacak gelir transferinde de endeks artış eğilimi gösterir (Bildirici, 2011, 11).

Sen'in endeksine getirilen eleştiri ise yoksulluk ölçütünde zengin kesimi dikkate almayacak sadece yoksulların durumu üzerine analiz yapmasıdır.

2.2.6 Leyden Endeksi

Öznel yoksulluk, kişinin mevcut şartları doğrultusunda ihtiyaçlarına cevap verip veremediğine ve bu doğrultuda yoksul olup olmadığıyla ilgili düşüncesidir. Bu yoksulluk yaklaşımını belirlemek adına çeşitli anketler düzenlenir. Anketlerde, kişilere yoksulluk sınırında yaşamayıp yeterli bir gelire sahip olabilmek gerekli gördükleri gelir seviyesi belirlenmeye çalışılır ki bu

öznel yoksulluk için öznel yoksulluk sınırını ifade eder. Bu sürecin takip edildiği yöntemde de Leyden yaklaşımı adı verilir (TÜSİAD, 2000, 98).

Leyden Endeksi ise, Goedhart, Halberstadt, Kapteyn ve Van Praag tarafından geliştirilmiştir. Öncelikle belirli bir yoksulluk çizgisi belirlemek için kişilere sorular yöneltilir. Alınan cevaplar doğrultusunda kişi kendini hangi noktalara sahip olamadığı durumda yoksul olarak tanımladığı anlamaya çalışılır. Ayrıca farklı gelir düzeyleri paylaşılarak kişinin bu gelir düzeyinde kendi geçim durumunu nasıl göreceği de öğrenilir. Kişilerin kendi yoksulluk düşüncelerini ifade ettikleri sorulara verilen cevaplar neticesinde ise her kişi için bir yoksulluk sınırı belirlenmiş olur (Erdoğan, 2002, 9).

2.3 Yoksulluğun Nedenleri

Toplumun değişik kesimlerinde yoksulluğunun nedenlerine ilişkin çalışmalarda, yoksulluğun nedenlerinin ülkeden ülkeye ve ülke içinde de yaş, dini inanç, ırk, dünya görüşü, eğitim, gelir düzeyi gibi unsurların ötesinde, yerleşim yerleri ve gelişmişlik düzeyine bağlı olarak da farklılıklar gösterdiği sonucuna varılmıştır (Şenses, 2014, 146).

Dünya Bankası yoksulluğu belirleyen etmenleri dört temel neden etrafında toplamış ve detaylandırmıştır. Bunlar; (Dünya Bankası, 2005, 132)

1. Bölgesel Özellikler (İzolasyon, daha az altyapı ile piyasa ve hizmetlere ulaşım zorlukları, doğal kaynaklar, elverişli arazi, çevre ve hava koşulları, bölgesel yönetim, eşitsizlik),
2. Toplumsal Özellikler (Altyapı, arazi dağılımı, kamu hizmetlerine erişim (ör: eğitim veya sağlık merkezlerine yakınlık), sosyal yapı ve sosyal sermaye),
3. Hanehalkı Özellikleri (Hanehalkı büyüklüğü, bağımlılık oranı, hanehalkı reisinin cinsiyeti, mallar (ör: toprak ve diğer üretim faktörleri ile konut, menkul kıymet), istihdam ve gelir yapısı, hanehalkı fertlerinin eğitim ve sağlık durumları)
4. Bireysel Özellikler (Yaş, eğitim, istihdam durumu, sağlık durumu) şeklinde belirlenmiştir.

Zastrow ve Bowker ise yoksulluğun nedenlerini;

- Yüksek işsizlik oranı
- Olumsuz fiziksel sağlık
- Fiziksel sakatlık
- Duygusal sorunlar
- Yoğun tıbbi harcamalar
- Uyuşturucu bağımlılığı, alkolizm
- Geniş aile
- Otomasyon nedeniyle işten çıkarılma
- İş yapabilme becerisinden yoksun olma
- Düşük eğitim düzeyi
- Yaşam pahalılığı artışı
- Düşük ücretli iş

Şeklinde detaylandırmışlardır (Özgüler, 2014, 157).

Şenses yoksulluğa neden olacak unsurları ise,

- (İstikrarsız) Büyüme ve (dengesiz) gelir dağılımı,
- Demografik Unsurlar: Nüfus baskısı, Hanehalkı tür ve özellikleri, göç
- İşgücü Piyasaları (istihdam, işsizlik)
- Dışsal Etmenler: Şoklar, Ayrımcılık ve Yerleşim yeri özellikleri
- Yapısal Uyum programları ve kısa dönem devrevi hareketler
- Diğer Etmenler

şeklinde sıralamıştır.

Ortaya konulan nedenlerden de görebileceği gibi yoksulluk, nedenleri tek bir başlık altında toplanabilecek kadar yalın bir kavram değildir. Yoksulluk türleri de değerlendirildiğinde sorunu anlamak adına bakılması gereken noktalar çeşitlenmesi gerekliliği görülmektedir.

Yoksulluğun nedenlerini daha genel olarak

- İşgücü piyasalarından kaynaklanan nedenler,
- ekonomik nedenler,
- sosyal ve demografik nedenler,
- coğrafi nedenler,
- siyasi nedenler

şeklinde gruplandırılabilir (İncedal, 2013, 31).

2.3.1 İşgücü Piyasalarından Kaynaklanan Nedenler

İşgücü piyasalarından kaynaklanan nedenler; İşsizlik ve istihdam, yetersiz sendikalaşma ve işgücü piyasasında yeniden yapılanma şeklinde ayrıntılandırılabilir. İşgücü piyasaları ile yoksulluk arasındaki ilişki, “işgücüne katılmayanlar”, “çalıştıkları halde yoksul olanlar” başka bir ifadeyle “çalışan yoksullar” ve “işsizler” olarak farklı kategorilerde değerlendirilmektedir (Şenses, 2006, 167).

Yoksullukla işsizlik arasında doğrudan ve kuvvetli bir bağın olduğu görülmektedir. Aynı zamanda işsizlik, yoksulluğa hem neden hem netice olacak bir olgudur. Yoksulluğun şiddetini belirleyici bir etmen olarak görülen işgücüne katılım, yoksulluk riskini azaltıcı etkiye sahip olsa da tek başına bir kurtarıcı olarak değerlendirilebilecek bir etkiye sahip değildir.

Emek piyasasındaki düşük ücretlerin, gelir dağılımını negatif etkilemesinin yanı sıra işgücüne dahil olmak isteyen insanlar üzerinde de caydırıcı bir etkiye neden olmaktadır. “Yoksul çalışanlar” ‘ da bu etki sonucunda ortaya çıkmış bir nüfusu kapsamaktadır. Fakat bu bahsedilen olumsuz etkinin tesiri gelişmiş ülkelerde sosyal politikaların verimliliği ile azaltılmıştır.

Bir ülkede sosyal politika uygulamaları yoksulluğu önlemede yeterli ise, işsizlik oranının yüksek olması yoksulluğun artması yönünde ciddi bir baskı yaratmaz. Bunun yanında düşük işsizlik oranları da, çalışan yoksulların oranı dikkate alındığında her zaman yoksulluk oranının düşük olduğu anlamına gelmemektedir (Gündoğan, 2003, 162).

Yetersiz Sendikalaşma, yoksullukla doğrudan ilişkilendirilmese de yoksulluk sınırının altındaki işçilerin daha iyi bir hayat standardına erişmek amacıyla ücretlerinin arttırılmasındaki çabalarının yetersiz kalması şeklinde bir bağlantı kurabilmektedir. Sendika üyelerinin haklarının kısıtlı olması, işçilerin menfaatlerini korumayı amaç edinen sendikaların yetersizliği, işgücünde yoksullaşmayla sonuçlanan bir durumu beraberinde getirmektedir.

İşgücü piyasasında yeniden yapılanma noktasında da uluslararası rekabet şartları beraberinde getirdiği istihdam olanaklarının sınırlanışı çok sayıda işçi kaybına neden olmuştur.”Düzenli ve ortalama yüksek ücretli geleneksel sanayileşme sürecinden, görece düşük ücretli hizmet sektörüne geçiş sonucunda sıradan, niteliksiz veya yarı zamanlı istihdam kadrolarının oluşması ve bunun gibi geçici istihdam biçimlerinin yaygınlaşması son yıllarda yoksulluğu etkileyen temel unsurlardan birini oluşturmuştur”(İncedal, 2013, 33).

2.3.2. Ekonomik nedenler

Ekonomik nedenler ise büyüme ve gelir dağılımı, ekonomik krizler, enflasyon ve vergilerdeki adaletsizlikleri içermektedir.

Büyüme ve gelir dağılımı yoksullukla çok içiçe kavramlar olduğu görülmektedir. Büyüme, ekonomideki mal ve hizmetlerin üretimindeki artış olarak tanımlanmaktadır. Büyümedeki artışın yoksulluğu azaltması ülkelerce kabul edilen bir gerçek konumundayken konunun tartışılan bölümü ise, büyümenin sağladığı olanaklardan yoksul kesimin ne kadar yararlanabildiği ile ilgilidir. Bu noktada gelir dağılımı sorunu kendini göstermektedir. Ekonomik değerler toplumda dengeli bir biçimde dağılmadığında yoksulluk da engellenemez bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

Ekonomik krizler, ekonomide aniden ve beklenmedik bir biçimde ortaya çıkan olayların makro ve mikro açıdan ülke ekonomisini derinden etkileyecek sonuçlar ortaya çıkarması olarak tanımlanabilir (İncedal, 2013, 36).

Üretimde azalma, işsizlik, ücretlerdeki gerileme, enflasyondaki beklenmedik düşüşler de krizin görülen en alışıldık tablosu içinde değerlendirilecek unsurlar arasında yer almaktadır.

Bu ekonomik göstergelere ek olarak toplumda sosyal bir olumsuzluk ortamı oluşturmakta, insanlar arasında panik ve huzursuzluk ortamının oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Yaşanan

ve yaşanmakta olan krizlerde gözlemlenen durumsa, oluşan kriz ortamlarından en çok yara alan kesimin yine yoksul kesim olduğu gerçeğidir.

Enflasyon, fiyatlar genel seviyesindeki sürekli ve hissedilir artış şeklinde ifade edilmektedir. Enflasyon artışının en önemli etkisi ücretler üzerindedir. Reel ücretlerin düşmesine neden olarak yoksul kesimi daha da yoksullaştırmaktadır. Bu sebeple hükümetlerin enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde uyguladıkları enflasyonla mücadele politikaları, yoksulluk düzeyini azaltmada büyük önem arz etmektedir (İncedal, 2013, 37).

Devlet, kamunun gereksinimlerine cevap vermek ve hizmet sağlamak amacıyla halktan vergi toplamak zorundadır. Bunu da doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki şekilde sağlamaktadır. Doğrudan vergileri (gelir vergisi, kurumlar vergisi vb.) kişinin geliri ölçüsünde belirlemekte, dolaylı vergiler (Katma değer ve özel tüketim vergisi vb.) ise kişinin tükettiği mal üzerinden sağlamakta ve gelir durumunu gözetmemektedir.

Toplumda alım gücü yüksek zengin kesim kazandığını tasarrufa da ayırabilirken, yoksul kesim kazandığının çok büyük bir kısmını tüketime ayırmak durumunda kalmaktadır. Buradan hareketle, devletin dolaylı vergilere yapacağı artış en çok yoksul kesimi ilgilendirmekte, geçimlerini sıkıntıya sokmakta ve vergi oranlarında düzenli devam eden artış onların yoksulluğunun derinleşmesine zemin hazırlamaktadır.

2.3.3. Sosyal ve Demografik Nedenler

Sosyal ve Demografik Nedenler, hızlı nüfus artışı, hanehalkı özellikleri, eğitim düzeyi, ayrımcılık, yerleşim yeri ve göç şeklinde sıralanabilir (İncedal, 2013, 38).

Hızlı nüfus artışı, kaynakların yeterliliğini sağlamak noktasında sorunları beraberinde getirdiği gibi, ülkede kişi başına düşen gelirden de azalmaya neden olacaktır. Büyümenin nüfus artışı ile aynı seyri koruyamaması durumunda ise yoksulluk tartışılmaz bir netice olarak ortaya çıkacaktır.

Nüfus, aynı zamanda iş gücü talebinin de vazgeçilmez bir unsurudur. Hızlı nüfus artışıyla nitelikli nüfusta yaşanacak kayıp piyasayı da olumsuz etkileyecektir. Nüfusta görülecek olası hızlı bir artış, kent yaşamına da sorunlarını getirecek, eğitim, sağlık, konut ve gıda ihtiyaçlarındaki yetersizlikler başta olmak üzere yoksulluğu tırmandıracak unsurlar olarak yaşamımızda etkisini olumsuz yönde hissettirecektir.

Hanehalkı özellikleri, hanehalkı büyüklüğü arttıkça hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler adına bir tehdit unsuru olmaktadır. Fakat, türü, birleşimi ve büyüklüklerine göre hanehalklarını doğrudan yoksullukla ilişkilendirerek yapılacak bir değerlendirme çok da gerçekçi olmayacaktır.

Eğitim düzeyi ve yoksulluk arasında da kuvvetli bir ilişki bulunmaktadır. Bir ülkede eğitim düzeyi artıp, ülkenin nitelikli nüfusu bir başka deyişle beşeri sermayesi kuvvetli hale geldiğinde yoksulluk gibi bir sorunun bile üstesinden gelmek kolaylaşacaktır. Bu şekilde yetişen bireyler elde edecekleri yüksek gelirlerle de ülkenin büyümesine ve refah seviyesinin artmasına önemli katkılar sağlayacaklardır. Aynı zamanda bu bireyler teknolojinin kullanımını açısından donanıma sahip olduklarından ülke kaynaklarının sürdürülebilirliğini de güvence altına almış olacaklardır.

Bu konu üzerinde yapılan araştırmalarla, özellikle hanehalkı reisinin eğitim seviyesi arttıkça yoksulluğunun azaldığı sonucuna varılmıştır. Bu durum da düşük gelir grubundaki ailelerin çocuklarını okutmak adına verdikleri çabayla yüksek gelir grubu ailelerinin durumu kıyaslandığında bir fırsat eşitsizliğinden bahsedilebilmektedir.

Ayrımcılık, farklı ülkelerde toplum kesimlerini farklı biçimlerde etkilemekle birlikte; özellikle ırk, milliyet, ve toplumsal cinsiyet gibi nedenlerden kaynaklanan ayrımcılığın bazı ülkelere ciddi boyutlara ulaştığı ve önemli bir yoksulluk nedeni olarak ortaya çıktığı görülmektedir (Şenses, 2006, 173).

Farklı ülkelere farklı nedenlerden dolayı yapılan ayrımcı yaklaşımlar sonucunda, çoğunluğu etnik ya da dini unsurlarla ayrımcılığa maruz kalan kesim piyasada tercih edilmeyen, düşük ücretle çalışmak durumunda bırakılan bir kitleye dönüşmektedir. Ortaya çıkan bu durum hem o insanları fakirleştirmekte, hem de toplumsal olarak dışlanmışlığın getirdiği psikolojiyle önemli bir sosyal sorun olarak kendini göstermektedir.

Cinsiyet kaynaklı ayrımcılıkta ise kadına toplumda ev ve çocuk bakımı ile sınırlı görevler verilmekte, iş bulmak istediğinde ise kimi toplumlarda hem toplum baskısına maruz kalmakta hem de işveren cephesinde erkek çalışana kıyasla tercih edilmeyen çalışan görünümündedir.

Yapılan araştırmalar özellikle gelişmekte olan ülkelere kadın istihdamındaki artışın ülkenin kalkınmasına olumlu bir katkı yapacağını göstermektedir. Aynı zamanda bu kategorideki ülkelere sınırlı kalan kadın istihdamının bu sınırlılıkla devam ettiği müddetçe erkek

istihdamının tek başına kalkınmayı gerçekleştiremeyeceğine kesin gözüyle bakılmaktadır. Bu ve benzeri tüm ayrımcı yaklaşımlardan sıyrılıp toplumu kucaklamak refah devleti olma yolunda ülkelerin temelde kabul etmeleri gereken bir gerçek olmalıdır.

Yoksullukla doğrudan ilişkilendirilmesi gereken bir başka nokta ise, insanların yaşamını sürdürdüğü fiziksel çevredir. Yoksul ülkelerdeki yoksulların yaşadığı bölgelere bakıldığında belli bölgelerde yoğun yoksul nüfus göze çarpmaktadır. Bu durumun temel sebepleri arasında, doğal ve iklimsel koşullar, altyapı, konut ve istihdam olanakları, kamu hizmetlerinin miktar ve kalitesi ve ekonomideki yapısal değişikliklerden farklı biçim ve derecede etkilenme gibi unsurlar yer almaktadır (İncedal, 2013, 42).

Özellikle köylerden kentlere göçlerdeki artışın önüne geçilememesi durumu kentlerde işgücünde niteliksizleşmeyi, alt yapı kaynaklarında yetersizliği ve bu göçmen yoksul nüfusun yaşadığı bölgelerde suçluluk oranında artışı da beraberinde getirmiştir.

Kişisel, hanehalkı ve topluluk düzeyindeki olumsuz koşulların ve yoksulluk nedeninin birlikte ve aynı zamanda yaşandığı ve birbirinden etkilenecek güçlendiği bu tür yerleşim yerlerinde, yeni ekonomik fırsatlar da ortaya çıkmadığından yoksulluk sürekli bir hal almaktadır (Şenses, 2006, 181).

Toplumda her kesimi göçe zorlayan nedenler farklılık göstermektedir. Bu nedenledir ki yoksullukla göç bağlantısı çok net ortaya koyulacak bir ilişki durumu görüntüsü vermemektedir. Göçle bağlantılı son yıllarda dikkat çeken bir gündem maddesi olarak da “kent yoksulluğu” görülmektedir. Kırdan kentte göçlerin bir birikimi olarak görülebilecek bir sorun olan kent yoksulluğu kırdaki yoksulluğun görüntüsünün kentte de kendine yer bulmasıdır.

Kırsal kesimde insanların eğitim seviyesinin düşüklüğü, çalışılan işlerde alınan düşük maaşlar kenti insanlara yaşam seviyesinin yükselmesi anlamında bir umut kapısı olarak göstermektedir.

Fakat insanlar kentlere geldiklerinde tarım sektörü dışında bir sektörde deneyimlerinin olmayışı ve eğitim seviyelerinin yetersizliği onları düşük maaşlarla çalışmaya zorlamakta, hatta çoğunu kayıt-dışı sektörlerde çalışmaya itmektir.

Ayrıca, kentteki yaşam şartlarının ağırlığı, onların kente göç ederken umdukları refah artışını sağlamadığı gibi bir refah kaybı durumuyla karşılaşmaları sorununu beraberinde getirmiştir.

Kadınların okutulmaması, sosyal, dini veya toplumsal baskılardan kaynaklanan kadınların iş gücüne katılım oranının düşüklüğü, çalıştıkları sektörlerde ise güvensiz ve kayıtdışı sektörlerde çalışmaları, aynı pozisyonda çalışan erkeklere göre düşük kazançla çalışmak durumunda bırakılmaları; yoksulluğun yüzü olarak görülen kadın ve çocuk yoksulluğu sorununu da daha derinleştirmekte özellikle de sözü edilen kentsel yoksulluğun çözümünün zorlaşmasına bir neden oluşturmaktadır.

2.3.4. Coğrafi Nedenler

Ülkenin dünya üzerindeki yeri, sahip olduğu yer altı ve yer üstü zenginlikler ülkenin zenginliğinin ya da yoksulluğunun belirlenmesinde birincil bir faktör niteliği teşkil etmektedir.

Sachs'a göre diğer tüm koşulların eşit olduğu varsayıldığında, etrafı karalarla çevrili bir coğrafyada bulunmak, yıllık büyüme potansiyelini ekonomik açıdan görece olarak %1,5-2 oranında azaltabilmektedir (İncedal, 2013, 44).

Bu durumun özellikle Afrika ve Orta Asya ülkelerinde gerçekleştiği düşüldüğünde ekonomilerinde ciddi bir daralma ile sonuçlanacağı söylenebilir. İklim koşulları da ülkenin yoksulluğunun bir belirleyicisi olabilmektedir.

Araştırmalara göre kişi başına yıllık milli geliri 1.000 dolardan daha az olan yoksul ülkelerin tamamının ekvatorial bölgede ya da çöllerde bulunduğu saptanmıştır.

En yoksul 28 ülkenin 21'i Afrika kıtasında yer almakta olup, Afrika' daki yoksul ülkelerin çoğunluğu ise, Sahra Afrikası adı verilen bölgede yer alır ki, bu bölgede dünyanın en geniş ve en büyük çölleri bulunmaktadır (İncedal, 2013, 45).

Aynı zamanda ülkelerin sahip coğrafi koşullar, sosyo ekonomik koşullarının belirlenmesinde de önemli bir rol oynar. Ülke içinde yapılacak yatırımlar ülke içinde üretilebilen ham madde, sağlanabilecek enerji, malların kolaylıkla teslimini sağlamak adına ulaşımın elverişliliği gibi etmenlere göre şekillenmektedir.

Ülkeleri içinde bunları sorunsuz ve dışa mümkün olduğunca daha az bağımlı olarak yürütebilen devletlerde yatırımlardaki artış, tasarrufları, çıktı miktarını ve karlılığı da arttırıp ülke için pozitif bir döngüye imkan sağlayacaktır.

Bu durumun tersini yaşıyan ülkelerde ise coğrafi dezavantajların getirdiği yatırımların azlığı istihdamı düşürüp işsizliği arttıracak ve yoksulluğu kaçınılmaz hale getirecektir. Böylelikle yoksulluk belli bölgelerde yoğunlaşma şeklinde kendini gösterecektir.

Yoksulların yoğun olarak buldukları bölgelerde ortaya çıkacak işsizlik sorunu göçle sonuçlanacak ve nihayetinde oluşacak tabloda yoksulluk ve onun beraberindeki sorunların varlığının kır- kent mobilizasyonu ile beraber devam ettiği görülecektir.

2.3.5. Siyasal Nedenler

Ülkelerde yaşanan terör, iç ve dış tehditlerle mücadeleler ve huzursuzluk ortamı ülkelerin ekonomik durumunu doğrudan etkileyen bir etmen olmasa da ülkelerin yoksulluğunun ya da zenginliğinin belirlenmesinde de belirleyici bir unsur olarak görülmektedir. Daha basit bir ifadeyle çatışma, savaş, ülke içi huzursuzluk ortamları yoksulluğu besler. Böyle durumlarda ülkede istikrarsızlığın beraberinde getirdiği büyümedeki yavaşlama yani ülkenin fakirleşme durumu ülkedeki yoksul sayısını da arttıracaktır.

Gelişmemiş, gelişmekte olan ya da gelişmiş ülke ayrımı yapılmaksızın ülke gelirinden savunma harcamalarına ayrılan pay oldukça fazladır.

Ülkelerdeki askeri harcamaların, eğitim ve sağlık harcamaları toplamına oranı, gelişmiş ülkelerde %55, gelişmekte olan ülkelerde ise %104 düzeyindedir.(Yılmaz, 2006'dan aktaran İncedal, 2013, 46) Hele ki savaş zamanlarında bu oran çok daha yüksek hale gelmektedir. Savunma sanayi maliyeti yüksek bir sektördür. Bu nedenle de ülkenin savunmaya dayalı harcamaların ağırlık vermesi eğitim, sağlık, altyapı gibi unsurlara yeterli desteğin sağlanamaması sonucunu doğuracaktır.

3. Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele

3.1. Türkiye’de Yoksulluk

Tarihsel olarak Türkiye’nin yoksulluk geçmişi incelendiğinde, dünyadaki genel konjoktüre uygun, benzer kırımlar geçirdiği görölmektedir.

Türkiye’de 1960’lı yıllar gelir dağılımındaki adaletsizlikle birlikte yoksulluğun başlangıcı olarak kabul edilebilmektedir. Fakat 1980’lı yılların sonlarından itibaren, dış ticarete serbestlik, döviz kuruna müdahalelerin kaldırılması ve kamunun elinde bulunan pek çok kurumun özelleştirilmesi gibi liberal politikaların ekonomiye olumlu etkisi olmakla birlikte ülkeyi dış dünyadaki gelişmelerden daha etkilenir ve kırılgan hale getirdiği de gerçektir. Artan devalüasyon, iç talepteki daralmaya bağlı olarak çalışan kesimin gelirindeki reel düşüş, vergilerin dolaylı vergiler lehine artışı ve yüksek enflasyonun varlığı hemen her dönem Türkiye’nin karşılaştığı kronik ekonomik sorunlardan olmuştur.

1990’lı yıllar Türkiye için kayıp yıllar olarak görölebilecek yıllardır. Söz konusu dönemde kamu borç yükündeki önlenemez artış ve buna bağlı olarak bütçe denkliğinin bozulması, faizlerdeki artışlar, yüksek enflasyon, vergi adaletinin bozulması ve kısa vadeli spekülâtif para girişleri ekonomiyi daha kırılgan ve istikrarsız kılmış ve 1991, 1994, 1998-99 ve 2001 yıllarında ciddi krizlere neden olmuştur. Yaşanan bu krizler sonucunda, milli gelir ve halkın alım gücü düşmüş, ekonomi küçülmüş ve milyonlarca kişi işsiz kalmıştır. Ülkede bu dönemde yaşanan sorunlara IMF’den gelecek destekle çözüm aranmıştır.

IMF’nin toplumların kendine has durumlarını göz ardı ederek oluşturduğu sıkı maliye ve para politikasına eşlik eden uyumlu gelir politikası da istenilen sonuçları vermeyince Türkiye’de 2002 yılından itibaren Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı adı altında köklü ve kalıcı reformlar

yapılmaya çalışılmış ve belli ölçüde kazanımlar da elde edilmiştir. Fakat bu sürecin ülkede çok ciddi boyutta bir yoksul kesim yarattığı da kesindir.

2000 yılı ve sonrası hem Türkiye'nin hem de dünyanın, yoksulluğa bakışının değiştiği, yoksulluğun hemen her toplumun katkısını gerektiren önemli bir küresel sorun olduğu konusunda görüş birliğine varıldığı yıllardır.

2000 yılı ve sonrası Birleşmiş Milletlerin kalkınma hedeflerine, aşırı yoksulluktan kurtulma, ölümcül hastalıkların önüne geçme, çocuk ölümlerinin azaltılması, çocukların eğitim sürelerinin arttırılması, yeterli besin, temiz su ve güvenli bir çevrenin temini ve çevrenin sürdürülebilirliğinin sağlanması gibi mutlak yoksulluğu önlemek için gerekli maddeler de eklenmiştir. UNDP'nin, 2016 yılında yürürlüğe giren sürdürülebilir kalkınma amaçlarında yoksulluğa ve açlığa son verilmesi, insana yakışır ekonomik büyümenin sağlanması, eşitsizliklerin azaltılması, nitelikli eğitim, sağlıklı ve kaliteli yaşam vb. konulara yer verilerek dünyada yaşayan tüm bireylere huzur ve refah ortamının tesis edilmesi genel amacı güdülmüştür.

Ülkemizde de Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından ilk defa 1994 yılında gelir dağılımı inceleyen kapsamlı bir çalışma hazırlanmış ve bunu takip eden yıllarda gelir dağılımı araştırmalarına yönelik çalışmalar düzenli olarak yayınlamıştır. Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından gelir dağılımı dengesizliğinin doğal bir sonucu olan yoksulluğa ilişkin yoksul kişi sayısı ve oranını tespit amacıyla paylaşılan uzmanlık tezleri olsa da DİE'nin yoksulluk sınırları ve oranlarını içeren ilk detaylı çalışması 2002 yılında yayınlanmıştır.

TÜİK'in yayınlamış olduğu yoksullukla ilgili bu raporlar, harcama ve gelir esasına dayalı olmak üzere iki ayrı şekilde hesaplanmaktadır. Mutlak, görel ve maddi yoksulluk sınırları ve bu sınırın altında yaşayan kişi sayısı ve oranı, yoksulluğun bölgelere, sektöre, hane halkı büyüklüğüne, eğitim seviyesine, cinsiyete ve ekonomik faaliyete göre nasıl şekillendiği konusunda bilgi vermek amacıyla hazırlanan raporlar, toplumun mevcut refah durumu hakkında fikir verdiği gibi, bilinen rakamsal değerler de diğer ülkelerle mevcut durumun karşılaştırılması için fırsat vermektedir.

Tablo 3: Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Medyan Gelirinin %60'ına Göre Hesaplanan Yoksul Sayıları, Yoksulluk Oranı ve Yoksulluk Açığı, 2010-2018

%60	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Yoksulluk sınırı (TL)	4 457	4 883	5 418	6 012	6 665	7 495	8 539	9 532	10 670
Yoksul sayısı (Bin kişi)	16 963	16 569	16 741	16 706	16 501	16 706	16 328	15 864	16 888
Yoksulluk oranı (%)	23,8	22,9	22,7	22,4	21,8	21,9	21,2	20,1	21,2
Yoksulluk açığı	28,7	29,2	29,2	26,7	27,2	26,8	26,5	25,8	25,4

TÜİK, 2018, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Bölgesel Sonuçları, www.tuik.gov.tr [03.04.2020].

Yukarıdaki tablo TÜİK'in 2018 yılı Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması'nda paylaşılan gelir esasına dayalı yoksulluk oranı, yoksul sayısı ve yoksulluk açığı verilerini içermektedir. 2010 yılından itibaren yoksulluk sınırı beklenildiği şekilde artmış ve 2018 yılında 2010 yılındaki rakamın iki buçuk katına çıkarak 10.670TL'ye ulaşmıştır. 2018 yılının asgari ücret rakamıyla karşılaştırıldığında (2.029,50TL) bu rakam son derece yüksek bir rakamdır.

Yoksul sayısı ve yoksulluk oranları incelendiğinde ise yoksulluk sınırındaki gibi artışın olmadığı hatta çok az miktar bir azalışın olduğu da gözlemlenmektedir. 2010 yılında yoksul sayısı 16.963 iken 2018'e gelindiğinde bu rakam 16.888 olarak tespit edilmiştir. Oransal olarak bakıldığında ise dokuz yılda %23,8'den %21,2'ye azalarak inen bir eğilim görülmektedir.

Yoksulluk açığı ise yoksulluğun şiddeti konusunda yorum yapma imkânı sağlamaktadır. Yoksulluk açığı oranını bulmak için yoksulluk sınırından yoksulluk medyan gelirinin çıkarılması ve yoksulluk sınırına bölünüp çıkan değer 100 ile çarpılması gerekmektedir. Bu değer yüze ne kadar yakınsa yoksulluk riski o kadar atılmıştır yorumu yapılmaktadır. Tablodaki yoksulluk açığı değerleri 2010-2012 yılları arasında dokuz yıllık ortalama seyirinin birkaç puan yukarısında seyretmiştir. Bu oranlar, ait oldukları yılların 2008 krizinin hemen sonrasındaki yıllar olması nedeniyle tahmin edilebilir sonuçlar olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 4: Eşdeğer Hane halkı kullanılabilir fert gelirine göre sıralı yüzde 20'lik gruplar 2017-2018

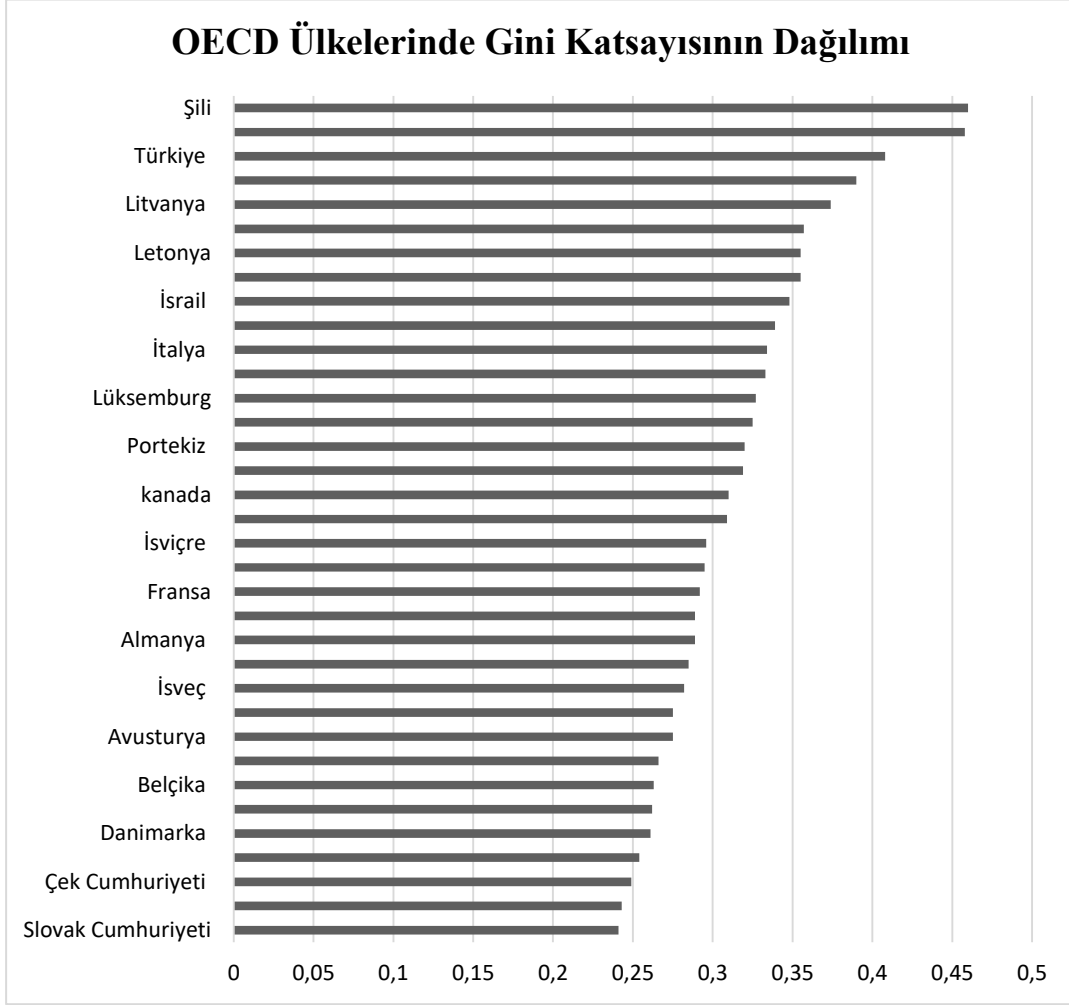
%20'lik fert grupları	2017	2018
Toplam	100	100
İlk yüzde 20(En düşük)	6,3	6,1
İkinci yüzde 20	10,7	10,6
Üçüncü yüzde 20	14,8	14,8
Dördüncü yüzde 20	20,9	20,9
Son Yüzde 20	47,4	47,6
P80/P20 oranı	7,5	7,8
Gini Katsayısı	0,405	0,408

TÜİK, 2018, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, www.tuik.gov.tr [08.04.2020].

Gelirin yüzde 20'lik gruplar şeklinde nasıl dağıldığının görülmesi, yoksulluk verilerini desteklemesi ve toplumun genel refah durumu ile ilgili de bilgi vermesi açısından önemlidir. Gelişmişlik düzeyine bakılmaksızın her toplumda çok fakir ve çok zengin kesim mutlaka vardır ve olacaktır. Toplumlarda görülmek istenen dağılım, en alt gelir grubundaki bireylerin mümkün olduğunca az ve orta sınıf diye kabul edilen temel ihtiyaçlarını karşılayabilen belli bir hayat standardını yakalayabilmiş bireylerin fazla olması yönündedir.

Türkiye'nin güncel gelir dağılımı verilerinde toplumdaki en zengin insanları gösteren ve tabloda son yüzde yirmi olarak ifade edilen kısmın, ülkenin toplam gelirinde %47,6 oranında pay aldığı görülmektedir. Dördüncü yirmilik kısım ise %20,9 oranında gelirden pay almaktadır. Kalan üç yüzdelerlik dilimin toplamı ise son yüzdelerlik dilimin oranına denk gelmemektedir. Bu durum ülkede gelirin adil dağılmadığını başka bir ifadeyle gelir dağılımında bir dengesizlik olduğunu göstermektedir. Tablodaki P80/P20 şeklinde gösterilen oran toplumdaki en zengin yüzde yirmilik kesimle en yoksul yüzde yirmilik kesim arasındaki farkı ifade etmektedir. 2018 yılında bu rakam 7,8'dir. Bu oran toplumdaki en zengin kesimin geliriyle en yoksul kesimin geliri arasında 7,8 kat fark olduğunu göstermektedir. Tablodaki son gösterge olan Gini katsayısı ise aslında kendi başına gelir adaletinin olup olmadığını göstermeye yardımcı önemli bir göstergedir. Gini katsayısı 0' sa eşitsizliğin olmadığından 1' e ne kadar yakın bir değerse mevcut dağılımda bir eşitsizlik sorunu olduğundan bahsedilmektedir.

Tablo 5: Türkiye'nin OECD Ülkelerinin Arasındaki Yeri ve OECD Gini Katsayısı Dağılımları (2018)

OECD, 2018, OECD Ülkelerinde Gelir Eşitsizliği, <https://data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm>, [01.05.2020].

Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü (OECD)'ne üye ülkelerin güncel gini katsayılarının yer aldığı tabloda 0,2 ve 0,3 arasındaki oranlar gelir dağılımının dengeli olduğu ülkeleri göstermektedir. Bu oranlara sahip ülkelerin, çoğunluğunun İskandinav ülkeleri olmak üzere gelişmişlik düzeyi yüksek refah ülkeleri olduğu gözlemlenmektedir. Türkiye ise 0,408'lik oranla 35 ülke içinde Şili ve Meksika'dan sonra gini katsayısının en yüksek olduğu ülkedir. Gini katsayısının yüksek olması da ülkede gelirin dağılımı adaletinde sorunlar olduğunu göstermektedir.

Tablo 6: Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Gelirine ve Eğitim Durumuna Göre Yoksul Sayıları ve Yoksulluk Oranı, 2017, 2018

Yoksul sayısı (Bin kişi)										
Yoksulluk riski	Okur-yazar olmayanlar		Bir okul bitirmeyenler		Lise altı eğitilmişler		Lise ve dengi okul mezunları		Yükseköğretim mezunları	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018
%50 - 50%	1 451	1 529	843	906	3 566	3 708	599	639	139	207
%60 - 60%	2 005	2 016	1 200	1 275	5 632	6 057	1 036	1 143	296	351
Yoksulluk oranı (%)										
Yoksulluk riski	Okur-yazar olmayanlar		Bir okul bitirmeyenler		Lise altı eğitilmişler		Lise ve dengi okul mezunları		Yükseköğretim mezunları	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018
%50 - 50%	25	28	22	24	12	12	6	6	2	2
%60 - 60%	35	36	31	33	19	20	10	10	3	4
*Gelirlerin referans dönemi bir önceki takvim yılıdır.										
**Yoksulluk sınırı olarak gelire dayalı görelî yoksulluk sınırları kullanılmıştır.										

TÜİK, 2018, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, www.tuik.gov.tr [08.04.2020].

Yukarıdaki tabloda Türkiye'nin hane halkı fert gelirine göre bireylerin eğitim düzeyleriyle yoksulluk durumu arasındaki ilişki gösterilmektedir. Eğitim düzeyi ile yoksulluk arasında çoğunlukla ters yönlü bir ilişkinin varlığından bahsedilmektedir. Bireyin eğitim seviyesi yükseldikçe sahip olduğu donanımlar artarak daha kalifiye işlerde çalışabilme imkânı artmaktadır. Tablodaki 2017-2018 yıllarına ait yoksul kişi sayısı ve oranlarına bakıldığında da beklenen bir sonuç elde edildiği söylenilebilir.

Yoksulluk risklerine göre en dezavantajlı kesim okur-yazar olmayanlardır. Yoksulluk riski %60 oranına göre bu kesimdeki yoksulluk oranı 2018'de %36 olarak tespit edilmiştir. Bu oranı %33'le bir okul bitirmeyen kesim izlemektedir. Yoksulluk riski açısından en olumlu veriler de yükseköğrenim mezunlarına aittir. 2018 yılında yükseköğrenim mezunlarına ait yoksulluk oranı risk durumuna göre %2 ile %4 arasında değişmektedir. Bu grubu sırasıyla lise ve dengi okul mezunları ve lise altı eğitilmişler izlemektedir. 2017 yılı ile karşılaştırıldığında ise tüm eğitim gruplarının yoksulluk oranlarında bir miktar artış gözlemlenmektedir. Yoksulluktaki bu artış da ekonominin o dönemdeki genel seyriyle bağlantılıdır.

Yoksulluk oranları incelendiğinde, eğitim seviyesi en düşük olan kesimin eğitim seviyesi yüksek kesime oranla 15 kat daha fazla yoksulluk riski taşıması eğitimin yoksulluğu azaltmada vazgeçilmez bir unsur olduğunu göstermektedir.

Tablo 7: Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Fert Yoksulluk Oranları 2007-2015

YÖNTEMLER	Fert yoksulluk oranı (%)								
	2007 ⁽¹⁾	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014 ⁽²⁾	2015 ⁽²⁾
TÜRKİYE									
Gıda yoksulluğu (açlık)***	0,48	0,54	0,48	.	.	.	.	.	.
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)***	17,79	17,11	18,08	.	.	.	.	.	.
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı*	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Kişi başı günlük 2.15 \$'ın altı*	0,52	0,47	0,22	0,21	0,14	0,06	0,06	0,03	0,06
Kişi başı günlük 4.3 \$'ın altı*	8,41	6,83	4,35	3,66	2,79	2,27	2,06	1,62	1,58
Harcama esash görelî yoksulluk **/**	14,70	15,06	15,12	.	.	.	.	.	.
KENT									
Gıda yoksulluğu (açlık)***	0,07	0,25	0,06	.	.	.	.	.	.
Yoksulluk (gıda+gıda dışı) ***	10,36	9,38	8,86	.	.	.	.	.	.
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı *	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Kişi başı günlük 2.15 \$'ın altı *	0,09	0,19	0,04	0,04	0,02	0,02	0,02	.	.
Kişi başı günlük 4.3 \$'ın altı *	4,40	3,07	0,96	0,97	0,94	0,60	0,64	.	.
Harcama esash görelî yoksulluk **/**	8,38	8,01	6,59	.	.	.	.	.	.
KIR									
Gıda yoksulluğu (açlık) ***	1,41	1,18	1,42	.	.	.	.	.	.
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)***	34,80	34,62	38,69	.	.	.	.	.	.
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı *	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Kişi başı günlük 2.15 \$'ın altı *	1,49	1,11	0,63	0,57	0,42	0,14	0,13	.	.
Kişi başı günlük 4.3 \$'ın altı *	17,59	15,33	11,92	9,61	6,83	5,88	5,13	.	.
Harcama esash görelî yoksulluk **/**	29,16	31,00	34,20	.	.	.	.	.	.

(*)1 \$'ın SGP üzerinden TL karşılığı olarak ilgili yılın cari değerleri kullanılmıştır.

(**)Eşdeğer fert başına tüketim harcaması medyan değerinin %50'si esas alınmıştır.

(***)2010 yılından itibaren metodolojik revizyon çalışmaları nedeniyle hesaplanmamaktadır.

(1) 2007 yılından itibaren yeni nüfus projeksiyonları kullanılmaktadır.

(2) 2014 yılından itibaren örneklem tasarımında yeni idari bölünüş temel alınmıştır; bu nedenle kır ve kent düzeyinde tahmin üretilmemiştir.

Tablo 7’de Türkiye’nin yoksulluk sınırı yöntemlerine göre belirlenmiş 2007-2015 yıllarına ait yoksulluk oranları kırsal ve kent ayrımları da yapılarak paylaşılmıştır. Türkiye genelini yansıtan ilk kısımda yoksulluk gıda yoksulluğu, gıda dışı yoksulluk oranları, sırasıyla 1\$, 2, 1,5\$ ve 4,3\$’lık gelirin altında yaşayan bireylerin oranı ve harcama esaslı göreceli yoksulluk bilgileri yer almaktadır. İlk veri olan gıda yoksulluğu, bir bireyin hayatını idame ettirebilmesi için gerekli minimum gelir seviyesi olan açlık sınırında yaşayan bireylerin oranını göstermektedir. Son olarak 2009 yılında 0,48 olarak paylaşılan ve sonrasında metodolojik yenileme çalışmaları sebebiyle hazırlanmayan bu oran, ülkemizde açlık seviyesinde bulunan bireylerin son derece az olduğunu göstermektedir.

Gıda+ gıda dışı yoksulluk oranının 2009’da %18 seviyelerinde olduğu görülmektedir. Gıda yoksulluğundan farklı olarak bu oran barınma, giyecek gibi vb. harcama kalemlerini de içine aldığından çok daha yüksektir. 2002 yılında %30 seviyesine yakın olan bu oran 2007 yılına kadar büyümedeki hızlı yükseliş ve gıda enflasyonunun düşüklüğü nedeniyle azalma eğilimi göstererek 17,79’lara ulaşmıştır. (TUİK,2011) 2009’ a geldiğinde ise bir miktar yükselerek 18,08 değerini almıştır. Yoksulluğa karşı uygulanan politikalarla bu oranın tek haneye inmesi amaçlanmaktadır. Kişi başı 1\$’lık gelirin altında yaşayan birey ülkemizde bulunmamakla birlikte günlük 2,5\$’lık gelirin altında yaşayan bireylerin oranı 2015’ e geldiğinde neredeyse sıfıra yakın bir değere inmiştir. Günlük 4,3\$’lık gelire yaşayan bireylerin oranı da 2015’e geldiğinde 1,58’ e kadar gerilemiştir.

Kırsal ve kent yoksulluk oranları karşılaştırıldığında ise, gıda yoksulluğunda bölgeler arasında belirgin bir fark olmamasına rağmen, gıda+ gıda dışı yoksulluğunun kırsal kesimde kenttekine oranla yaklaşık 4 kat yüksek bir oranda seyrettiği görülmektedir. Yine benzer şekilde 2013 verilerine göre kentte günlük 4,3\$’lık gelirin altında yaşayan bireylerin oranı %1 bile değilken kırsal kesimde bu oran %5’in üzerindedir. Bu verilerle uyumlu bir şekilde göreceli yoksulluk da önemli bir farkla kırsal kesimde kentsel kesime göre daha yüksek seyretmektedir. Aradaki bu keskin farklar bölgesel gelişmişlik düzeylerinin farklı olmasından ileri gelmektedir. Kentteki olanakların önemli bir kısmına kırsalda yaşayan bireylerin erişemiyor oluşu mevcut yoksulluğu derinleştirmektedir.

Tablo 8: Eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert gelirine ve hane halkı tipine göre yoksul sayıları ve yoksulluk oranı, 2017-2018

Hanehalkı tipi	%50						%60					
	Yoksulluk sınırı (TL)		Yoksul sayısı (Bin kişi)		Yoksulluk oranı (%)		Yoksulluk sınırı (TL)		Yoksul sayısı (Bin kişi)		Yoksulluk oranı (%)	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018
Toplam	7 944	8 892	10 622	11 091	13,5	13,9	9 532	10 670	15 864	16 888	20,1	21,2
Tek kişilik hanehalkı	7 944	8 892	290	360	8,2	9,6	9 532	10 670	428	479	12,2	12,8
Tek çekirdek aileden oluşan hanehalkı	7 944	8 892	7 259	7 612	12,5	12,9	9 532	10 670	10 979	11 930	19,0	20,2
Sadece eşlerden oluşan çekirdek aile	7 944	8 892	299	350	3,9	4,5	9 532	10 670	469	567	6,2	7,2
Eşler ve çocuklardan oluşan çekirdek aile	7 944	8 892	6 554	6 786	14,1	14,4	9 532	10 670	9 843	10 685	21,1	22,6
Tek ebeveyn ve çocuklardan oluşan çekirdek aile	7 944	8 892	406	476	10,8	12,0	9 532	10 670	667	678	17,8	17,1
En az bir çekirdek aile ve diğer kişilerden oluşan hanehalkı	7 944	8 892	2 978	3 060	17,9	18,8	9 532	10 670	4 308	4 380	25,9	26,9
Çekirdek aile bulunmayan birden fazla kişiden oluşan hanehalkı	7 944	8 892	95	58	11,9	7,7	9 532	10 670	148	99	18,6	13,0

TÜİK, 2018, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, www.tuik.gov.tr [08.04.2020].

Tablo 8’de Türkiye’deki bireylerin hane halkları tipleriyle 2017-2018 yıllarına ait yoksulluk oranları arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu ilişki incelenirken o yıl için belirlenen yoksulluk sınırı rakamları temel alınmış ve eş değer hane halkı fert gelirinin %50’si ve %60’ına göre belirlenen yoksulluk oranlarıyla iki farklı şekilde yorum yapma imkânı sağlanmıştır. 2018 yılı için belirlenen 10.670TL’lik yoksulluk sınırına göre hane halkı kullanılabilir fert gelirinin %60’ını temel alan ölçümler neticesinde genel yoksulluk oranı 2017 yılına kıyasla miktar artış göstererek %21,2 olarak tespit edilmiştir.

Hane halkı fert gelirinin %50'ini baz alarak yapılmış ölçümlere göre ise 2018 yılında yoksulluk sınırı 8.892 TL yoksulluk oranı ise %13,9'dur. Her iki gelir ölçüm yöntemine göre de 2018 yılında genel oran 2017'ye kıyasla bir miktar artış göstermiştir.

Yoksulluk açısından en avantajlı hane tipi sadece eşlerden oluşan çekirdek ailedir. 2017 yılında bu hane tipinin yoksulluk oranı tablodaki en düşük veri olan %3,9 şeklinde hesaplanmıştır. 2018 yılında yine benzer şekilde hane tipleri arasında yoksulluğun en düşük olduğu grup bu grup olmuş fakat yoksulluk oranı bir miktar yükseliş göstererek %4,5'e ulaşmıştır. Yoksulluk oranının düşük seyrettiği ikinci hane halkı tipi ise çekirdek aile bulunmayan birden fazla kişiden oluşan hane halkıdır. Bu hane tipinde ise 2018 yılı yoksulluk oranı %7,7'dir. Çekirdek aile bulunmayan birden fazla kişiden oluşan hane halkı tipini sırasıyla %9,6 oranla tek kişilik hane halkı ve %12 oranla tek ebeveyn ve çocuklardan oluşan çekirdek aile izlemektedir. Yoksulluk oranı az olan hane halkı tipleri beklenildiği üzere hane halkı nüfusunun az olduğu hane halklarıdır.

Aileye eklenen her bir kişinin o aile için manevi olduğu kadar ciddi bir maddi yük getirdiği kesindir. En az bir çekirdek aile ve diğer kişilerden oluşan hanelerde tabloda yoksulluk oranının en fazla görüldüğü hane tipidir. Bu hane tipinde genellikle evlenen kadınlar eşlerinin aileleriyle birlikte yaşamaya başlamaktadırlar. Eşinin varsa kardeşi ya da kardeşlerinin eşleri ve çocukları da eklenince aile nüfusunun 10-15 kişiye ulaştığı görülmektedir. Bu tür aile tipleri Türk toplumunun bireysel yaşamdan çok mümkün olduğunca bir arada yaşamı gelenek hale getirmesinin bir sonucu olarak da değerlendirilebilir. Kentlerde bu alışkanlığın yavaş yavaş kırıldığı gözlemlense de özellikle kırsal kesimde bu tür hanelerin sayısı halen daha fazladır. Aile planlamasının önemine bu noktada özellikle değinmek gerekmektedir. Ailelerin kendi geçimlerini dahi doğru dürüst sağlayamadan birden çok çocuğun sorumluluğunu almaya çalışmaları ciddi maddi yoksunlukları da beraberinde getirmektedir. Tablodan da görülebileceği gibi bu hane tiplerinde hane halkı medyan gelirinin %60'ına göre belirlenen yoksulluk oranları %26,9 olarak tespit edilmiştir. Bahsedilen oran kalabalık olan bu hane tipinde üçte bir oranında yoksulluk olduğu anlamına gelmektedir ki bu da son derece yüksek bir orandır.

Tablo 9: Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Medyan Gelir Grupları ve Seçilmiş Yaşam Koşulları Göstergelerine Göre Kurumsal Olmayan Nüfusun Dağılımı, 2017- 2018

Yaşam koşulları göstergeleri	Gelir grubu					
	Toplam		Medyan gelirin %60'ının altında olanlar		Medyan gelirin %60 ile %120'si arasında olanlar	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018
Kurumsal olmayan nüfus (Bin Kişi)	78 862	79 762	15 864	16 889	32 582	31 931
Konuta mülkiyet durumu						
Ev sahibi (%)	59,1	59,0	52,1	52,1	57,8	57,9
Kiracı (%)	24,7	25,2	28,9	29,1	24,8	25,6
Lojman (%)	1,4	1,3	0,3	0,2	1,0	1,0
Diğer (%)	14,8	14,5	18,7	18,5	16,3	15,4
Konut ve çevre sorunları						
Sızdıran çatı,nemli duvarlar, çürümüş pencere çerçeveleri vb. sorunlar						
Evet (%)	36,6	36,2	59,5	58,2	39,9	38,4
Hayır (%)	63,4	63,8	40,5	41,8	60,1	61,6
Trafik veya endüstrinin neden olduğu hava kirliliği, çevre kirliliği veya diğer çevresel sorunlar						
Evet (%)	22,9	24,8	24,7	25,4	23,3	24,6
Hayır (%)	77,1	75,2	75,3	74,6	76,7	75,4
Suç veya şiddet olayları ile yoğun bir şekilde karşılaşma sorunu						
Evet (%)	11,3	11,1	10,5	9,7	11,2	10,9
Hayır (%)	88,7	88,9	89,5	90,3	88,8	89,1
Konut masrafları						
Çok yük getiriyor (%)	13,4	11,5	22,7	23,6	14,7	11,6
Biraz yük getiriyor (%)	55,9	55,0	61,1	57,8	61,2	63,1
Yük getirmiyor (%)	30,7	33,4	16,2	18,6	24,2	25,3
Borç veya taksit ödemeleri (Konut alımı ve konut masrafları dışında)						
Çok yük getiriyor (%)	17,3	15,8	19,3	18,3	17,7	16,4
Biraz yük getiriyor (%)	42,9	43,7	36,3	35,8	44,4	46,5
Yük getirmiyor (%)	9,0	10,9	2,4	3,1	6,7	7,5
Borç/taksiti olmayanlar (%)	30,8	29,6	42,0	42,9	31,3	29,6
Evden uzakta bir haftalık tatil masrafının karşılanabilme durumu						
Karşılanabiliyor (%)	39,2	41,7	8,4	9,1	28,8	32,1
Karşılanamıyor (%)	60,8	58,3	91,6	90,9	71,2	67,9
İki günde bir et, tavuk ya da balık içeren yemek masrafının karşılanabilme durumu						
Karşılanabiliyor (%)	66,0	67,8	38,6	39,5	60,8	63,3
Karşılanamıyor (%)	34,0	32,2	61,4	60,5	39,2	36,7
Beklenmedik harcamaların karşılanabilme durumu						
Karşılanabiliyor (%)	68,3	69,6	37,9	38,8	64,9	66,8
Karşılanamıyor (%)	31,7	30,4	62,1	61,2	35,1	33,2
Yıpranmış veya eskimiş mobilyalar						
Yenilenebiliyor (%)	40,6	44,1	10,7	12,3	32,2	37,8
Yenilenemiyor (%)	59,4	55,9	89,3	87,7	67,8	62,2

TÜİK, 2018, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, www.tuik.gov.tr [08.04.2020].

TÜİK tarafından 2018 yılında yapılan Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması kapsamında toplumdaki bireylerin yaşam koşullarını yansıtan belli veriler elde edilmiştir. Araştırmadaki sorular temelde bireylerin barınma ve besin ihtiyaçlarının nasıl ve ne şekilde karşılayabildiklerini, borçluluk seviyelerini, yaşadıkları ortamdaki çevresel etmenlerin bireyler üzerindeki etkilerini ve zorunlu ihtiyaçlar dışında tatil ve benzeri harcamaları için gelirlerinden pay ayırıp ayıramama durumlarını incelemek amacıyla hazırlanmıştır.

Alınan sonuçlar incelendiğinde, borçluluk ile ilgili sorularda cevaplayanların yarısından fazlası borçlarının bütçeleri için yük getirdiğini belirtmiştir. Konut alımı dışındaki borçlar, yüksek enflasyonun yarattığı hayat pahalılığının ülkemizdeki bireyleri ihtiyaçlarını karşılayabilmek için borçlanmaya sevk ettiğini göstermektedir. Konut alımı ve konut borçlarının getirdiği yükler de yine benzer şekilde hayat pahalılığıyla bağdaştırılabileceği gibi birçok ülkeye kıyasla mevcut borçlanma faizlerinin yüksekliği, bireylerin borçlarını öderken zorluk yaşamalarına neden olmaktadır.

Evden uzakta tatil giderlerini karşılanabilmesine ve eskimiş(yıpranmış) eşyalarını değiştirilebilmesine ilişkin sorulara verilen yanıtlar, büyük bir kesimin bu giderleri karşılayamadığını ortaya koymaktadır. Yöneltilen bu sorular, zorunlu ihtiyaçlar dışındaki giderleri ifade ettiğinden bir arada değerlendirilmeye uygundur. Bu bağlamda, alınan cevaplar bireylerin bu harcamaları lüks harcamalar olarak gördüklerini ve bu tür harcamalar için bütçelerinden gerekli payı ayıramadıklarını ya da ayırmaya gerek duymadıklarını göstermektedir. Bu sorulara paralel olarak beklenmedik harcamaları karşılama durumu ile ilgili soruda ise önemli bir çoğunluktan alınan “karşılanabiliyor” yanıtı bireylerin lüks harcamaları için olmasa da gelecekte karşılaşılabilecek öngörülemeyen harcamalar için gelirlerinden pay ayırabildikleri şeklinde yorumlanabilir.

Bireylerin suç ve şiddet olaylarıyla karşılaşma, hava ve çevre kirliliğine maruz kalma durumlarının değerlendirildiği sorularda ise karşılaşılmadığı lehine verilen cevaplar toplumun genel huzur ve sağlığına ilişkin olumlu seyri yansıttığından sevindiricidir. Benzer şekilde temel gıdaya erişim ve konuttaki pencere, duvar ve çatı gibi yapı sorunlarının da olmayışı yönünde verilen cevaplardaki fazlalık da istenilen sonuçlardandır. Fakat %40’ a yakınının temel gıda ve barınmayla ilgili sorunlar yaşadığını belirtmesi de bu alanlarda iyileştirici düzenlemeler yapılması gerektiğini göstermektedir.

Tablo 10: Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Bölgesel Yoksul Sayıları ve Yoksulluk Oranları, 2017, 2018

Yoksulluk riski	Yoksulluk sınırı (TL)		Yoksul sayısı (Bin kişi)		Yoksulluk oranı (%)	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018
Medyan gelirin %50'sine göre						
TR Türkiye	7 944	8 892	10 622	11 091	13,5	13,9
TR10 (İstanbul)	10 251	11 833	1 472	1 905	10,0	12,7
TR21 (Tekirdağ, Edirne, Kırklareli)	10 132	11 187	190	231	11,3	13,5
TR22 (Balıkesir, Çanakkale)	7 803	8 585	205	193	12,3	11,5
TR31 (İzmir)	9 858	11 571	460	490	11,0	11,6
TR32 (Aydın, Denizli, Muğla)	8 344	9 404	229	251	7,8	8,4
TR33 (Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak)	7 507	8 637	172	241	5,8	8,1
TR41 (Bursa, Eskişehir, Bilecik)	9 489	10 817	362	412	9,2	10,3
TR42 (Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova)	9 257	10 241	215	373	5,9	9,9
TR51 (Ankara)	9 997	11 100	519	543	9,8	10,1
TR52 (Konya, Karaman)	7 603	8 310	276	253	11,7	10,6
TR61 (Antalya, Isparta, Burdur)	8 901	9 799	394	354	13,2	11,7
TR62 (Adana, Mersin)	7 674	8 455	492	509	12,4	12,7
TR63 (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye)	5 892	6 703	368	292	11,6	9,1
TR71 (Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir)	7 707	8 111	153	160	10,2	10,5
TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat)	6 999	8 430	173	271	7,3	11,4
TR81 (Zonguldak, Karabük, Bartın)	8 728	9 173	57	72	5,7	7,2
TR82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop)	7 992	8 741	78	91	10,6	12,4
TR83 (Samsun, Tokat, Çorum, Amasya)	7 393	8 247	270	281	10,0	10,4
TR90 (Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane)	7 665	8 374	193	230	7,5	8,9
TRA1 (Erzurum, Erzincan, Bayburt)	7 168	8 019	100	101	9,7	9,8
TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan)	5 364	5 441	107	110	9,7	10,1
TRB1 (Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli)	6 623	7 585	142	130	8,5	7,7
TRB2 (Van, Muş, Bitlis, Hakkari)	4 081	4 479	173	217	8,3	10,4
TRC1 (Gaziantep, Adıyaman, Kilis)	5 688	6 374	145	138	5,3	5,0
TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır)	3 625	4 233	337	359	9,3	9,7
TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt)	3 932	4 178	190	177	8,8	8,1

TÜİK, 2018, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Bölgesel Sonuçları, www.tuik.gov.tr [08.04.2020].

Tablo 10’da kullanılabilir fert gelirine göre hane halklarının 2017 ve 2018 yıllarındaki bölgesel yoksulluk oranı ve bu yoksulluk oranında yaşayan kişi bilgisi paylaşılmıştır. Her bölge için kullanılabilir fert gelirinin %50’sine göre hesaplanan rakamlar dikkate alınmıştır.

Türkiye geneli için yapılan 2018 gelir bazlı yoksulluk hesaplamasına göre yoksulluk oranı %13,9 olarak bulunmuştur. 2018 yılı için belirlenen 8892 TL yoksulluk sınırının altında 11 milyon kişinin yaşadığı bilgisi paylaşılmıştır. Bölge bazında incelemeler yapıldığında yoksulluğun diğer bölgelere daha göre yüksek seyrettiği bölgelerin başında %13,5’le Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli’nin yer aldığı tabloda TR21 şeklinde gösterilen Trakya bölgesi gelmektedir. Bu bölgede yoksulluk sınırı 11.187 TL olarak belirlenmiştir. Bu sınırın altında yaşayan kişi sayısı ise 231 bin kişidir. Bu bölgeyi 2018 yılı için belirlenen %12,7 oranıyla İstanbul takip etmektedir. İstanbul’da ise 11.833 TL olarak belirlenen yoksulluk sınırının altında 2 milyona yakın kişinin yaşadığı bilinmektedir. Dünyanın en kalabalık 23. Şehri olan ve 14 milyona yakın nüfusu bulunan mega kent İstanbul, en zengin kesimleri barındırdığı kadar çok sayıda yoksul kişiyi de barındırmaktadır. Yoksulluk oranı İstanbul’la aynı olan bir diğer bölge ise Adana, Mersin bölgesidir. Akdeniz bölgesindeki bu iki önemli şehir için belirlenen yoksulluk sınırı ise 8455TL’dir ve 509 bin yoksul kişi belirlenen yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Adana Mersin bölgesini takip eden ve yoksulluk oranı %12’in üzerindeki bir diğer bölgede Kastamonu, Çankırı ve Sinop’un bulunduğu bölgedir. Tabloda TR82’ye gösterilen bölgede 2018 yılı itibarıyla 8741 TL olarak belirlenmiş yoksulluk sınırının altında 91 bin kişinin bulunduğu gözlemlenmektedir.

Yoksulluğun daha az görüldüğü bölgelerin başında ise Güney Doğu Anadolu bölgesinin en kalabalık ve büyük şehri olan Gaziantep’in de yer aldığı TRC1(Adıyaman, Kilis ve Gaziantep) bölgesi gelmektedir. 2018 yılında yoksulluk sınırı 6.374TL olarak belirlenen bölgede yoksulluk oranı %5 hesaplanarak 138 bin kişinin bu sınırın altında kaldığı görülmüştür. Yoksulluk açısından avantajlı olan bu bölgeyi sırasıyla %7,2 oranla Zonguldak, Karabük ve Bartın ve %7,7 oranla Malatya, Elazığ, Bingöl ve Tunceli bölgesi izlemektedir. Bu bölgelerde görüldüğü gibi yoksulluk oranları tek hanelerde izlenmektedir. Ülke geneli için de hedef mevcut çift haneli yoksulluk oranını, yoksulluk oranı açısından avantajlı bölge olarak değerlendirilen bölgelerdeki gibi tek haneye indirmek olmalıdır.

Tablo 11: Hane Halkı Fertlerinin Esas İşteki İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Yıllık Ortalama Esas İş Gelirleri, 2017, 2018

İktisadi faaliyet kolu	(TL)	
	Yıllar	
	2017	2018
Toplam	28 299	30 748
Tarım	16 996	18 991
Sanayi	29 292	31 414
İnşaat	24 951	27 123
Hizmet	30 407	33 029

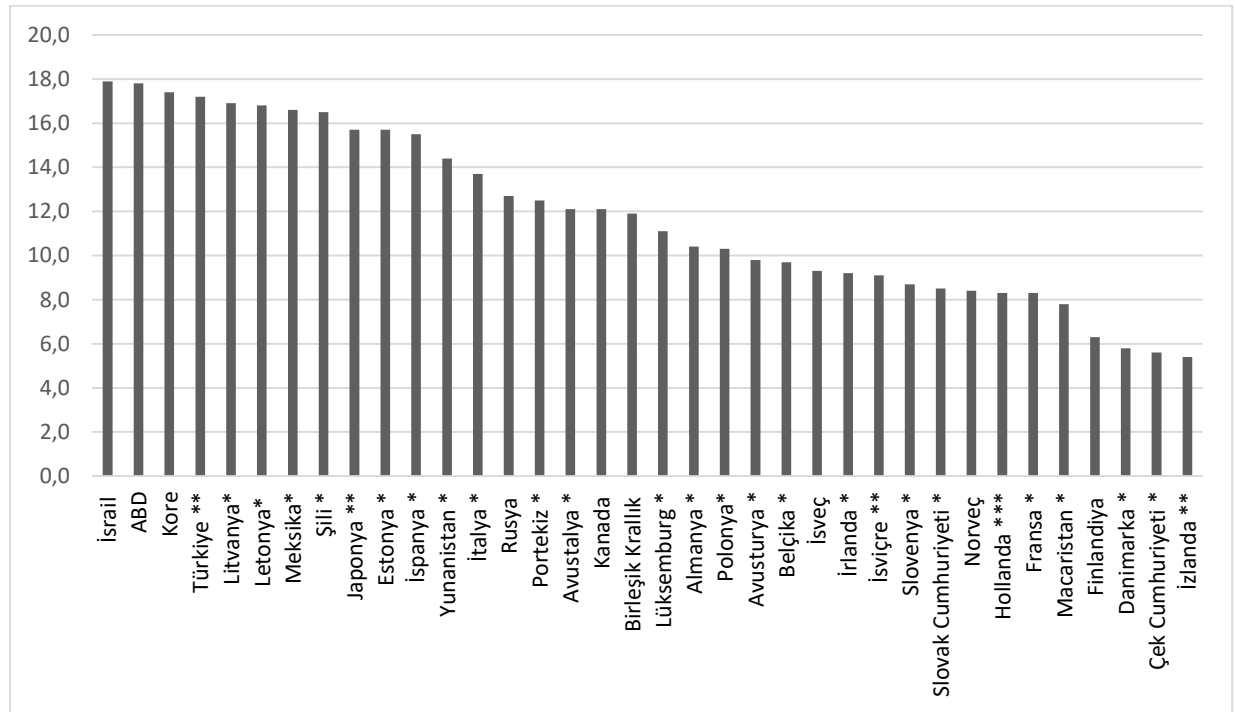
TÜİK, 2018, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, www.tuik.gov.tr [08.04.2020].

Tablo 11’de hane halklarını oluşturan fertlerin hangi iktisadi faaliyetlerden yıllık ortalama ne kadar gelir elde ettiğine dair bilgiler 2017 ve 2018 yılları için verilmiştir. Hem 2017 hem de 2018 yılı için en az gelirin elde edildiği iktisadi faaliyet tarımdır. TÜİK tarafından paylaşılan 2009 yılı yoksulluk çalışmasında, 2008 yılında tarımda çalışan bireylerdeki yoksulluk oranı %37,9 olarak tespit edilmiştir. 2018 yılında da bu veriye paralel olarak tarımda çalışan bireylerin yıllık ortalama gelirlerinin diğer iktisadi faaliyetlerden daha az olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum gelirini tarımla kazanan bireylerin istedikleri kazançları sağlayamaması nedeniyle toprağını işlemeyi bırakmasına ve farklı çalışma alanlarına yönelmesine neden olabilecektir. Bununla beraber tarımı toplumda daha az bireyin tercih etmesi tarımsal ürünlerin iç talebi karşılayamaması sorununu da beraberinde getirecektir. Oluşan durumdaki arz yetersizliği de tarımsal ürünlerin fiyatlarının yükselmesine ve ithalatın artışıyla sonuçlanan bir tablonun ortaya çıkmasına yol açacaktır. Bu tür sonuçların yaşanmaması için tarıma yapılan desteklerin arttırılması, hem bu kesimde çalışan bireylerin yoksulluk riskinin azaltılması hem de kalkınmışlık seviyesinin arttırılması anlamında son derece kıymetli bir adım olacaktır.

Diğer iktisadi faaliyetlerden olan hizmet, inşaat ve sanayi alanlarından elde edilen gelirlerin birbirlerine yakın değerlere sahip olduğu gözlemlenmektedir. 2018 yılında tarım da dâhil olmak üzere tüm faaliyetlerde bir gelir artışı görülmektedir.

En çok gelirin sağlandığı iktisadi faaliyet hem 2017 hem de 2018 yılları için hizmet sektörü olmuştur. Dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de 2000 yılı sonrası hizmet sektöründe çalışan kişi sayısında ve sağlanan gelirden artış gözlemlenmektedir. Benzer şekilde önemli bir gelir artışı sanayi sektörü için de gerçekleşmiştir. İnşaat sektörü de özellikle son 10 yıldır geldiği nokta itibariyle ekonomi çarkının döndürülmesinde ayrıca önemli bir konum elde etmiştir.

Tablo 12: 2017 Yılı OECD Ülkelerine Ait Görelî Yoksulluk Oranları

* 2016 Yoksulluk verileri

** 2015 verileri

***Geçici 2016 verileri baz alınarak oluşturulmuştur.

Statistica, 2017, OECD Ülkelerindeki Yoksulluk Oranları, www.statista.com/statistics/233910/poverty-rates-in-oecd-countries/ [28.04.2020].

UNDP tarafından düzenli olarak paylaşılan verilerden biri de görelî yoksulluk oranı verisidir. Tablo 12’de UNDP tarafından ilan edilen yoksulluk oranları OECD ülkeleri özelinde düzenlenmiştir. Ülkelerin ekonomik ve sosyal refahını gözetmek amacıyla kurulan ve 36 üyesi bulunan bu kuruluş içinde Türkiye’nin mevcut yoksulluk durumu ve diğer ülkeler arasındaki yeri değerlendirilmektedir.

Görelî yoksulluk oranı en fazla olan OECD ülkesi %17,9'luk bir oranla İsrail'dir. İsrail'den sonra ise %17,8 oranıyla Amerika gelmektedir. Dünya'nın en büyük ekonomisine sahip olan ABD'de, 2018 verilerine göre 38.15 milyon kişi yoksulluk sınırının altında yaşamakta ve bu yoksulların %20,8'inin de Afrika kökenli Amerikan nüfus olduğu bilinmektedir. Etkin köken farklılıklarının ABD'de yoksulluğun belirleyici bir unsuru olduğu söylenilebilir. Ek olarak genç kadınlardaki yoksulluk oranının genç erkeklerdeki yoksulluk oranından daha fazla olduğu belirtilmiştir (Statistica, [29.04.2020]).

OECD görelî yoksulluk ortalaması %12 seviyesinde belirlenirken, Türkiye %17,2 oranla Kore'nin ardından OECD ülkeleri arasında yoksulluk oranı en yüksek 4. ülke konumundadır. Cinsiyet bazlı yoksulluk oranlarında ise OECD ülkelerinin neredeyse tamamında (Danimarka, Finlandiya ve Yunanistan dışında) olduğu gibi Türkiye'de de kadınlardaki yoksulluk oranı erkeklerdeki yoksulluk oranının üzerindedir.

Görelî yoksulluğun yetişkin, yaşlı ve çocuk olmak üzere üç yaş grubu üzerinden yapılan analizinde ise yetişkinler için OECD ortalaması %10'un altında iken, çocuklar için bu oran %13, yetişkin ve yaşlılar içinse %14'ün biraz üzerindedir. Şili, İsrail, İspanya, ABD ve Türkiye'de çocuk yoksulluğu %20 civarındadır ki bu da her beş çocuktan birinin yoksul olduğunu gösterir. Danimarka ve Norveç'te ailenin evinden erken ayrılıp kendi hayatlarını kurmaya çalıştıklarından gençler arasındaki yoksulluk oranı daha yüksek iken, İspanya'da kriz yılları özellikle gençler arasında işsizlikle birlikte yoksulluk oranını da arttırmıştır. Yaşlılarda ise yoksulluk oranının en yüksek olduğu OECD ülkesi %45 oranla Kore'dir. Kore'nin bu yüksek yoksulluk oranına neden olarak da emeklilik sisteminin düzgün yapılandırılmaması gösterilmektedir. Kore'yi sosyal güvenlik ağının yetersiz olduğu Estonya, Letonya ve Meksika gibi ülkeler takip etmektedir. Türkiye'de bu oran birçok OECD ülkesinin gerisinde %15'in altında seyretmektedir (OECD,[30.04.2020]).

Yoksullukla ilgili neredeyse tüm kategorilerde İzlanda, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, İsveç, İsviçre, Norveç, Hollanda gibi insani gelişme endeksinde de çok yüksek insani gelişmeye sahip olduğu bilinen ülkeler yoksulluk seviyelerini tek haneli oranlarda tutabilmeyi başarmıştır.

Türkiye'nin mevcut son yoksulluk verileri incelendiğinde genel görünüm aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

- 2018 yılı verilerine göre gelirin %20'lik gruplara dağılımında en zengin %20'lik kesimin en fakir %20'lik kısmına oranını ifade eden P80/P20 verisi 7,8 'dir ki bu oran toplumun iki uç kesim arasındaki gelir farkının neredeyse sekiz kat olduğunu göstermektedir. Bu durum gelirin dengesiz dağıldığının bir göstergesidir. Yine bu duruma paralel şekilde gelir dağılımının durumuna ilişkin bilgi veren Gini katsayısı verisi de 2017'ye oranla bir miktar artış göstererek 0,408 olarak belirlenmiştir. Mevcut oran Türkiye'yi OECD ülkelerinin arasında Şili ve Meksika'nın ardından gelir eşitsizliğinin en fazla olduğu üçüncü ülke yapmaktadır.
- Eş değer kullanılabilir hane halkı fert gelirinin %60'ı baz alınarak hesaplanan **görelî yoksulluk** oranı 2018 yılı için %21,2 ve yoksulluk şiddeti ise %25,4 olarak hesaplanmıştır. Buna ek olarak dört yıllık panel veri analizi ile hesaplanarak elde edilen **sürekli yoksulların** oranı ise %12,7'dir. Hane halkı yaşam koşullarını gösteren borçluluk durumu, temel besinleri karşılayabilme, televizyon ve beyaz eşyalara sahip olabilme gibi çeşitli kriterleri barındıran sorulardan alınan cevaplara göre **maddî yoksulluk** oranı ise %26,5 şeklinde hesaplanmıştır (TÜİK, [30.04.2020]).
- Türk-İş'in 2020 Nisan ayı araştırmasına göre ise dört kişilik bir ailenin sağlıklı ve dengeli şekilde beslenme ihtiyacı için gerekli, açlık sınırı şeklinde de ifade edilen rakam 2374TL olarak belirlenmiştir. Gıdayla birlikte, eğitim ve sağlık harcamaları, konut ve ulaşım giderleri gibi diğer harcama kalemlerini de içeren yoksulluk oranı ise yine dört kişilik bir aile için 7732,91TL olarak belirlenmiştir (TÜRKİŞ, [08.05.2020]).
- Eş değer kullanılabilir fert gelirinin %60'ına göre belirlenen 2018 yoksulluk oranı okuryazar olmayan bireylerde %36 seviyesine ulaşmışken yükseköğrenim mezunlarında %4 seviyelerine kadar düşmektedir. Bu doğrultuda eğitim seviyesi ile yoksulluk arasında güçlü ve pozitif bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

- Hane halkı türüne göre belirlenen gelir bazlı yoksulluk analizinde ise yoksulluğun en yoğun görüldüğü hane halkı en az bir çekirdek aile ve diğer fertlerden oluşan kalabalık hane tipidir. Eş değer kullanılabilir fert gelirinin %60'ına göre belirlenen yoksulluk oranında bu hane tipindeki yoksulluk %27 seviyelerindedir. Sadece eşlerden oluşan ailelerdeki %7'lik yoksulluk oranı düşünüldüğünde fark nerdeyse dört kattır. Bu nedenle aile fertlerinin sayısının çok olmasının yoksulluk riskini arttırdığı kesindir.
- Eş değer kullanılabilir fert gelirinin %60'ına göre belirlenen seçilmiş yaşam koşulları göstergelerinin 2018 verilerine göre bireylerin ev alımı dışındaki borç veya taksit oranı %70,4 seviyesindedir. Konut masraflarının çok büyük bir yük getirdiğini beyan edenlerin oranı ise %11,6'dır. Evden uzakta bir haftalık tatil masrafını karşılayabilenlerin oranı %32 iken yıpranmış ve eskimiş mobilyalarını yenileyebilenlerin oranı %37,8 olarak tespit edilmiştir.
- Eş değer fert gelirinin %50'sine göre belirlenen bölgesel yoksulluk oranı çalışmada ise Türkiye geneli yoksulluk oranı %13,8 iken yoksulluğun en yoğun yaşandığı bölge ise %13,5'luk oranla Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli'nden oluşan bölgedir.
- Hane halkı fertlerinin iktisadi faaliyetlerine göre elde ettikleri ortalama yıllık gelirin değerlendirildiği çalışmada ise en düşük gelir elde edilen iktisadi faaliyetin tarım olduğu gözlemlenmektedir. Sanayi, hizmet ve inşaat alanlarında elde edilen gelir birbirine oldukça yakın iken tarımdan elde edilen gelir, diğer iktisadi faaliyetlerden elde edilen gelirin yaklaşık yarısı kadardır.

3.2 Türkiye'de Yoksullukla Mücadele

Türklerin geleneklerinden gelen sosyal yardımlaşma ve dayanışma anlayışının, insanları yoksulluktan koruyacağı yönündeki algı, uzun yıllar Türkiye'de yoksullukla mücadele konusunun gündeme gelememesine neden olmuştur. Refah devletlerinin başlıca sorumlulukları arasında gördüğü yoksul kesimin geçimine yönelik yardımlar ve uygulanan politikalar,

Türkiye’ de uzun yıllar belli zamanlarda yapılan ve belli başlı toplumsal grupların ve derneklerin bir işlevi olarak görülmüştür.

Konu, 1980’lerin ikinci yarısından sonra kurumsal bazda ele alınmış ve politikalar geliştirilmeye başlanmıştır (Gündoğan, 2008, 52). 1990’larda geçirilen krizler ve oluşturduğu negatif koşullar bu konunun pek çok platformda yer bulmasına ortam hazırlayarak, yoksullukla mücadele alanına duyulan ilgiyi ve duyarlılığı arttırmıştır. Gelişen teknolojik koşullar da insanlara yoksulluğu daha net ifade edebilmek için olumlu katkılar sağlamıştır.

Yoksullukla mücadele konusunda temelde iki yaklaşım üzerinde durulmaktadır. Bunlardan ilki olan dolaylı yoksullukla mücadele yaklaşımında yoksulluğun ülkede artan büyüme oranıyla birlikte azalacağı anlayışı vardır. Ülkede çıktı artarsa kişi başına düşen gelir de artar ve böylelikle yoksul kesim azalır. Teorik açıdan düşünüldüğünde olumlu sonuçlar alınabileceği öngörülse de burada dikkat edilmesi gereken nokta nasıl bir büyüme sağlanacağıdır. Eğer sağlanacak büyümeyle elde edilen gelir adile yakın bir dağılım sergiliyorsa ki bu büyüme şekli yoksul yanlısı büyüme olarak da alınır elbette ki toplumda yoksul kesimin durumunu iyileştiren bir etki yaratacaktır. Büyümeyle bağlı olarak elde edilecek gelirin adil dağılmadığı durumda ise mevcut yoksulluk durumu daha da derinleşecektir. Örneğin, Latin Amerika’da 1990’lardaki büyüme oranlarıyla yoksulluğun azaltılmasında olumlu bir etki sağlamamıştır. Bu noktada büyümenin istikrarlı oluşu da önem kazanmaktadır. Çin’de 1980’lerde başlayıp yirmi yıl süren yüksek ve istikrarlı büyümenin ülkedeki yoksulluk açısından olumlu etkiler bıraktığı kesindir.

Bu nedenle de ülkelerin belirleyeceği kalkınma stratejisinde yüksek ve istikrarlı büyümenin, dengeli ve adil gelir dağılımını sağlaması hedeflenmelidir. Bu hedefi gerçekleştirebilen ülkeler, mutlak yoksulluğun azaltılması yönünde ciddi bir yol kat etmiş olacaktırlar.

Doğrudan mücadele yaklaşımı ise mevcut sorunun çözümüne yönelik çeşitli sosyal yardım programlarıyla daha somut adımların atıldığı bir yaklaşımdır. Kamu, bu yaklaşımda elinde bulundurduğu temel araçlarla gelirin ikincil dağılımını sağlayarak yoksulluk kesim üzerindeki baskıyı hafifletebilmeyi amaçlamaktadır. Bu mücadele yönteminde temel besin maddelerine yapılacak sübvansiyonlar, yoksul kesime yönelik hazırlanmış krediler, işsizliği azaltmaya yönelik uygulanacak politikalar gibi adımlarla yoksul kesime destek olunması hedeflenmektedir. Bu temel stratejiler birbirinin alternatifi olarak değil tamamlayıcısı olarak görülerek stratejiler belirlenebilirse daha kalıcı sonuçlar elde edileceği kesindir.

Türkiye’ de yoksullukla mücadelede uzun bir süre dolaylı yaklaşımların daha hakim olduğu söylenilebilir. Mülkiyetin ve üretim araçlarının bu denli eşitsiz dağılımının bulunduğu ülkemizde, büyümenin kendiliğinden yoksulluk sorununun çözümünde yeterli olmayacağı anlaşıl原因arak yoksullukla mücadelede büyümenin yanında doğrudan mücadele yöntemlerinin de uygulanması, bir zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır. (Gündoğan, 2008, 52)

3.2.1. Türkiye’de Yoksullukla Mücadele Eden Kuruluşlar ve Uygulamalar

1980’lerin başlarına kadar yoksullukla mücadele için belirlenen politikalar, devletçi yaklaşımın da etkisiyle dolaylı mücadele yaklaşımı çerçevesinde belirlenmiştir. Büyümeye öncelik veren politikalar öncelikte tutularak yoksulluk sorununa çözüm bulmak amaçlanmıştır. Fakat 1970’li yılların sonlarına doğru doğrudan mücadele yaklaşımının gereğiyle çeşitli politikalar geliştirmeye başlanarak sorunla mücadele anlamında daha etkili bir süreç başlatılmıştır.

Bu yönde atılan ilk ve önemli adım, 1976 yılında yapılmıştır. Başlatılan uygulamayla, 65 yaşının üzerinde ve yardıma muhtaç olan Türk vatandaşlarına aylık bir gelir desteği sağlanmıştır. 1980’li yıllardan itibaren buna benzer pek çok uygulama kurumlarla da desteklenerek toplum hizmetine sunulmuştur.

Uygulamaların bir kaçı şunlardır:

- 1982 yılında desteğe ihtiyacı olan öğrencilere yönelik Milli Eğitim Bakanlığı tarafından burs ve yatılı okul yardımı yapılmıştır.
- 1982 yılında devletin sosyal bir devlet olarak varlığını sürdüreceğinin Anayasa’da da altı çizilmiştir.
- 1983 yılında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu kurulmuştur.
- 1984 yılında vakıflara sosyal yardımları gerçekleştirme yetkisi verilmiştir.(İncedal,2013)

- En kapsamlı sosyal yardım örgütü olan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu ise 1986 yılında faaliyet göstermeye başlamıştır. 81 ilde 1000'e yakın vakıfla yardım hizmetleri yürütülmüştür.
- 2004 yılına kadar Başbakanlık fonuna bağlı olarak görevine devam ederken 2004 yılından itibaren Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü haline getirilmiştir.
- Sağlık hizmetlerinden daha çok kişinin yararlanması amacıyla , yardıma muhtaç olduğu ispatlanan kişilere yeşil kart uygulaması kapsamında ücretsiz sağlık hizmeti verilmiştir.

3.2.1.1 Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

Yoksullukla doğrudan mücadelede en çok bilinirliği olan fon, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'dur (SYDTF). Yoksul durumdaki kişilere destek sağlayarak sosyal yardımlaşmayı kuvvetlendirmek, gelir dağılımının dengesizliğini gidermede katkı sağlayarak sosyal adaleti güçlendirmek ve toplumda dayanışmayı sağlamak gibi amaçları bulunan fon, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın kontrolünde faaliyetlerini sürdürmektedir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu trafik cezalarının yarısından, RTÜK gelirinin ve gelir ve kurumlar vergisinin belli bir kısmından, gönüllü kabul edilen bağış ve yardımlardan elde ettikleriyle pek çok ihtiyaç sahibi aileye yardımcı olmaktadır. Bilinirliği olan bu dayanışma fonunun dışında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler bünyesinde pek çok kesim için ayrı ayrı oluşturulmuş yardım programları mevcuttur.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın yürütmüş olduğu sosyal yardımlar temelde beş kategoride toplanabilir. Bu yardımlar gıda, barınma, yakacak ve yetim, öksüz, eşi vefat etmiş kadınların bulunduğu vb.müşkül durumdaki aileler için yapılan *aile yardımları*, eğitim materyelleri, öğrenci taşıma ve yurt yapımı yardımlarını içeren *eğitim yardımları*, engelli ihtiyaç ve kronik hastalara yapılan yardımların bulunduğu *sağlık yardımları*, afet/ acil durumları yardımlarını içeren *özel amaçlı yardımlar* ve *yaşlı ve engelli yardımlarıdır*.

Şekil 1: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın Yürüttüğü Sosyal Yardım Programları

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. [01.05.2020]. Sosyal Yardım Programları. www.ailevecalisma.gov.tr/sygm/programlarimiz/sosyal-yardim-programlarimiz/

2017 yılında Yapılan sosyal yardımların rakamsal karşılıkları incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmaktadır (AÇSHB,[01.05.2020]).

- Toplam sosyal yardım harcaması 25,8 milyar olarak belirlenmiştir. Harcanan bu tutar GSYİH' nın %1,33'üne denk gelmektedir.
- Sosyal yardım alan hane halkı sayısı 3 milyonun biraz üzerinde belirlenerek toplam hane halkı'nın %15,49'unu oluşturmaktadır. Bu oranın içindeki 2,3 milyonluk kısım bu yardımı düzenli alan hane halklarından oluşmaktadır.
- Sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik fonundan yardımlara aktarılan tutarın 4,83 milyar TL olduğu tespit edilmiştir.

- Yaşlı ve engelli aylığı alan kişi sayısı 1.28 milyon iken yaşlı ve engelli aylığına aktarılan tutar 4,129 milyar TL'dir.
- Genel sağlık sigortası primlerini devletin ödediği nüfusun %11,36'sını oluşturan 8.98 milyon kişi bulunmaktadır.
- Gıda yardımından yararlanan kişi sayısı 681 bin, kömür yardımından yararlanan kişi sayısı ise 2,139 milyon'dur.
- Ücretsiz ders kitabı desteğini 17 milyon, okul sütü projesini 5,8 milyon, öğle yemeği desteğini 672 bin ve MEB bursunu da 244 bin öğrenci kullanmaktadır. KYK desteği alan yükseköğretimdeki öğrenci sayısı 375 bin iken KYK gıda yardımı alan 454 bin öğrenci bulunmaktadır.
- Sosyal konut projelerinden 4.667 kişi yararlanırken, 30.391 kişi aşevlerinden yararlanmaktadır.
- 2013 yılı satın alma gücü paritesine göre belirlenen günlük geliri 2,15\$'ın altında olan aşırı yoksul kişi sayısı %3 olarak belirlenirken orta yoksul oranı ise %19'dur. Yoksullukta son 10 yılda kaydedilen %10'a yakın düşüşte aktarılan bu sosyal yardımlarında büyük payı olduğu düşünülmektedir.
- Sosyal yardımların organize edildiği 1000 SYDV bulunurken, 9000' a yakın kişi de bu vakıflarda aktif olarak yardıma ihtiyacı olan insanlar için çalışmaktadır.

3.2.1.2 Vakıflar Genel Müdürlüğü

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün yoksulluğu önlemek amacıyla yapmış olduğu yardımlar 6 kategori altında toplanmaktadır. Yapılan bu yardımlar aşağıdaki gibidir. (VGM,[02.05.2020])

- Muhtaç Aylığı
- Aşevi Hizmeti
- Burs Hizmeti
- Yurt İçi Kuru Gıda Yardımları
- Yurt Dışı Kuru Gıda Yardımları
- Vakıf Evi'dir.

Vakıfların yardım hizmetlerinden biri olan **Muhtaç Aylığından**, anne ve babası ölmüş olan çocuklar ve %40'ın üzerinde engeli bulunanlar faydalanabilmektedir. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce paylaşılan diğer özel şartlar ise sosyal güvencenin olmaması, gelir getiren taşınır ya da taşınmaz bir mülkün bulunmaması, gelir sağlayacağı herhangi bir işte çalışılmıyor olunması ve kanunen bakım altına alınmamış olunmasıdır. Başvurusunu kuruma ileten ve belirtilen şartları sağladığı tespit edilen ihtiyaç sahipleri 2020 yılı için belirlenen 914,49 TL'lik gelir desteğinden faydalanabilmektedir. Yardım desteği, muhtaçlık durumunun ortadan kalktığı ya da yardım alan kişinin yükseköğrenimine devam ettiği durumda 25, devam etmediği takdirde 18 yaşını doldurduğu durumlarda sona ermektedir.

Aşevi Hizmeti, Vakıflar 1. Bölge Müdürlüğü tarafından İstanbul'un Eyüp ilçesinde gerçekleştirilmektedir. Tarihi Osmanlı zamanlarına dayanan bu uygulama Eyüp ilçesinde, 1950 yılından itibaren herhangi bir kesintiye uğramadan sürdürülmektedir. Aşevi günlük 2000 kişiye üç çeşit olarak hazırlanan bir öğünlük yemek yapabilme kapasitesiyle çalışmaktadır. Hizmete başvuranlar arasında sosyal güvencesinin olmadığı ve net asgari ücret rakamının altında geliri olduğu tespit edilen ihtiyaç sahipleri bu imkândan ücretsiz bir şekilde yararlanabilmektedir. Vefat, muhtaçlığın sona ermesi ya da 10 gün üst üste aşevinin kullanılmadığının görüldüğü durumlarda ise hizmetten yararlanma hakkı son bulmaktadır.

Vakıflar Genel Müdürlüğü **Burs hizmetini**, orta ve yükseköğrenim öğrencilerine sağlamaktadır. Orta öğrenim bursundan faydalanmak isteyen ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerinin örgün öğrenime devam ediyor olmaları (açık ya da uzaktan öğretimde okumamaları), özel okulda okumamaları ve ailelerinden herhangi bir kişinin bu burstan yararlanmamış olması gerekmektedir. Başvuruları bu kriterler doğrultusunda olan öğrenciler, 75 TL 'lik yardımdan okulda öğrenim gördükleri her dokuz aylık süre boyunca faydalanabilmektedir.

Yükseköğrenim bursundan faydalanmak isteyen öğrencilerin Kredi Yurtlar Kurumu'ndan ya da herhangi başka bir özel "vakıftan burs almıyor olmaları ve bir gelire sahip olmamaları öncelikli incelenen şartlardandır. Ek öğrenim süresinde olanlar, yüksek lisans ve doktora eğitimi alanlar, polis ve askeri okullarda okuyan kişiler ise bu burs imkânının dışında tutulmaktadır. Uygun şartları sağlayabilenler üniversite öğrenim süresi içindeki her 8 aylık öğrenim periyotlarında 300TL'lik bu destekten yararlanabilmektedir.

Yurt içi Gıda Yardımı, Vakıflar Genel Merkezliđi tarafından kuru gıda paketleri Őeklinde 81 ilde dűzenli olarak ihtiyaç sahipleriyle buluŐmaktadır. Aile bűyűklűklerine gűre ű farklı ebatta hazırlanan yardım kolilerinde 15 farklı űrűn bulunmaktadır. Yardım yapılacak aileler, baŐvurular arasında sosyal gűvencesi olmayan ve geliri net asgari űcretin altındaki hane halkları arasından seçilmektedir. Her ay ortalama 20.000'in űzerinde aileye ulaŐılmaktadır.

Yurt DıŐı Gıda Yardımı, Osmanlı dűnemine ait topraklardan olan Bosna- Hersek, Makedonya, Arnavutluk gibi űlkelerle birlikte Kuzey Kıbrıs Tűrk Cumhuriyeti'ne yapılan yardımları kapsamaktadır. 2013 yılından bu zamana dek Kosova'ya 32 bin, Bosna Hersek'e 37 bin, KKTC'ye 33,5 bin koli baŐta olmak űzere toplamda 180 bine yakın yardım kolisi yurt dıŐındaki ihtiyaç sahipleriyle paylaŐılmıŐtır. Bu yardımlara ek olarak, AFAD'la yapılan ortaklık neticesinde 2019 yılı ramazan ayında 500 yűz bin dolarlık gıda yardımı Yemen'e ulaŐtırılmıŐtır. (<https://www.vgm.gov.tr/>, [10.05.2020])

2010 yılında Ankara'da hizmete açılan **Vakıf evi** ise muhtaç durumda olan kişilere ev ortamı tesisini sağlamak amacıyla misafir hane olarak hizmet vermektedir.

3.2.1.3 Belediyeler

Belediyeler, merkezi yűnetime kıyasla yoksul insanlara daha kolay ulaŐabilecek birimlerdendir. Belediyelerin sosyal hizmetler műdűrlűkleri faaliyet gűsterdikleri bűlgelerde yoksul kiŐilerin tespiti ve ihtiyaç sahiplerine uygun ayni ve nakdi yardımların yapılması konusunda űnemli bir destek sađlamaktadır. Muhtaç ailelere tıbbi malzeme ve ilaç, olađanűstű haller nedeniyle mađdur olan vatandaŐlara kira desteđi, gıda ve erzak yardımı, evsizlere zorunlu ihtiyaçlarını karŐılayabilmeleri için sosyal yardım kartı, yaŐlı bakım hizmeti ve yardıma ihtiyacı olan űđrencilere kırtasiye, giysi ya da nakdi yardımların yapılması gibi pek çok konuda ihtiyaç sahiplerine yardım ulaŐtırılmaktadır. Belediyeler bu yardımları gerçekleŐtirmek ve gűnűllű bađıŐımlarla ihtiyaç sahiplerinin buluŐması için bir kűprű gűrevi yaparak faaliyetlerini sűrdűrebilmektedir.

Kűresel salgınla műcadele edilen Pandemi dűneminde baŐta bűyűk Őehir belediyeleri olmak űzere tűm belediyeler sorumluluk alarak yardım faaliyetlerini yođun bir Őekilde

sürdürmektedirler. Pandemi sürecinde, erzak yardımı, nakdi yardım, yardıma muhtaç ailelerin ödeyemedikleri elektrik, su vb. faturalarının ödenmesi, ulaşım desteği, çocuklara ücretsiz süt ve muhtaç ailelere ekmek desteği gibi yardımlara öncelik verilerek ekonomik ve sosyal yaşamı olumsuz etkileyen bu süreçten en az hasarla çıkmak hedeflenmektedir.

3.2.2 Mikro Kredi Uygulaması

Yoksullukla mücadele için uygulanan doğrudan mücadele yaklaşımının en etkili yolu kabul edilen uygulama yoksullukla mücadele programlarıdır. Bu programların amacı yoksulların iş gücü piyasalarındaki durumlarını iyi hale getirmek ve piyasaya erişimlerini güçlendirmektedir (Şenses, 2001). Mikro Kredi Uygulaması, yoksullukla mücadele programlarının içinde yer alan ve dünyanın pek çok yerinde uygulanarak başarılı sonuçlar elde edildiği bilinen bir uygulamadır.

İlk Mikro Kredi uygulaması 1970’li yıllara dayanmaktadır. Bangladeş’te yaşayan ve ekonomi profesörü olan Muhammed Yunus, Bangladeş’teki aşırı yoksulluk sorununu iyileştirmek amacıyla ekonomi modellerinin öngördüğü yöntemlerden farklı bir arayış üzerine düşünerek bu uygulamayı geliştirmiştir. Pilot bölgelerde uygulanan Mikro Kredi uygulamalarında yoksul olan insanları yoksulluğa iten nedenin eğitimsizlikleri değil ellerindeki sermayeyi doğru kullanamamaları olduğu görülmüştür. İmkân sağlanması durumunda yoksullukla mücadele eden pek çok kişinin ve özellikle kadınların mevcut kişisel becerileriyle çok iyi sonuçlar alabileceği düşünülmüştür. Grameen Bank da kurularak bu düşünce geliştirilmiş, daha çok kişiye daha yüksek kredi alma olanağı sunulmuştur (Şengür, Taban, 2012).

Türkiye’deki mikro kredi uygulamaları ise 2000’li yılların başına dayanmaktadır. Yapılan ilk çalışma yoksul kadınların kendi işlerini kurmaları için gerekli maddi ve teknik desteğin sağlanmasına yönelik bir çalışmadır. 2002 yılında Marmara deprem bölgesindeki yoksul kadınlara uygulanan bu çalışma günümüzde de devamlılığını sürdürmektedir. Benzer şekilde Diyarbakır’da da İsrâfî Önleme Vakfı işbirliğiyle küçük çaptaki işletmeleri desteklemek ve kadın istihdamını arttırmak amacıyla 2003 yılında başlatılan bir mikro kredi uygulaması olmuştur. Mikro kredi uygulamalarından alınan başarılı sonuçlardan sonra uygulama Türkiye geneline yayılmıştır. 2018 rakamlarına göre 64 ilde açılan 93 şubeye krediler ihtiyaç sahiplerine aktarılmaya devam etmektedir.

Türkiye Grameen Mikrofinans Programı kapsamında verilen mikro krediler, geleneksel yöntem olan bağış ve sadakadan farklı olarak bireylere sürdürülebilir gelir yaratmak amacı taşımaktadır. Mikro Krediler, temel, girişimci, sosyal kalkınma, hayvancılık ve iletişim kredisi gibi farklı çeşitleriyle ihtiyaç sahiplerine ulaşmaktadır.

Mikro kredilerle ilgili güncel rakamsal bilgiler ise aşağıdaki gibidir (TGMP,[20.05.2020]).

- 2019 yılı içinde 64 ilde 33.682 kadına ulaşılarak toplamda 118.521.084 TL 'lık mikro kredi dağıtılmıştır. (2003 yılından bugüne kadar dağıtılan mikro kredilerin toplamı ise 928.021.190TL 'dir. Toplam mikro girişimci sayısı ise 178.717 kişidir. Programın toplamda 720.000 bin kişiye ulaştığı bilinmektedir.)
- Mikro girişimcilere ait sektörel dağılım ise sırasıyla ticaret, işlem ve üretim, işletme sahipliği, hayvancılık, hizmetler ve tarım şeklindedir.
- 2019 yılında 33.682 kadın mikro kredi almış, her mikro girişimci ortalama 3.187 TL mikro kredi kullanmıştır. Toplam mikro kredi portföyü ise 56.7 milyon'dur.
- Mikro girişimcilerin yaptıkları tasarruf miktarı 16.471.147,54 TL'dir.
- 2019 yılında İletişim kredisini kullanarak telefon sahibi olan kadın sayısı ise 2.181'dir.
- Mikro kredilerden en çok yararlanan iller Diyarbakır (101.670 milyon TL, Kahramanmaraş (78,198 milyon TL), Gaziantep (31,429 milyon TL), Aydın (30.185 milyon TL) ve Hatay (27.887 Milyon TL)'dir.

Verilerden de görüldüğü gibi mikro kredi programı kapsamında girişimcilik teşvik edilerek kadınların ekonomiye üretimleriyle dâhil olmaları sağlanmaktadır. Kadın yoksulluğunu azaltmak için belirli dönemlerde yapılan yardımlar gibi geçici çözümlere başvurmak yerine, sağlanan sürdürülebilir gelirle birlikte daha kalıcı çözümler üretilmeye çalışılmaktadır. Böylelikle kişiler devletten yardım beklemek yerine kendi beceri ve çabalarıyla yoksullukla olan bağlarını koparabilmektedir.

3.2.3 Türkiye’de Yoksullukla Mücadele Önerileri

Dünya Bankası sosyal politikaların başarıyla yürütülmesinin üzerinde durmuş ve dünya’da yoksulluğun azaltılmasıyla ilgili olarak kendine önemli bir görev edinerek bu doğrultuda birçok çalışma yürütmüş ve yürütmeye de devam etmektedir. Dünya Bankası’nın Türkiye’deki yoksulluğun seyriyle ilgili değerlendirmeleri olmuştur. Dünya Bankası, Türkiye’deki yoksulluğun azaltılmasıyla ilgili aşağıdaki unsurlara değinmektedir (Özkan, 2004).

- Yapısal uyum programlarına uygun şekilde hareket edilmeli,
- Sosyal riskleri minimize etmek adına toplumdaki dezavantajlı kesimler nakit transferler yoluyla desteklenmeli,
- Sosyal güvenlik ağının yeterliliği sorgulanarak, sosyal güvenlik imkânlarının genişletilmesi adına adımlar atılmalı,
- Yoksulluğunun nitel ve nicel değerlendirmesi iyi yapılmalıdır.

Dünya Bankası’nın üzerinde durduğu noktalardan da hareketle Türkiye’de yoksullukla mücadele adına atılacak adımlar şu şekilde sıralanabilir;

- Yoksullukla mücadelede ilk adım yoksulluk seviyelerinin tespitinin doğru yapılmasıdır. Her ne kadar TÜİK tarafından yayınlanan raporlar yoksulluğun genel durumu açısından önemli bilgiler verse de kapsamının genişletilmesi daha gerçeğe yakın sonuçların elde edilmesini sağlayacaktır.
- Ülkemizin büyüme verileri incelendiğinde son derece olumlu ve zamanla daha da büyüyen rakamlarla karşılaşmaktadır. Fakat büyüme verilerinin iyileşmesiyle yoksulluğa çözüm sağlanacağı düşüncesinden kurtularak, büyümeyle elde edilen ülke gelirinun toplumda daha eşit dağılmasını sağlayacak politikaların desteklenmesi, yoksullukla mücadelede daha verimli sonuçlar elde edilmesini sağlayacaktır.
- Yoksullukla mücadele anlamında önemli rol üstlenmesi gereken başta sivil toplum örgütleri olmak üzere tüm kurumların birbiriyle koordineli ve daha bütüncül hareket etmesi ortaya çıkacak sonuçtaki başarıyı arttıracaktır.
- Yoksul kesime yapılan ayni ve nakdi yardımların yararlılığını denetleyecek ve işlevselliğini sınavacak bir sistemin varlığı da son derece gereklidir.

- Ülkedeki yoksul kesimin en çok çalıştığı sektör olarak tarım sektörü bilinmektedir ve bu yoksul kesim de genellikle kırsal alanda yaşamaktadır. Buradan hareketle tarım sektöründe çalışan yoksul kesimin durumunun iyileştirilmesine yönelik geliştirilecek politikalar yoksullukla mücadele açısından son derece önemlidir.
- Hiç şüphesiz önemi yadsınamayacak bir konu da işsizlik oranlarının düşmesinin yoksulluğun çözümünde önemli katkılar sağlayacağıdır.. Son yıllarda oranı fazlaşan enformal sektör çalışanları yoksulluğu fazlasıyla arttırmaktadır. “Düzenli bir iş” ‘e sahip olan insan sayısındaki artışın doğrudan yoksulluğu azaltıcı nitelikte olacağı aşıkardır.
- İstihdam oranı artırılırken kadınların çalışma alanında cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan erkeklere göre daha düşük ücret ve kendileri için ağır çalışma koşullarına yönelik iyileştirici uygulamalara başvurulması yerinde bir girişim olacaktır.
- Son dönemlerde ülkede artan göç durumunun da yoksulluk üzerinde arttırıcı bir unsuru olduğu bilinmektedir. Bu noktada yoğun göç alan bölgelerle diğer bölgeler arasında dengeyi sağlamak amacıyla sosyal politikalara ağırlık verilmesi ve alt yapı koşullarında yetersizlikler varsa giderilmesi son derece önemli bir adım olacaktır.
- Yoksulluğa ağırlıklı olarak rastlanan özel grupların(bedensel engelli ve çocuklar vb) özellikle kent yaşamında hayatlarını kolaylaştırıcı çalışmalara yer verilmelidir.
- Yoksullukla mücadele için bir program belirlenip, belli dönemler şeklinde ayrı takibi sağlanabilir. Böylelikle yapılan çalışmaların işe yarayıp yaramadığının da değerlendirmesi yapılabilir.

4. İSTANBUL'DA YAŞAYAN BİREYLERİN YOKSULLUK ALGISINI ÜZERİNE ÖLÇEK ÇALIŞMASI

Çalışmanın bu kısmında İstanbul'da yaşayan bireylerin yoksulluk algısını ve yoksulluk durumlarını ölçmek amacıyla hazırlanmış ölçek çalışmasının amacı, yöntemi ve bulgularına yönelik bilgilerle birlikte daha önceden yapılan yoksullukla ilgili benzer çalışmalarda elde edilen sonuçlara ilişkin değerlendirmeler yapılmaktadır.

4.1 Literatür Araştırması

Ekonomik ve sosyal bir sorun olan yoksulluk, hemen her dönem literatürde kendine yer bulmuş ve çokça tartışılmış bir konudur. Literatürde yoksullukla ilgili yapılan çalışmalarda yoksulluğun türlerine göre ölçümlerinin nasıl daha iyi yapılabileceği, bölgelere göre yoksulluk durumları, bireylerin yoksulluk algıları ve yoksullukla mücadelede çözüm önerileri üzerine incelemeler yapılmaktadır. Türkiye'de yoksulluğun değerlendirildiği çalışmaların bir kaçı aşağıdaki gibidir.

Dağdemir (1999) çalışmasında 1987-1994 yılları arasında Türkiye'nin yaşadığı istikrarsız dönemin yoksulluk verileri üzerindeki etkilerini gelirin yeniden dağılımı ve büyüme rakamları üzerinden açıklanmaktadır. Ekonomide yaşanan istikrarsızlıklar gelir dağılımı üzerinde olumsuz ve sert bir etki oluşturduğundan ve bu etkinin de yoksulluk üzerinde doğrudan bir yansımaları olduğundan bahsedilmektedir. Yoksulluk üzerinde oluşan gelir dağılımı etkisinin kentlerde kırsal kesime nazaran daha olumsuz olduğu da sonuçlar arasındadır. Büyümenin yoksulluk üzerindeki etkisinin genelde olumlu olduğu söylenmekle birlikte yoksulların gelirlerini istenilen seviyelere çıkarmak için yeterli etkiyi yapamadığı vurgulanmaktadır.

Doğan, elik (2012)'in Diyarbakır'daki kentsel yoksulluğu değerlendirdiği alışması, Diyarbakır'daki yoksulluk algısını belirlemek ve kentte yoksullukla mücadele için çözüm önerileri geliştirmek amacıyla hazırlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda hazırlanan anket soruları, Diyarbakır'daki yoksul 14 mahallede toplamda 3000 kişiye ulaşılarak uygulanmıştır. Çalışma verileri korelasyon ve regresyon analizi yapılarak değerlendirilmiştir.

Çalışmadan elde edilen verilere göre Diyarbakır bölgesine yapılan yatırımların, transfer harcamalarının yoksullukla mücadele anlamında bölgede yeterli etkiyi bırakmadığı sonucuna varılmaktadır. İstikrarlı büyüme ve adil dağılımın ancak etkili sonuç vereceği yönünde sonuçlar elde edilmiştir. Bölgede yaşayan insanlar yoksulluğun önündeki en önemli engelin kendileri için işsizlik sorunu olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu konuya paralel olarak beşeri sermayeyi iyileştirmeye yönelik politikaların arttırılması ve bölgedeki imkânların nitelik ve nicelik açısından iyileştirmesi de beklentiler arasında yer almaktadır. Son olarak, çok kültürlü yapının hâkim olduğu bölgede asayişin daimi temini ve sosyal sermayeye yatırım yapılarak terör sorunlarının giderilmesi konusunda bölgede yaşayan bireylerin devletten beklentileri bulunmaktadır.

Akđıř, Akbulak (2015)'in çalışmasında kırsal yoksulluk Çanakkale'nin Yenice ilçesi üzerinden incelenmektedir. Çalışmada kırsal kesimin yoksulluk durumu değerlendirilmekte ve bölgede yoksulluğun dağılışında etkili olan coğrafı unsurlar belirlenmeye çalışılmaktadır. Bölgenin nüfus ve sosyo-ekonomik göstergeleri yanı sıra bölgede yaşayan bireylere uygulanan anket çalışmasından elde edilen sonuçlar dikkate alınarak analiz gerçekleştirilmiştir. Elde edilen sonuçlardan kırsal kesimlerde yaşayan bireylerde yoksulluğun oldukça şiddetli olduğu görülmektedir. Yoksulluğun mekânsal dağılımında belirgin farklar olduğu belirtilerek yoksullukla mücadele edilebilmesi için yoksulluğa neden olan unsurların tespitinin doğru belirlenmesinin önemi vurgulanmaktadır. Sulamalı tarımın yapıldığı alanlarda yoksulluğun daha az olduğu tespit edilirken, merkezden uzak, yüksek ve engebeli alanlarla birlikte geçimin sadece hayvancılıkla sağlandığı alanlarda yoksulluğun yüksek seviyelere ulaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Arslan (2017)'in yoksulluk algısını Bartın örneği üzerinden incelendiği çalışmada 394 kişiye yüz yüze yapılan anket uygulamasından elde edilen veriler SPSS programında analiz edilerek

ve çıkan sonuçlarda yoksul algısının demografik sorulara göre nasıl değiştiğinin tespiti için Ki-kare testinden faydalanılmıştır. Yoksulluğun çok boyutlu yapısından dolayı yoksulluk algısının da tek bir yargıyla açıklanamayacağı sonucuna varılmaktadır. Yoksulluğa ait nesnel ve öznel verilerin birlikte değerlendirildiği durumda yoksullukla mücadele anlamında istenilen sonuçları vereceği yönünde görüş bildirilmiştir.

Çalışmanın sonucunda elde edilen bulgular aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

- Cinsiyete göre bireylerin düşük gelir grubunda olma algısı değişiklik göstermektedir.
- Bireylerin mülkiyet durumuyla fatura ödeyememeleri arasındaki ilişki sınanarak mülkiyet durumunun yoksulluğu belirlemede bir etkisi olduğu sonucuna varılmaktadır.
- Yoksulluğun önlenemez bir sorun olduğu yönündeki ifade yaşlara göre farklılık göstermektedir.
- Sağlıklarına özen gösteremeyen, belli sağlık hizmetlerinden yararlanamayan bireylerle sosyal güvencelerinin arasında ciddi bir farklılık saptanarak, sosyal güvencenin türüne göre sağlık hizmetlerinden yararlanma durumu değiştiği tespit edilmektedir.

Olgun (2018), Bilecik örneği üzerinden gelir dağılımı ve yoksulluk algısına ilişkin inceleme yapmıştır. Çalışmada, 8'i demografik ve 9'u ise yoksulluk ve gelir dağılımını ölçmek üzere toplamda 17 soruluk anket çalışması hazırlanarak 120 verinin SPSS üzerinden analizi gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonucunda toplumda refahın sağlanabilmesi için büyüme ve istikrarın sağlanması kadar gelir dağılımında adil olunabilmesi için de çaba gösterilmesine vurgu yapılmıştır. Anket sonuçlarına göre bireylerin en çok sorun olarak gördüğü konu enflasyonun yükseklidir. Enflasyon sorunu dışında dolaylı vergilerdeki artışların da bireylerin satın alma gücünü azaltan ve bireylerin yoksulluk riskini arttıran unsurlardan olduğu anket sonuçlarından alınan bir başka veridir. Yoksullukla mücadele için de özellikle emeğin eğitim kalitesinin artırılmasının gerekliliğine değinilmektedir.

Özsoy (2019), 'un Türkiye 'de yoksulluğu ve sosyal politikaları değerlendirildiği doktora çalışması, yoksullukla mücadeleye yönelik yaklaşımlar, önceki yıllara ait kalkınma hedeflerinde sağlanan kazanımlar ve geliştirilmeye açık konular, hükümetlerin uygulamış olduğu yoksulluk politikaları, Türkiye'nin bundan sonraki yoksullukta mücadeledeki yol haritasının nasıl olması gerektiğine dair çeşitli değerlendirmeleri içine alan kapsamlı bir

çalışma görünümündedir. Çalışma içinde yapılan somut değerlendirmeler 23 uzmanın bilgi ve önerilerinin alındığı görüşme formları dikkate alınarak yapılmıştır.

Türkiye’de son dönemlerde özellikle sosyal yardımlara odaklı ilerleyen yoksullukla mücadelenin uzun dönemde kalıcı bir başarıyı getirmeyeceği kalkınma, gelir dağılımı, vergi, sağlık, eğitim gibi sosyal ve ekonomik tüm politikaların bütüncül, koordineli ve daha planlı değerlendirilmesinin gerekliliğinin altı çizilmektedir.

4.2 Araştırmanın Amacı

İstanbul, 16 milyonluk nüfusuyla Avrupa’nın en büyük kenti dünyanın ise 6. büyük mega kentidir. İktisadi büyüklüğe göre değerlendirildiğinde ise dünyada 34. sırada yer almaktadır. Türkiye’nin de en gelişmiş kenti olan İstanbul hem nüfusunun fazlalığı hem de kozmopolit yapısıyla çok fazla yoksul ve zengini insanı bir arada bulundurmaktadır.

Hazırlanan bu ölçek çalışmasıyla böylesine büyük ve kritik konuma sahip bir kentte yaşayan bireylerin yoksulluğa bakışı nedir, yoksulluk algılarını oluşturan unsurlar nelerdir ve mevcut yoksulluk durumları ne seviyededir gibi sorulara cevap bulmak amaçlanmaktadır.

4.3 Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmada veri toplamak için internet ortamında hazırlanan anket soruları kullanılmıştır. Oluşturulan anket soruları Google Formlar aracılığıyla katılımcılara ulaştırılarak cevapların toplanması sağlanmıştır. SPSS analizi gerçekleştirilmeden önce eksik veya hatalı olan veriler elenmiştir. Anket İstanbul’da yaşayan bireylere uygulanmıştır. Bireylerin demografik ve sosyo-ekonomik durumlarını, yoksulluk algılarını ve yoksulluk durumunu sınavan toplamda 43 soru yöneltilmiş, analizler sonucunda bireylerin demografik ve sosyo-ekonomik durumlarının değerlendirildiği kısım olan anketin ilk kısım 21, yoksulluk algılarını sınavan kısım ise 9 sorudan oluşarak toplam 30 soruluk bir ölçek elde edilmiştir. Analizi kolay hale getirmek için cevaplama yönteminde, evet hayır şeklinde iki şıklı sorulardan ve likert ölçeğinden yararlanılmıştır. Kullanılan 5’li likert ölçeğinde, 1 “kesinlikle katılmıyorum” ‘u, 5 yanıtı ise “kesinlikle katılıyorum”.’ u ifade edecek şekilde numaralandırılmıştır.

Çalışmanın örneklem sayısını belirlemek için veri evrene göre örneklem büyüklüklerini gösteren Tablo 13'teki veriler baz alınmıştır.

Tablo 13: $\alpha= 0.05$ İçin Örneklem Büyüklükleri

Evrendeki Eleman Sayısı	± 0.05 örnekleme hatası (d)		
	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7
100	80	71	77
500	217	165	196
750	254	185	226
1.000	278	198	244
2.500	333	224	286
5.000	357	234	303
10.000	370	240	313
25.000	378	244	319
50.000	381	245	321
100.000	383	245	322
1.000.000	384	246	323
100.000.000	384	245	323

Yazıcıoğlu Yahşi, Samiye Erdoğan. 2014. **SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri**. Detay Yayıncılık.

Tablodan sağlanan bilgi doğrultusunda İstanbul için yapılacak bir çalışma için ulaşılabilecek gereken örneklem sayısının 383 olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmada ise 540 kişiden eksiksiz veri sağlanmıştır. Ulaşılan bu rakam üst limit olarak belirlenen 100.000.000 kişilik bir evren için bile son derece yeterli bir örneklem sayısıdır.

4.4 Araştırmanın Geçerlik ve Güvenilirlik Analizi

Yoksulluk Algısını Belirleme Ölçeğinin yapı geçerliğini incelemek için keşfedici faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizi öncesinde örneklem sayısının yeterli olup olmadığı ve verilerin faktör analizine uygun olup olmadığı araştırılmıştır. Bu doğrultuda, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı hesaplanmış ve Barlett Sphericity testi uygulanmıştır. $KMO > 0,70$ değerleri örneklem sayısının yeterli olduğunu ve Barlett Sphericity testi sonucunun anlamlı bulunması ise verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir (Field, 2013). Elde edilen sonuçlar, gerekli varsayımların karşılandığını göstermiştir ($KMO = 0,77$; Barlett Sphericity ($\chi^2(231) = 2022,32$; $p < 0,001$)). Bir sonraki adımda faktör analizi gerçekleştirilmiştir.

Faktör analizi sonucunda öz-değeri birin üzerinde yedi faktör keşfedilmiştir. Bununla birlikte, öz-değer faktör grafiği incelendiğinde, ikinci faktörden sonra sert bir düşüşün olduğu gözlenmiştir. Ayrıca, üçüncü ve sonraki faktörlerin öz-değerlerinin birbirine yakın olduğu

gözlenmiştir. Bir sonraki adımda ölçek maddeleri iki faktöre zorlanarak analiz tekrarlanmıştır. Faktör analizinde kesim noktası 0,40 olarak belirlenmiştir. Faktör yükü 0,40 ve daha yüksek olan maddelerin varyansa önemli düzeyde katkı sağladığı belirtilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2007). Faktör yükü kesim noktasının altında kalan ve binişik olan maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Faktör analizi sonucunda, yoksulluk algısını belirleme ölçeğinin keşfedilen faktör yapısı Tablo 14’de yer almaktadır.

Tablo 14: Yoksulluk Algısını Belirleme Ölçeğinin Faktör Yapısı

Maddeler	Madde toplam korelasyonu	Faktör Yükü		Öz-değer	Açıklanan varyans (%)	Cronbach Alfa
		1	2			
m24	0,53	0,73				
m26	0,58	0,72				
m23	0,51	0,71		2,89	32,06	0,72
m25	0,50	0,67				
m22	0,34	0,57				
m28	0,44		0,74			
m29	0,40		0,70			
m30	0,41		0,65	1,54	17,12	0,63
m27	0,38		0,60			

Faktör analizi sonucunda ölçek maddelerinin iki faktör altında toplandığı gözlenmiştir. Birinci ve ikinci faktörlerde toplanan maddelerin faktör yüklerinin sırasıyla 0,57-0,73 ve 0,60-0,74 arasında değiştiği belirlenmiştir. Birinci faktör ekonomi politikalarının etkisi, ikinci faktör ise bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenler olarak isimlendirilmiştir. İki faktörlü ölçek toplam varyansın %49,18’ini açıklamıştır.

Araştırma kapsamında yoksulluk algısını belirleme ölçeğinin güvenilirliğini belirlemek için Cronbach Alfa katsayıları hesaplanmıştır. Alfa katsayısı 0 ile 1 arasında değerler almaktadır. 60-0,80 arasındaki alfa katsayıları ölçeğin oldukça güvenilir, 0,81-1,00 arasındaki alfa katsayıları ise ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu işaret etmektedir (Özdamar, 2004).

Ölçek faktörleri için hesaplanan alfa katsayısı 0,72 ve 0,63'tür. Elde edilen katsayılar, ölçme aracının iç tutarlılığa bağlı güvenilirliğinin yeterli düzeyde olduğunu işaret etmiştir.

4.5 Araştırmanın Yöntemi

Araştırma kapsamında, katılımcıların anket sorularına vermiş olduğu cevapların dağılımını belirlemek için yüzde-frekans analizi uygulanmıştır. Katılımcıların yoksulluk algısını belirleme ölçeğinden almış oldukları puanları incelemek için ise betimsel analiz tekniklerine yer verilmiştir. Yoksulluk algısı ölçeğinden elde edilen puanların dağılımını belirlemek için ise çarpıklık ve basıklık katsayıları temel alınmıştır. Normal dağılım varsayımının karşılanabilmesi için çarpıklık katsayısının 2'den, basıklık katsayısının ise 7'den küçük olması gerekmektedir (Finney ve DiStefano, 2006). Bu araştırmada, ölçme aracından elde edilen puanlar için hesaplanan çarpıklık ve basıklık katsayılarının belirtilen aralıkta olduğu Tablo 15'te de görülmektedir. ($0,53 < \text{Çarpıklık} < -1,03$; $0,17 < \text{basıklık} < 1,05$). Bu sonuçlar, veri setinin normal dağılım varsayımını karşıladığını işaret etmektedir.

Tablo 15: Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Değişkenler	Çarpıklık		Basıklık	
	Değer	SH	Değer	SH
Devlet yoksulluk ilişkisi	- 1,03	0,11	1,05	0,21
Yoksulluğa neden olan unsurlar ve yoksulluk algısı	0,53	0,11	0,17	0,21

Katılımcıların yoksulluk algısı puanlarını cinsiyet, gelirden hobiler için pay ayırabilme, sosyal güvenceye sahip olma ve yılda en az bir defa tatil amaçlı seyahat edebilme durumu değişkenlerine göre karşılaştırmak için bağımsız örneklem t testi uygulanmaktadır. Ölçme aracından alınan puanları; yaş, medeni durum, oturulan ev, aylık gelir, eğitim durumu ve çalışma durumu değişkenlerine göre karşılaştırmak için ise tek yönlü varyans analizi kullanılmaktadır. Karşılaştırmaların yapılabilmesi için az sayıda katılımcının bulunduğu bazı gruplar bir üst veya bir alt grup ile birleştirilerek analize dâhil edilmiştir. Varyans analizinde farkın kaynağını belirlemek için ise LSD post-hoc testi kullanılmıştır. Güven düzeyi %95 olarak seçilmiş ve $p < 0,05$ değerleri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilerek yorumlar

yapılmıştır. Çalışmadaki veriler için SPSS 25.0 istatistik paket programı kullanılarak analiz gerçekleştirilmiştir.

4.6. Araştırmanın Bulguları

Çalışmaya katılan bireylerin demografik özellikleri, çalışma ve gelir durumları, oturdukları ev ve aylık masrafları gibi verilerin yüzde frekans analizi incelemesi, ölçek faktörlerinin betimsel analizi gibi çalışmanın sonucuna ait bilgiler aşağıdaki şekilde özetlenmektedir.

Tablo 16: Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

		f	%
Cinsiyet	Erkek	260	48,1
	Kadın	280	51,9
Yaş	18-25	115	21,3
	26-34	201	37,2
	35-44	90	16,7
	45-54	73	13,5
	55 ve üzeri	61	11,3
Medeni durum	Bekar	246	45,6
	Evli	257	47,6
	Boşanmış & dul	37	6,9
Çocuk sayısı	Yok	301	55,7
	1	136	25,2
	2	82	15,2
	3	17	3,1
	4	4	0,7
Eğitim Durumu	İlkokul & Ortaöğretim	52	9,6
	Ön lisans	49	9,1
	Lisans	349	64,6
	Lisansüstü	90	16,7
	Toplam	540	100,0

Tablo incelendiğinde, katılımcıların %48,1'inin erkek, %51,9'unun ise kadın olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımı incelendiğinde, %21,3'ünün 18-25, %37,2'sinin 26-34, %16,7'sinin 35-44, %13,5'inin 45-54 ve %11,3'ünün 55 ve üzeri yaş grubunda bulunduğu gözlenmiştir. Evli olduğunu belirten katılımcıların oranı %47,6'dır. Katılımcıların büyük bir oranının çocuğu bulunmamaktadır (%55,7). Katılımcıların büyük bir oranı lisans mezunu olduğunu ifade etmiştir (%64,6).

Tablo 17: Katılımcıların Çalışma ve Gelir Durumlarının İncelenmesi

		f	%
Çalışma durumu	Çalışmıyor	132	24,4
	Kamu	65	12,0
	Kendi işi	44	8,1
	Özel sektör	269	49,8
	Diğer	30	5,6
Eşin çalışma durumu	Çalışmıyor	58	20,1
	Kamu	37	12,8
	Kendi işi	28	9,7
	Özel sektör	121	41,9
	Diğer	45	15,6
Aylık hanehalkı toplam gelir	0-2.500 TL	35	6,5
	2.501-5.000 TL	129	23,9
	5.001-7.500 TL	127	23,5
	7.501-10.000 TL	104	19,3
	10.000 TL üzeri	145	26,9
	Toplam	540	100,0

Tablo incelendiğinde, katılımcıların kendilerinin (%49,8) ve eşlerinin (%41,9) büyük bir oranının özel sektörde çalıştığı anlaşılmaktadır. Herhangi bir işte çalışmadığını belirten katılımcıların oranı %24,4'tür. Aylık toplam gelire göre katılımcıların dağılımı incelendiğinde,

%6,5'inin 0-2.500 TL, %23,9'unun 2.501-5.000 TL, %23,5'inin 5.001-7.500 TL, %19,3'ünün 7.501-10.000 TL ve %26,9'unun 10.000 TL üzeri gelire sahip olduğu gözlenmektedir.

Tablo 18: Katılımcıların Oturdukları Eve ve Aylık Masraflarına Ait Bilgilerin İncelenmesi

		f	%
Oturduğunuz ev	Bir yakınımızın, kira ödemiyoruz.	22	4,1
	Evin kredisini öduyoruz.	39	7,2
	Kendi Evimiz	297	55,0
	Kira	177	32,8
	Lojman	3	0,6
Aylık mutfak harcamaları	0-500 TL	36	6,7
	501-1000 TL	154	28,5
	1001-1500 TL	127	23,5
	1501-2000 TL	94	17,4
	2000 TL üzeri	129	23,9
Elektrik, su, telefon vb. sabit giderlerinizin (ve varsa kira ya da kredinizin) aylık hane halkı gelirinizdeki payı	%0-10	125	23,1
	%11-30	221	40,9
	%31-50	109	20,2
	%51-80	61	11,3
	%81 ve üzeri	24	4,4
	Toplam	540	100,0

Tablo incelendiğinde, katılımcıların büyük bir oranının kendi evlerinde (%55) ve kirada (%32,8) oturduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların %6,7'si 0-500 TL, %28,5'i 501-1000 TL, %23,5'i 1001-1500 TL, %17,4'ü 1501-2000 TL ve %23,9'u 2000 TL üzeri aylık mutfak harcaması yaptığı gözlenmiştir. Katılımcıların büyük bir oranı elektrik, su, telefon vb. sabit giderlerinin aylık hane halkı gelirindeki payının %11-30 (%40,9) ve %31-50 (%20,2) aralığında olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 19: Katılımcıların Yoksulluk Durumlarını Belirlemeye Yönelik Hazırlanan Anket Sorularına Vermiş Olduğu Cevapların Dağılımının İncelenmesi

		f	%
Düzenli internete erişim sağlayabiliyor musunuz?	Evet	518	95,9
	Hayır	22	4,1
Evinizde bilgisayarınız ya da tabletiniz var mı?	Evet	484	89,6
	Hayır	56	10,4
Sosyal güvenceniz var mı?	Evet	496	91,9
	Hayır	44	8,1
Devletten düzenli bir yardım alıyor musunuz?	Evet	27	5,0
	Hayır	513	95,0
Gelirinizden hobileriniz için pay ayırabiliyor musunuz?	Evet	336	62,2
	Hayır	204	37,8
Ayda birkaç kez dışarıda (Restorant ya da cafe vb.) yemek yiyebiliyor musunuz?	Evet	423	78,3
	Hayır	117	21,7
Düzenli olarak sinemaya/tiyatroya gidebiliyor musunuz?	Evet	249	46,1
	Hayır	291	53,9
Düzenli kırmızı et tüketebiliyor musunuz?	Evet	376	69,6
	Hayır	164	30,4
Yılda en az bir defa tatil amaçlı seyahat edebiliyor musunuz?	Evet	376	69,6
	Hayır	164	30,4
Kendinizi yoksul olarak tanımlar mısınız?	Evet	109	20,2
	Hayır	431	79,8
	Toplam	540	100,0

Tablo incelendiğinde, katılımcıların %95,9'unun düzenli internet erişimine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların %89,6'sı evinde bilgisayar veya tableti olduğunu ifade etmiştir. Sosyal güvencesi olan katılımcıların oranı %91,9'dur. Devletten düzenli yardım alan katılımcıların oranı %5'tir. Katılımcıların %62,2'si gelirinden hobileri için pay ayırabildiğini belirtmiştir. Ayda birkaç kez dışarıda yemek yiyebildiğini belirtenlerin oranı %78,3'tür. Düzenli olarak sinema/tyatroya gidebilenlerin oranı %46,1'dir. Düzenli et tüketebildiğini ve

yılda en az bir defa tatil amaçlı seyahat edebildiğini belirtenlerin oranı %69,6'dır. Kendini yoksul olarak tanımlayan katılımcıların oranı ise %20,2'dir.

Tablo 20: Yoksulluk Algısı Ölçeğinden Elde Edilen Puanlara Ait Betimsel Değerler

Değişkenler	N	Min	Maks	Ort	Ss
Ekonomi Politikalarının Etkisi	540	2,00	5,00	4,29	0,60
Bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenler	540	1,00	5,00	2,34	0,76

Tablo incelendiğinde, ekonomi politikalarının etkisi ve bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenlerin puan ortalamalarının sırasıyla 4,29 (Ss=0,60) ve 2,34 (Ss=0,76) olarak hesaplandığı görülmektedir. Elde edilen puan ortalamalarına göre, katılımcıların ekonomi politikalarıyla ilişkilendirdikleri yoksulluk algılarının yüksek düzeyde, bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenlerle ilişkilendirdikleri algılarının ise düşük düzeyde olduğu anlaşılmıştır. Çıkan bu sonuç katılımcıların ekonomi politikalarının yoksulluğa bakışı değiştirmede bireysel etmenlerden daha etkili olduğunu düşündüklerini de göstermektedir.

Tablo 21: Cinsiyete Göre Yoksulluk Algısı Ölçeği Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Testi Sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	N	Ort	Ss	t	p
Ekonomi Politikalarının Etkisi	Kadın	280	4,33	0,56	1,48	0,14
	Erkek	260	4,25	0,65		
Bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenler	Kadın	280	2,31	0,73	-0,98	0,33
	Erkek	260	2,37	0,78		

Tablo incelendiğinde, yapılan t testi sonucunda faktörlerin aldığı değerlerin 1,96'ın altında olduğu gözlemlenmektedir. Ulaşılan bu sonuç, ekonomi politikalarının etkisiyle bireysel ve

olumlu etkide bulunan etmenlerin puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık yaratmadığı şeklinde yorumlanmaktadır. P değerleri incelendiğinde de kritik değer olan 0,05'in üzerinde yer aldığı görülmektedir. Bu durum da istatistiksel olarak bir anlamlı bir sonuç olarak yaratmamaktadır. Araştırmaya katılan kadın ve erkeklerin hem ekonomi politikaları ve yoksulluk algılarının hem de bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenlerle yoksulluk algılarının benzer olduğu gözlenmektedir.

Tablo 22: Yaşa Göre Yoksulluk Algısı Ölçeği Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Yaş	N	Ort	Ss	F	p	Post-Hoc
Ekonomi Politikalarının Etkisi	1. 18-25	115	4,24	0,53	2,97	0,02	2>4,
	2. 26-34	201	4,41	0,51			
	3. 35-44	90	4,24	0,64			
	4. 45-54	73	4,18	0,77			
	5. 55 ve üzeri	61	4,24	0,69			
Bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenler	1. 18-25	115	2,31	0,77	0,84	0,50	-
	2. 26-34	201	2,29	0,76			
	3. 35-44	90	2,38	0,65			
	4. 45-54	73	2,46	0,86			
	5. 55 ve üzeri	61	2,38	0,73			

Tablo incelendiğinde, bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenlere ait yoksulluk algısı puan ortalamalarının yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($p>0,05$). Bununla birlikte, ekonomi politikaları ve yoksulluk ilişkisi puan ortalamalarının yaşa göre anlamlı bir farklılık gösterdiği gözlemlenmektedir. ($p<0,05$). Hangi yaş aralığında anlamlılığın olduğunu saptamak amacıyla yapılan LSD testi sonuçlarına göre, 26-34 yaş grubunda bulunan katılımcıların ekonomi politikalarıyla yoksulluk algısını ilişkilendirdiği sorulardan elde edilen puan ortalamaları, 45-54 yaş grubunda bulunan katılımcıların puan ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksektir. Çıkan bu sonuç, çalışma hayatındaki genç bireylerin, orta ve yaşlı bireylere nazaran yoksulluğu ekonomi politikalarıyla daha çok ilişkilendirdiğini göstermektedir.

Tablo 23: Medeni Duruma Göre Yoksulluk Algısı Ölçeği Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Medeni durum	N	Ort	Ss	F	p	Post-Hoc
Ekonomi Politikalarının Etkisi	1. Bekâr	246	4,33	0,56	1,50	0,22	-
	2. Evli	257	4,25	0,66			
	3. Boşanmış & dul	37	4,39	0,51			
Bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenler	1. Bekâr	246	2,24	0,74	5,51	0,00	2>1, 2>3
	2. Evli	257	2,45	0,75			
	3. Boşanmış & dul	37	2,24	0,80			

Tablo incelendiğinde, ekonomi politikaları yoksulluk ilişkisi puan ortalamalarının medeni duruma göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($p>0,05$). Bununla birlikte, Bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenler ve yoksulluk algısı puan ortalamalarının medeni duruma göre anlamlı bir farklılık gösterdiği gözlenmiştir ($p<0,05$). LSD testi sonuçlarına göre, evli katılımcıların bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenleri içeren faktör puan ortalaması, bekâr ve boşanmış & dul katılımcıların puan ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksektir.

Tablo 24: Oturulan Ev Değişkenine Göre Yoksulluk Algısı Ölçeği Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Oturulan ev	N	Ort	Ss	F	p
Ekonomi Politikalarının Etkisi	Kendi evimiz	297	4,25	0,61	1,69	0,19
	Kira	177	4,35	0,55		
	Diğer	29	4,32	0,79		
Bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenler	Kendi evimiz	297	2,38	0,79	0,76	0,47
	Kira	177	2,30	0,73		
	Diğer	29	2,44	0,61		

Tablo incelendiğinde, katılımcılarının önemli bir kısmının kendi evlerinde oturdukları görülmektedir. Ekonomi politikalarının etkisiyle bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenler ve yoksulluk algısı puan ortalamalarının oturulan ev değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($p>0,05$).

Kendi evinde, kirada, lojmanda ve akrabalarının evinde oturduğunu ifade eden katılımcıların ekonomi politikalarının etkisi ve bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenlerle yoksulluğa yönelik algılarının benzer olduğu gözlenmektedir.

Tablo 25: Aylık Mutfak Masrafına Göre Yoksulluk Algısı Ölçeği Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Aylık Mutfak Masrafı	N	Ort	Ss	F	p
Ekonomi Politikalarının Etkisi	0-500 TL	36	4,38	0,49	0,45	0,77
	501-1000 TL	154	4,28	0,58		
	1001-1500 TL	127	4,33	0,54		
	1501-2000 TL	94	4,29	0,64		
	2000 TL üzeri	129	4,26	0,69		
Bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenler	0-500 TL	36	2,24	0,71	0,75	0,56
	501-1000 TL	154	2,40	0,76		
	1001-1500 TL	127	2,28	0,73		
	1501-2000 TL	94	2,39	0,79		
	2000 TL üzeri	129	2,32	0,78		

Tablo incelendiğinde, katılımcıların aylık mutfak masrafları için verdikleri cevaplar incelendiğinde 501-1000TL'nin en çok belirtilen seçenek olduğu görülmektedir. 250'in üzerinde katılımcı ise 1000TL ve üzerinde mutfak harcamalarının olduğunu belirtmektedir. Ekonomi politikalarının etkisi ve bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenlerle yoksulluk algısı puan ortalamalarının aylık mutfak masraflarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($p>0,05$).

Aylık mutfak harcamalarının 0-500 TL, 501-1000 TL, 1001-1500 TL, 1501-2000 TL ve 2000 TL üzeri olduğunu ifade eden katılımcıların ekonomi politikalarının etkisi ve bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenlerle yoksulluğa yönelik algılarının benzer olduğu gözlenmiştir.

Tablo 26: Eğitim Durumuna Göre Yoksulluk Algısı Ölçeği Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Eğitim durumu	N	Ort	Ss	F	p	Post-Hoc
Ekonomi Politikalarının Etkisi	1. İlkokul & Ortaöğretim	52	4,14	0,73	2,49	0,06	-
	2. Ön lisans	49	4,22	0,58			
	3. Lisans	349	4,30	0,60			
	4. Lisansüstü	90	4,41	0,55			
Bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenler	1. İlkokul & Ortaöğretim	52	2,77	0,79	9,70	0,00	1>3, 1>4; 2>3, 2>4;
	2. Ön lisans	49	2,61	0,65			
	3. Lisans	349	2,27	0,74			
	4. Lisansüstü	90	2,24	0,75			

Tablo incelendiğinde, ekonomi politikalarının etkisi puan ortalamasının eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($p>0,05$). Bununla birlikte, bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenler ve yoksulluk algısı puan ortalamalarının eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterdiği gözlenmiştir ($p<0,05$). LSD testi sonuçlarına göre, ilkokul & ortaöğretim ve ön lisans mezunu olan katılımcıların bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenlere göre belirlenen yoksulluk algısı puan ortalamaları, lisans ve lisansüstü mezunu katılımcıların puan ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksektir. Alınan sonuç, eğitim seviyesi düşük olan bireylerin yoksulluk algılarını belirlemede bireysel etmenlerin daha ön planda olduğunu göstermektedir.

Tablo 27: Aylık Toplam Gelire Göre Yoksulluk Algısı Ölçeği Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Aylık Toplam gelir	N	Ort	Ss	F	p
Ekonomi Politikalarının Etkisi	0-2.500 TL	35	4,32	0,59	0,14	0,97
	2.501-5.000 TL	129	4,28	0,62		
	5.001-7.500 TL	127	4,31	0,62		
	7.501-10.000 TL	104	4,31	0,65		
	10.000 TL üzeri	145	4,27	0,55		
Bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenler	0-2.500 TL	35	2,14	0,79	2,22	0,07
	2.501-5.000 TL	129	2,49	0,75		
	5.001-7.500 TL	127	2,29	0,79		
	7.501-10.000 TL	104	2,37	0,71		
	10.000 TL üzeri	145	2,29	0,74		

Tablo incelendiğinde, ekonomi politikalarının etkisiyle bireysel ve olumlu etkide bulunan unsurlar ve yoksulluk algısına ait puan ortalamalarının aylık toplam gelire göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($p>0,05$). Aylık toplam gelirin 0-2.500 TL, 2.501-5.000 TL, 5.001-7.500 TL, 7.501-10.000 TL ve 10.000 TL üzeri olduğunu ifade eden katılımcıların ekonomi politikaları ve yoksulluk ilişkisiyle bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenler ve yoksulluğa yönelik algılarının benzer olduğu gözlenmektedir.

Tablo 28: Çalışma Durumuna Göre Yoksulluk Algısı Ölçeği Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Çalışma durumu	N	Ort	Ss	F	p
Ekonomi Politikalarının Etkisi	Çalışmıyor	132	4,30	0,54	0,48	0,75
	Kamu	65	4,26	0,74		
	Kendi işi	44	4,19	0,60		
	Özel sektör	269	4,32	0,60		
	Diğer	30	4,32	0,65		
Bireysel ve Olumlu Etkide Bulunan Etmenler	Çalışmıyor	132	2,34	0,77	0,33	0,86
	Kamu	65	2,40	0,87		
	Kendi işi	44	2,27	0,62		
	Özel sektör	269	2,35	0,75		
	Diğer	30	2,24	0,72		

Tablo incelendiğinde, daha fazla katılımcının özel sektörde çalıştığı görülmektedir. Ekonomi politikalarının etkisi ve bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenlere göre yoksulluk algısı puan ortalamalarının çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($p>0,05$). Herhangi bir işte çalışmadığını belirten ve kamu sektöründe, kendi işinde ve özel sektörde çalıştığını ifade eden katılımcıların hem ekonomi politikaları ve yoksulluk ilişkisine hem de bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenler yoksulluğa yönelik algılarının benzer olduğu gözlenmektedir.

Tablo 29: Gelirden Hobiler İçin Pay Ayırabilme Durumuna Göre Yoksulluk Algısı Ölçeği Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Testi Sonuçları

Değişkenler	Gelirinizden hobileriniz için pay ayırabiliyor musunuz?	N	Ort	Ss	t	p
Ekonomi Politikalarının Etkisi	Evet	336	4,31	0,59	0,57	0,57
	Hayır	204	4,28	0,63		
Bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenler	Evet	336	2,30	0,74	-1,61	0,11
	Hayır	204	2,41	0,78		

Tablo incelendiğinde, gelirden hobilerine pay ayırabilen katılımcı sayısının çoğunlukta olduğu görülmektedir. Ekonomi politikalarının etkisi ve bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenlere göre yoksulluk algısı puan ortalamalarının gelirden hobiler için pay ayırabilme durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($p>0,05$). Gelirden hobileri için pay ayırabildiğini ve ayıramadığını belirten katılımcıların ekonomi politikaları ve yoksulluk ilişkisiyle bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenlere yönelik algılarının benzer olduğu gözlenmektedir.

Tablo 30: Sosyal Güvenceye Sahip Olma Durumuna Göre Yoksulluk Algısı Ölçeği Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Testi Sonuçları

Değişkenler	Sosyal güvenceniz var mı?	N	Ort	Ss	t	p
Ekonomi Politikalarının Etkisi	Evet	496	4,29	0,62	-1,16	0,25
	Hayır	44	4,40	0,44		
Bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenler	Evet	496	2,37	0,76	2,66	0,01
	Hayır	44	2,05	0,63		

Tablo incelendiğinde, katılımcıların çok büyük bir kısmı sosyal güvencelerinin olduğunu belirtmektedir. Ekonomi politikaları ve yoksulluk ilişkisi puan ortalamalarının sosyal güvenceye sahip olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($p>0,05$). Bununla birlikte, bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenlere göre belirlenen yoksulluk algısı puan ortalamasının sosyal güvenceye sahip olma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterdiği gözlenmektedir. ($p<0,05$). Sosyal güvencesi bulunan katılımcıların bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenlerle belirlenen yoksulluk algısı puan ortalamaları, sosyal güvencesi bulunmayan katılımcıların puan ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksektir.

Tablo 31: Tatil Amaçlı Seyahat Edebilme Durumuna Göre Yoksulluk Algısı Ölçeği Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Testi Sonuçları

Değişkenler	Yılda en az bir defa tatil amaçlı seyahat edebiliyor musunuz?	N	Ort	Ss	t	p
Ekonomi Politikalarının Etkisi	Evet	376	4,30	0,59	0,26	0,79
	Hayır	164	4,28	0,63		
Bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenler	Evet	376	2,36	0,77	0,97	0,33
	Hayır	164	2,29	0,72		

Tablo incelendiğinde, ekonomi politikaları etkisiyle ve bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenlere göre belirlenen yoksulluk algısı puan ortalamalarının yılda en az bir defa tatil amaçlı seyahat edebilme durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($p>0,05$). Yılda en az bir defa tatil amaçlı seyahat edebildiğini ve edemediğini belirten katılımcıların ekonomi politikaları ve yoksulluk ilişkisiyle bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenlere göre belirlenen yoksulluk algılarının benzer olduğu gözlenmektedir.

Yapılan ölçek çalışmasının sonuçlarına ait bilgiler aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

- 540 kişiye uygulanan ve cinsiyete göre dağılımın dengede olduğu çalışmada katılımcıların çoğu (%49,8) özel sektörde çalışmaktadır.
- Aylık hane halkı toplam geliri 10.000TL'in altında olduğunu belirtenlerin oranı %73,1'dir.
- Oturduğu evi kendi evi olarak belirten katılımcıların oranı ise %55 olarak görülmektedir.
- Aylık mutfak harcaması 1000TL üzerinde olanların oranı %64,8 iken, katılımcıların %40,9'u sabit giderlerinin gelirinin %11-%30'una denk geldiği yönünde görüş bildirmiştir.
- Düzenli internete erişebilenlerin oranı %95,6, gelirinden hobilerine pay ayırabilenlerin oranı %62,2, düzenli sinemaya ya da tiyatroya gidebilme oranı %46,1, yılda en az bir defa tatil amaçlı seyahat edebilenlerin oranı %69,6 ve son olarak kendinizi yoksul olarak tanımlar mısınız sorusuna ise katılımcıların sadece %20,2' si evet şeklinde yanıt vermektedir.
- Yoksulluk algısı ölçeğinin iki faktörlü yapısının betimsel değerleri incelendiğinde, ekonomi politikalarıyla yoksulluk algısının ilişkilendirildiği sorulara gelen yanıtlarının ortalama 4,29 puan ve 0,60 standart sapmayla daha baskın olduğu görülmektedir. Alınan bu sonuç, yoksulluk algısını belirlemede ekonomi politikalarının daha güçlü bir etkisinin olduğu şeklinde yorumlanabilmektedir.

- İki faktörlü yapının sosyo-demografik sorularla olan ilişkilerine bakmak amacıyla yapılan p ve t testi sonuçlarına göre cinsiyetin yoksulluk algısını belirlemede etkili faktörler üzerinde bariz bir farklılık yaratmadığı, katılımcıların cinsiyete göre yoksulluk algılarının benzer olduğu sonucuna varılmaktadır.
- Yaşla ilgili analizde ise, bireysel ve olumlu etkide bulunan faktörlerinden elde edilen puan ortalamalarının yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermemesine karşın ekonomi politikalarıyla ilişkili sorulardan elde edilen puan ortalamalarında yaşa göre anlamlı bir farklılık olduğu gözlemlenmiştir. 26-34 yaş aralığındaki katılımcıların yoksulluk algılarını ekonomi politikalarıyla ilişkilendirdikleri sorulardan elde edilen puan ortalamalarının 45-54 yaş grubuna göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çıkan bu sonuç daha genç bir yaş grubu olan 25-34 yaş grubunun yoksulluk algısının daha bariz bir şekilde ekonomi politikalarıyla ilişkili olduğunu göstermektedir.
- Medeni duruma göre yoksulluk ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde ise ekonomi politikaları sorularından elde edilen puan ortalamasında medeni duruma göre anlamlı bir fark sağlanmazken, bireysel ve olumlu etkide bulunan faktöre ait puan ortalamasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Evli olan katılımcılara ait puan ortalamasının bekâr ve boşanmış katılımcılara göre anlamlı olarak daha farklı olduğu sonucuna da erişilmektedir.
- Oturulan ev, aylık mutfak harcamaları, aylık toplam gelir, çalışma durumu, gelirden hobiler için pay ayırabilme, tatil amaçlı seyahat edebilme değişkenlerine göre hesaplanan faktör puan ortalamalarında ise faktörler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görüldüğünden, değişkenlere göre yoksulluk algılarının benzer olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.
- Eğitim değişkenine göre hesaplanan faktör puan ortalamaları incelendiğinde ise ekonomi politikalarının etkisinin faktör puan ortalamasında eğitime göre anlamlı bir farklılık sağlanmazken bireysel ve olumlu etkide bulunan faktöre ait sorulardan elde edilen puan ortalamasında anlamlı bir farkın oluştuğu gözlemlenmiştir.

- İlkokul, ortaöğretim ve ön lisans mezunu olduğunu belirten katılımcıların bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenlere göre belirlenen yoksulluk algısı puan ortalamaları, lisans ve lisansüstü mezunu katılımcıların puan ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksektir. Bu sonuç eğitim seviyesi düşük olan katılımcıların yoksulluk algısının belirlenmesinde bireysel ve olumlu etkide bulunan faktörlerin daha etkili olduğunu düşündükleri şeklinde yorumlanabilmektedir.
- Sosyal güvenceye sahip olma değişkeni dikkate alınarak hesaplanan puan ortalamalarında ise ekonomi politikalarının etkisinin değerlendirildiği faktör 1 için anlamlı bir farklılığın sağlanamadığı görülürken, bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenlere göre belirlenen puan ortalamasında anlamlı bir fark olduğu gözlenmektedir. Sosyal güvencesi bulunan katılımcıların bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenlerle belirlenen yoksulluk algısı puan ortalamalarının, sosyal güvencesi bulunmayan katılımcıların puan ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu da elde edilen bir başka sonuçtur.

5. SONUÇ

İktisat biliminin temel amaçlarından biri de ülkelerde refah artışının sağlanmasıdır. Bu nedenle de refahın önünde engel olarak değerlendirilebilecek ne varsa iktisat biliminin çalışma konusu olmaktadır. Yoksulluk sorunu da ülkelerin kalkınmalarının önünü kesen, uzun yıllar sorunun çözümü için çalışmalar yapılmasına karşın halen varlığını sürdüren ve tüm dünyayı ilgilendiren çok önemli bir sorundur. Dünyada son 16 yılda sağlanan refah artışları sonucunda yoksul kişi sayısının 2 milyar azalmasına rağmen 776 milyon kişinin hâlâ mutlak yoksullukla mücadele ediyor oluşu da yoksulluğun ne kadar ciddi bir sorun olduğunun bir ifadesidir.

Yoksulluk sorunu, oluşumunun temelini salt ekonomiden almayan sosyal ve demografik, coğrafi ve siyasi olmak üzere pek çok alanın verilerinden hareketle ortaya çıkan kapsamlı bir sorundur. Bu nedenle de iktisatçılar yoksulluk kavramını farklı yönlerinden ele alarak farklı tanımlamalar ortaya koymuşlardır. Ele alınmış şekillerine göre yoksulluk; mutlak, göreceli, objektif, subjektif, kronik, insani gibi farklı türlere ayrılmaktadır. Ülke içinde kendini gösteriş biçimleri arasında da kadın yoksulluğu, kentsel yoksulluk ve mekansal yoğunlaşma bulunmaktadır. Bu yoksulluğun görünüş biçimleri yoksulluğu toplumda daha da görünür hale getirmekte ve sorunun derinleşmesine ortam oluşturmaktadır.

Yoksulluğun ölçümü konusunda çok çeşitli formülasyonlarla hesaplamalar mevcuttur. Bu yöntemler arasında en çok tercih edilenleri yoksul kişi oranı, yoksulluk açığı oranı, yoksulluk açığının karesi oranı, Foster, Greer ve Thorbecke Endeksi, Sen Endeksi ve Leyden Endeksi'dir. Genelde bir önceki hesaplama yönteminin eksiklerini tamamlayıcı şekilde geliştirilmiş yöntemlerin, yoksulluğun boyutunu açıklamada oldukça yardımcı olmakla birlikte tam ve kesin bilgiye erişemediklerinin de bilinmesi gerekir.

Türkiye’de yoksulluğun seyrine bakıldığında dünya konjonktürüne benzer kırılımlar içinde olduğu görülmektedir. TÜİK tarafından yapılan çalışmalar incelendiğinde, son on yıllık yoksulluk oranı verilerinin %20 bandında seyrettiği görülmektedir. Gıda yoksulluk oranının sifira çok yakın olduğu Türkiye’de gıda+ gıda dışı yoksulluk oranında yıllar itibariyle artışlar kaydedildiği gözlemlenmiştir.

TÜİK tarafından paylaşılan Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması’nda yoksulluk üzerinde doğrudan etkisi bulunan Gini katsayısı ve P80/P20 verisine göre en zenginle en yoksul arasındaki farkın 7,8 olduğu tespit edilmiştir. Toplumun ekonomik uçlarını temsil eden gruplar arasındaki bu fark ne kadar fazla olursa refah kaybının o denli yüksek yaşanabileceği bilinmektedir. Türkiye’nin Gini katsayısı OECD ülkeleri arasında sondan üçüncü konumdadır. Bu durum toplumdaki gelirin adil dağılmamasından kaynaklanan refah kaybının bir göstergesidir.

TÜİK’in paylaştığı olduğu yoksulluk verileri incelendiğinde belli grupların yoksulluk konusunda daha dezavantajlı oldukları anlaşılmaktadır. Eğitim seviyesi daha düşük olan, kırsal kesimde yaşayan, tarımla uğraşan ve kalabalık hane halklarında bulunan bireylerin yoksulluk riskinin olmayanlara göre net bir biçimde daha fazla olduğu görülmektedir.

Türkiye’de yoksullukla mücadele için önceleri daha çok yoksullukla dolaylı mücadele tercih edilirken günümüzde doğrudan mücadele yöntemi kapsamında atılan adımlarla daha dengeli bir çalışma yürütülmeye çalışılmaktadır. Dolaylı mücadele yaklaşımı, desteklediği hızlı büyüme ile ülke gelirinin artışına paralel olarak yoksul kesimin gelirinde ve refahında meydana gelecek artışın yanı sıra, doğrudan mücadele yaklaşımının içinde yer alan yoksul kesimin talep edeceği mal ve hizmetlere yapılacak sübvansiyonlar, asgari ücret, istihdamı iyileştirmeye yönelik politikalar vb. ile beraber yürütülebildiği takdirde yoksullukla mücadelede önemli bir gelişme sağlanmış olacaktır.

Türkiye’nin yoksullukla mücadele girişimlerine olumlu bakılmasını sağlayan iki nokta vardır. Bunlardan ilki Türkiye’nin tarihi köklerine kadar uzanan kuvvetli bir sosyal yardımlaşma bağının günümüze gelinceye kadar varlığını devam ettiriyor olmasıdır. Diğerisi ise, pek çok uluslararası kuruluşun yoksulluğun giderilmesi konusunda Türkiye’nin ekonomi politikaları üzerinde bir rol oynamasıdır.

Yoksulluk, her ne kadar karmaşık ve zor bir sorun olsa da çözümsüz olmadığı unutulmaması gerekmektedir. Yoksullukla mücadelede etkili sonuçlar almak, dolaylı ve doğrudan yaklaşımların bir arada kullanıldığı, devletin devamlı denetimini yaptığı kurumların birbiriyle iletişimde ve uyum içinde olduğu kısa, orta ve uzun vadeli olmak üzere zamanlara bölünerek planlanmış bir programla mümkün kılınabilir.

Çalışmada, İstanbul'da yaşayan bireylerin yoksulluk algılarına ilişkin yapılan uygulamada büyük ve kritik konuma sahip bir kent olan İstanbul'daki bireylerin yoksulluğa bakışı nedir, yoksulluk algılarını oluşturan unsurlar nelerdir ve mevcut yoksulluk durumları ne seviyededir gibi sorular için cevaplar aranmaktadır.

Çalışmanın verileri, toplamda 43 sorudan oluşan anket çalışmasına katılan 540 katılımcının vermiş oldukları cevaplarla sağlanmıştır. Araştırma kapsamında, katılımcıların anket sorularına vermiş olduğu cevapların dağılımını belirlemek için yüzde-frekans analizi uygulanmış ve katılımcıların yoksulluk algısını belirleme ölçeğinden almış oldukları puanları incelemek için betimsel analiz tekniklerine yer verilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik analizinin yapıldığı çalışmada yoksulluk algısı üzerinde etkisi olan iki faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Elde edilen faktörler ekonomi politikalarının etkisiyle bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenler olarak isimlendirilerek analiz gerçekleştirilmiştir. Yoksulluk ölçeği faktör puan ortalamalarına göre yoksulluk algısının belirlenmesinde ekonomi politikalarının etkisinin bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenlere göre daha baskın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bireylerin yoksulluk durumlarının sorgulandığı sorulara alınan cevaplardan dikkat çeken sonuçlar şunlardır; gelirinden hobilerine pay ayırabilenlerin oranı, %62,2, düzenli olarak tiyatrosinemaya gidebilenlerin oranı %46,1, düzenli olarak kırmızı et tüketebilenlerin oranı %69,6, aylık mutfak harcamaları 1000TL üzerinde olanların oranı ise %64,8'dir.

Sosyo-demografik sorularla faktör puanlarının analizinde ise cinsiyet, oturulan ev, aylık mutfak harcamaları, toplam gelir, çalışma durumu, gelirden hobilere pay ayırabilme, tatil amaçlı seyahat edebilme değişkenleri için yoksulluk algısını belirlemede faktörler arası bir farklılık gözlenmemiştir.

Yaş'a göre yapılan analizde ekonomi politikaları faktörü için anlamlı bir farklılık sağlandığı görülmüş, hangi yaş aralığında anlamlılığın olduğunu saptamak amacıyla yapılan LSD testi sonuçlandırılmıştır. Elde edilen sonuçlardan, 26-34 yaş grubunda bulunan katılımcıların ekonomi politikalarıyla yoksulluk algısını ilişkilendirdiği sorulardan elde edilen puan ortalamalarının, 45-54 yaş grubunda bulunan katılımcıların puan ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Medeni durum değişkenine göre yapılan analizde bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenler lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Yapılan LSD testinin sonucuna göre evli katılımcıların bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenleri içeren faktör puan ortalaması, bekâr ve boşanmış & dul katılımcıların puan ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.

Eğitim durumuna göre yapılan analizde bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenler yönünde anlamlı bir farklılık elde edilmiştir. LSD testi sonuçlarına göre, ilkokul, ortaöğretim ve ön lisans mezunu olan katılımcıların bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenlere göre belirlenen yoksulluk algısı puan ortalamalarının, lisans ve lisansüstü mezunu katılımcıların puan ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal güvenceye göre yapılan analizde, bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenlere göre belirlenen yoksulluk algısı puan ortalamasının sosyal güvenceye sahip olma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterdiği gözlenmektedir. Sosyal güvencesi bulunan katılımcıların bireysel ve olumlu etkide bulunan etmenlerle belirlenen yoksulluk algısı puan ortalamaları, sosyal güvencesi bulunmayan katılımcıların puan ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.

KAYNAKÇA

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. [01.05.2020]. Sosyal Yardım Programları. www.ailevecalisma.gov.tr/sygm/programlarimiz/sosyal-yardim-programlarimiz/

Akış Öznur, Cengiz Akbulak. 2015. Kırsal Yoksulluğun Coğrafi Analizi: Yenice İlçesi(Çanakkale) Örneği. **International Journal of Human Sciences**. c.1 s. 12: 547-569.

Arabacı Rabihan Yüksel. 2019. Dünya Bankasının Yeni Uluslararası Yoksulluk Sınırları ve Küresel Yoksulluğun Yeniden Değerlendirilmesi. **Sosyal Güvenlik Dergisi**. c.9 s.1:123-140.

Armağan Göksel, Özden Altuğ, Şükran Peker. 2012. Türkiye’de Kırsal ve Kentsel Yoksulluğun Karşılaştırılması (2002-2009). **Türkiye 10. Tarım Ekonomisi Kongresi, Yoksulluk ve Kırsal Kalkınma**, 5-7 Eylül 2012.Konya.

Arpacıoğlu Özge, Metin Yıldırım. 2011. Dünyada ve Türkiye’ de Yoksulluğun Analizi. **Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi**, c.4 s.2:60-76.

Arslan Ramazan , Emine Elif Ayhan . 2017. Hanehalkı Bireylerinin Yoksulluk Algısı Üzerine Bir Araştırma: Bartın Örneği. **Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi**. c.13 s. 17: 644-653.

Bildirici, Zeki. 2011. Avrupa Birliği'nde Yoksullukla Mücadele ve Türkiye'nin Uyum Sürecindeki Yeni Uygulamalar. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Buğra Ayşe, Çağlar Keyder. [04.05.2020]. Yeni yoksulluk ve Türkiye’nin Değişen Refah Rejimi/ New Poverty and Changing Welfare Regime of Turkey. www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/poverty/Newpovertyandthechangingwelfare.

Dağdemir Özcan. 1999. Türkiye Ekonomisinde Yoksulluk Sorunu ve Yoksulluğun Analizi: 1987-1994. **Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, c.17 s.1: 23-40

Doğan Burtan., Yusuf Çelik . 2012. Diyarbakır'daki Kentsel Yoksulluğun Ana Bileşen Analizi Dahilinde Değerlendirilmesi. **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, c.17 s.3: 129-162.

Doğan Eda. 2014. Türkiye'de Yoksulluğun Ölçülmesi. Uzmanlık Tezi. T.C. Kalkınma Bakanlığı Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü.

Erdoğan Güzin. 2002. Türkiye'de ve Dünyada Yoksulluk Ölçümleri Üzerine Değerlendirmeler. **Hak-İş Konfederasyonu Yayınları**. s.1:363-461.

Frank Perlin. 1983. Proto-Industrialization and Pre-Colonial South Asia. **Past and Present**.c.98 s.1:30-95.

Field, Andy. 2009. **Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics**. London: Sage Publication.

Finney Sara, Christine DiStefano. 2006. **Non-Normal and Categorical Data in Structural Equation Modeling. Structural Equation Modeling**: Greenwich: Information Age Publishing.

Gündoğan Naci. 2008. Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele. **Ankara Sanayi Odası Dergisi**. Ocak-Şubat: 42-56.

İncedal Sümer. 2013. Türkiye' de Yoksulluk Boyutları: Mücadele Politikaları ve Müdahale Araçları. Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanlık Tezi. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.

İNSAMER. [28.05.2020]. Dünya Yoksulluk ve Eşitsizlik Raporu. www.insamer.com/rsm/icerik/dosya/dosya_1682.pdf.

Karlık, Rıdvan. 2007. **Cumhuriyet'in İlanından, Günümüze Türkiye Ekonomisinde Yapısal Dönüşüm**. İstanbul: Beta Yayınları.

Kaygalak, Sevilay. 2001. Yeni Kentsel Yoksulluk, Göç ve Yoksulluğun Mekansal Yoğunlaşması: Mersin/Demirtaş Mahalesi Örneği. **Praksis**. s.2:124-172.

Lipton Michael. 1997. Poverty: Are There Holes In The Consensus. **World Development**, s.25:1003-1007.

OECD. [01.05.2020]. OECD Ülkelerinde Gelir Eşitsizliği. www.data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm.

Oktik, Nurgün. 2008. **Türkiye’de Yoksulluk Çalışmaları**. İzmir: Yakın Kitabevi Yayınları.

Olgun, Asiye. 2018. Gelir Dağılımı ve Yoksulluk: Bilecik İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özbudun, Sibel. 2014. **BM, DB ve IMF’nin Dilinde Kadın Yoksulluğu**. İstanbul :Ayrıntı Yayınları.

Özdamar, Kasım. 2004. **Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi (Çok Değişkenli Analizler) 2**. Eskişehir: Kaan Kitabevi.

Özgüler, Verda. 2014. **Gelir, Servet ve Yoksulluk**. İstanbul: Cinius Yayınları.

Özkan, Özlem. 2004. Dünya Bankası Türkiye’de Yoksulluğu Araştırıyor. **Toplum ve Hekim**, s.1:31-33.

Özsoy, Dilek. 2019. Türkiye’de Yoksullukla İlgili Politikalar: Bir Değerlendirme Çalışması. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Statistica. [28.04.2020]. 2017 yılı OECD Yoksulluk Oranları. www.statista.com/statistics/233910/poverty-rates-in-oecd-countries/.

Statistica. [29.04.2020]. OECD Görelî Yoksulluk Oranları. www.statista.com/statistics/233910/poverty-rates-in-oecd-countries.

Şeker, Sırma. 2008. Türkiye’de Sosyal Transferlerin Yoksulluk Üzerindeki Etkileri. Uzmanlık Tezi. Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü.

Şengür Mehmet, Sami Taban. 2012. Yoksullukla Mücadele Stratejisi Olarak Mikro Kredi Uygulaması Eskişehir İli Örneği. **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. c.13 s.1: 59-89.

Şengül, Seda. 2003. Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksulluk Profili. **İşletme ve Finans Dergisi**. s. 212:71-93.

Şenses, Fikret. 2001. **Küreselleşmenin Öteki Yüzü: Yoksulluk**. İstanbul: İletişim Yayınları.

Şenses, Fikret. 2006. **Küreselleşmenin Öteki Yüzü: Yoksulluk**. İstanbul: İletişim Yayınları.

Tabachnick Barbara, Fidell Linda. 2007. **Using Multivariate Statistics**. Northridge: Pearson Education.

TUSİAD. [17.04.2020]. Türkiye'de Bireysel Gelir Dağılımı ve Yoksulluk Avrupa Birliği ile Karşılaştırma. www.tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/1865-turkiyede-bireysel-gelir-dagilimi-ve-yoksulluk---avrupa-birligi-ile-karsilastirma

Topçuoğlu, Abdullah, Gamze Aksan, Duygu Alptekin. 2014. **Yoksulluk ve Kadın**. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

TÜİK. [05.04.2020] Yoksulluk Çalışması Dönemi-2015. www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=7&KITAP_ID=271.

TÜİK. [02.03.2020] “Yoksulluk Çalışması Dönemi-2015”, www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1013.

TÜİK. [15.05.2020]. Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması-2018. www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1013.

TÜİK. [03.04.2020]. Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Bölgesel Sonuçları- Dönemi: 2018. www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1013.

TÜRK-İŞ. [08.05.2020]. 2020 Nisan Yoksulluk Araştırması. www.turkis.org.tr.

Türkiye Grameen Mikrofinans Programı. [20.05.2020] Mikro Krediler. www.tgmp.net.

UNDP. [14.03.2020]. Human Development Indicators. www.hdr.undp.org.

World Bank. [03.03.2020]. Poverty Indicator. www.data.worldbank.org.

World Bank. [28.05.2020]. World Development Report 1990. www.documents1.worldbank.org/curated/en/424631468163162670/pdf/PUB85070REPLACEMENT0WDR01990.pdf

Vargı, Sinan. 2005. Tüketim Toplumunda Yoksul Olmak. **Türk-İş Dergisi**, Kasım-Aralık, s.370:112- 114.

Yazıcıoğlu Yahşi, Samiye Erdoğan. 2014. **SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Detay Yayıncılık.

Yavuzkanat Pınar. 2013. Türkiye’de İllerin Yoksulluk Riskinin Ölçülmesi Üzerine Bir Yöntem Önerisi. Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanlık Tezi. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü.

Vakıflar Genel Müdürlüğü. [10.05.2020]. Yapılan Yardımlar. www.vgm.gov.tr

EKLER

EK 1: Anket Soruları

İstanbul'da Yaşayan Bireylerin Yoksulluk Durumu Ve Yoksulluk Algısı

Bu Anket Formu Yıldız Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü'nde yapılmakta olan Yüksek Lisans Tez çalışması için hazırlanmıştır. Anket ile İstanbul'da yaşayan bireylerin yoksulluğa bakış açılarının ve yoksulluk durumlarının ölçülmesi amaçlanmıştır. Anket sorularına vereceğiniz doğru bilgiler, İstanbul'da yaşayan bireylerin Yoksulluğa bakış açılarının ve yoksulluk durumlarının belirlenmesine katkısı olacaktır. Anket formu 43 ifadeyi içermektedir. Anket süresi yaklaşık 5-10 dakikadır. Bu Ankette yer almak tamamen isteğinize bağlıdır. İsteddiğiniz anda anketi cevaplamayı sonlandırabilirsiniz. Ankete katılmak size maddi bir yük getirmeyecektir. Kişisel bilgileriniz, Çalışmanın öncesinde ve sonrasında gizli tutulacaktır. Ankete katılımınız, hem bu çalışmaya hem de bilimsel ortama katkınız anlamında bizim için değerlidir. Anket sorularını cevaplandırmak için harcayacağınız emek ve zaman için çok teşekkür ederiz.

1-) Cinsiyetiniz	kadın	erkek			
2-) Yaşınız	15-24	25-34	35-44	45-59	60 ve üstü
3-)Medeni Durumunuz	evli	bekar	boşanmış	dul	
4-)Çocuk Sayınız (Varsa)	1	2	3	4	5 ve üzeri
5-)Eğitim durumunuz	ilkokul	lise	önlisans	lisans	lisanüstü
6-)Çalışma Durumunuz	çalışmıyor	özel sektör	kamu	kendi işi	diğer
7-)Eşinizin İş durumu (Varsa)	çalışmıyor	özel sektör	kamu	kendi işi	diğer
8-)Aylık Hanehalkının Toplam Geliri	0-2500TL	2500-5000TL	5000-7500TL	7.500-10.000TL	10.000TL üzeri

9-)Oturduğunuz ev kime ait	kira	lojman	kendi evimiz	bir yakınımızın, kira ödemiyoruz	evin kredisini ödüyoruz
10-)Aylık mutfak harcamanız	0-500TL	500-1000TL	1000-1500TL	1500-2000TL	2000TL ve üzeri
11-)Elektrik, su, telefon vb sabit giderlerinizin (ve varsa kiranızın) aylık hanehalkı gelirinizdeki payı	%0-10	%11-30	%31-50	%51-80	%80 ve üzeri
12-)Düzenli internete erişimi sağlayabiliyor musunuz?	evet	hayır			
13-) Evinizde bilgisayarınız ya da tabletiniz var mı ?	evet	hayır			
14-)Sosyal güvenceniz var mı ?	evet	hayır			
15-) Devletten düzenli bi yardım alıyor musunuz?	evet	hayır			
16-)Gelirinizden hobileriniz için pay ayırabiliyor musunuz?	evet	hayır			
17-) Ayda bir kaç kez dışarıda(restorant ya da cafede) yemek yiyebiliyor musunuz?	evet	hayır			
18-)Düzenli olarak sinemaya/tiyatroya gidebiliyor musunuz?	evet	hayır			
19-)Düzenli kırmızı et tüketebiliyor musunuz?	evet	hayır			
20-)Yılda en az bir defa tatil amaçlı seyahat edebiliyor musunuz?	evet	hayır			

21-)Kendinizi yoksul olarak tanımlar mısınız?	evet	hayır			
22-) Yoksulluk çok yönlü bir sorundur.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum.	Kesinlikle katılmıyorum.
23-)Ülke ekonomisi zayıf olduğu için yoksulluk fazladır.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum.	Kesinlikle katılmıyorum.
24-) Yüksek enflasyon ve vergi adaletinin sağlanamaması gelir dağılımını bozmaktadır.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum.	Kesinlikle katılmıyorum.
25-)Yoksulluğun nedeni aileden gelen fakirliktir.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum.	Kesinlikle katılmıyorum.
26-) Devletin aile planlamasına yönelik politikaları yoksulluğu arttırmaktadır.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum.	Kesinlikle katılmıyorum.
27-)Kamu harcamalarının adil ve yerinde dağılmaması yoksulluğu tetiklemektedir.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum.	Kesinlikle katılmıyorum.
28-)Bireyler düşük ücretle çalışmayı kabul etmedikleri ve iş beğenmedikleri için yoksuldurlar.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum.	Kesinlikle katılmıyorum.
29-)Bireyler kendilerine uygun alanda yeterli istihdam yaratılmadığı için yoksuldurlar.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum.	Kesinlikle katılmıyorum.
30-)Yoksulluğun nedeni bireylerin eğitim düzeyinin yetersizliğidir.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum.	Kesinlikle katılmıyorum.

31-)Yoksulluğun nedeni eğitim sistemimizin yetersizliğidir.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum.	Kesinlikle katılmıyorum.
32-) Ülke gelirinin bölgesel dağılımında farklılık yoksulluğu arttırır.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum.	Kesinlikle katılmıyorum.
33-)Artan göç ülkedeki yoksulluğu arttırmaktadır.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum.	Kesinlikle katılmıyorum.
34-)Nitelikli iş gücü yetersiz olduğu için yoksulluk fazladır.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum.	Kesinlikle katılmıyorum.
35-)Kadınlar erkeklere göre daha yoksuldur.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum.	Kesinlikle katılmıyorum.
36-)Kırsalda yaşayan bireylerdeki yoksulluk riski kentte yaşayanlardan daha fazladır.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum.	Kesinlikle katılmıyorum.
37-) Yoksulluk sorunu devletin yapacağı nakdi yardımlarla çözülür.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum.	Kesinlikle katılmıyorum.
38-) Yoksullara ve ihtiyaç sahiplerine karşılıksız yardım dağıtmak devletin görevidir.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum.	Kesinlikle katılmıyorum.
39-)Yoksulluğu önlemek için çalışan kurumlar ve yapılan çalışmalar yoksulluğu engellemede yeterlidir.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum.	Kesinlikle katılmıyorum.
40-)Çalışan bireyler eğitim sağlık ve barınma gibi zorunlu ihtiyaçlarının tamamını	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum.	Kesinlikle katılmıyorum.

karşıladıklarından yoksul değillerdir.					
41-)Toplumda gelirin belli bir kesimde toplanması yoksulluğa da neden olmaktadır.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum.	Kesinlikle katılmıyorum.
42-) Devlet sosyal devlet olmasının gereği olan uygulamaları yerine getirmektedir.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum.	Kesinlikle katılmıyorum.
43-)Mevcut düzende yoksulluğun çözümü mümkün değildir.	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum.	Kesinlikle katılmıyorum.

** 25, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 41 ve 43 nolu sorular analiz sonucunda çıkarılmıştır.

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Ad Soyad: Ayşenur Bengisu PADIR

Uyruğu: T.C.

Doğum Yeri / Tarihi: İstanbul / 1994

İletişim:

E-mail: benpa9394@gmail.com

EĞİTİM

Lisans: Yıldız Teknik Üniversitesi- (2011-2016)

Yüksek Lisans: Yıldız Teknik Üniversitesi(2017-2020)

MESLEKİ DENEYİM

2017-2020 Vaillant Group Türkiye- Mali İşler

YABANCI DİL

İngilizce
